

Kultuurikomisjoni tagasiside 31.01.2025

Asutus	Märkus/ettepanek	HTM vastus	Sõnastusettepanek
Eesti Teadusagentuur			
1	<p>Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur nõukogu arutas oma 13. detsembri 2024 aasta istungil teadus ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse eelnõuga plaanitud muudatust, millega korraldatakse uurimistoetuste andmine ümber nii, et Eesti Teadusagentuuri asemel hakkab uurimistoetuste taotlemise ja andmise tingimusi reguleerima haridus- ja teadusminister määrusega. Nõukogu mõistis juhatuse muret plaanitava muudatuse pärast ja pidas põhjendatuks vajadust eelnõu menetluse käigus põhjalikult hinnata muudatuse mõju ning analüüsida ka senise lahendusega jätkamise võimalust. Edastan nõukogu seisukoha ja lisan sellele ka Eesti Teadusagentuuri palve, et seda muudatust ja selle mõju analüüsitaks piisava põhjalikkusega, sealhulgas kaalutaks, kuidas see sobitub Euroopa väärtusruumi, milles peetakse oluliseks, et avalik võim tagab teaduse rahastamisel akadeemilise vabaduse ja rahastavate asutuste autonoomia. Ainult sel moel saab olla veendunud, et sünnib parim võimalik seadus.</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt. Mõistame Teadusagentuuri muret, kuid ei näe õiguslikku võimalust praeguse lahenduse säilitamiseks. Muudatus on tingitud põhiseaduslikest riigi raha kasutamise kaalutlustest. Senise lahenduse põhiseaduspärasust on analüüsinud korduvalt nii HTMi õigisosakond kui ka teiste ministeeriumite juristid. Sealhulgas on rõhutanud Rahandusministeerium eelnõu kooskõlastusringil vajadust kehtestada tingimused ministri määrusega. Rahandusministeeriumi ja Justiitsministeeriumi hinnangul peab isikute põhiõiguste piiramine ja avaliku raha jaotamine olema reguleeritud üldaktiga, mistõttu ei ole eraõiguslikul sihtasutusel õigust selliseid tingimusi kehtestada. Haridus- ja Teadusministeerium ei soovi sellega muuta senist praktikat, kus uurimistoetuste tingimuste ja valiku üle otsustavad teadlased. Määruse koostamisel lähtutakse ka edaspidi hindamisnõukogu soovitudest ja akadeemilise vabaduse põhimõttest.</p> <p>Juhime ka tähelepanu, et ministrile eelnõus antud volitus kehtestada uurimistoetuste tingimusi ei ole piiramatu, vaid seda tuleb teha kooskõlas volitusnormi (TAIKS § 22 lg 3 sätestatud) piiride, mõtte ja eesmärgiga. Samuti peavad ministri määrusega antavad tingimused olema kooskõlas kehtiva õigusega, sh põhiseadusega (sh preambulaga - eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilitamine, võrdse kohtlemise põhimõte, akadeemiline vabadus).</p> <p>HTM teeb võimaliku poliitilise sekkumise välistamiseks ettepaneku täiendada seaduseelnõu § 22 sätteid, lisades viited rahvusvaheliselt tunnustatud hindamiskriteeriumitele ning teadusvaldkondade võrdsele kohtlemisele.</p>	<p>§ 22. Riiklik uurimistoetus</p> <p>(1) Riiklik uurimistoetus on konkurentsipõhine toetus teadus- ja arendusasutuses, evalveeritud rakenduskõrgkoolis või ülikoolis töötava doktorikraadiga isiku juhitud kõrgetasemelise teadus- ja arendustegevuse projekti elluviimiseks.</p> <p>(2) Riikliku uurimistoetuse väljaandmist korraldab teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus.</p> <p>(3) Riikliku uurimistoetuste teadus- ja arendustegevuse projektide valik toimub rahvusvaheliselt tunnustatud hindamiskriteeriumite alusel, tagades kõigi teadusvaldkondade ligipääsu ja võrdse kohtlemise ning otsustusprotsessi sõltumatuse.</p> <p>(4) Riikliku uurimistoetuse liigid, taotlemise, taotluse hindamise, toetuse määramise ja kasutamise ning toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ja korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p>

Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut			
2	<p>Teadus- ja arendustegevuse toetus</p> <p>Eelnõu § 21 lg 2 kohaselt jaguneb tegevustoetus baas- ja tulemusrahastuseks ning sama paragrahvi lõiked 3 ja 4 sätestavad baasrahastuse määramise alused ning tulemusrahastuse määramisel arvesse võetavad tulemusnäitajad. <u>Kuivõrd põhiseaduse kohaselt võib teadusasutuse autonoomiat piirata vaid seadusega ning arvestades sealjuures riigielarvelise tegevustoetuse mõju teadusasutuste toimimisele ja seeläbi riivet teadusasutuste autonoomiale, peab tegevustoetuse regulatsioon olema lahti kirjutatud seaduse tasemel.</u> Vajadusel võib täitevvõimule volitada täpsustavate normide ja korralduslike reeglite kehtestamist. Seepärast teeme kõrgharidusseaduse § 41 lg 2 eeskujul ettepaneku sätestada seaduse tasemel, milline on baas- ja tulemusrahastuse vahetegur tegevustoetuses (eelnõule lisatud määruse kavandis on see 70/30) ning avada täiendavalt, mida peetakse silmas erinevate tulemusnäitajate all. Tulemusnäitajate täpsustamise ning iga näitaja osakaalu määramise saab volitada määruse tasemele.</p>	<p>Toetame ettepanekut.</p> <p>Kuigi intensiivsemaid põhivabaduste piiranguid saab kehtestada üksnes formaalses mõttes seadusega, ei ole see nõue absoluutne. Riigikohtu arvates tuleneb PS mõttest ja sättest, et vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid võib kehtestada täpse, selge ja piirangu intensiivsusega vastavuses oleva volitusnormi alusel määrusega (nt RKÜKo 03.12.2007, 3-3-1-41-06, p 22; RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09, p 160; RKPJKo 17.12.2019, 5-19-40/36, p 50).</p> <p>Põhiseaduse kommentaaride kohaselt ei ole ühest ja selget vastust küsimusele, millisel juhul peab põhivabaduse piirang olema sätestatud seadusega, millisel juhul võib seda teha määrusega. Määravaks kriteeriumiks tuleb pidada piirangu olulisust – seda nii laiemalt ühiskonna kui üksikisiku seisukohast, kelle põhiõigusi piiratakse. Arvestades, et baas- ja tulemusrahastuse vahetegur on põhiõiguste riive seisukohast olulise kaaluga ning kõrgharidusseaduses on vastav regulatsioon kehtestatud (KHaS § 41 lg 2), toetame seadusesse (TAIKS § 21) baas- ja tulemusrahastuse proportsiooni lisamist ning tulemusnäitajate täiendamist vastava ettepaneku korral Riigikogult.</p>	
3	<p>Eelnõus § 21 lg 5 on ministrile antud õigus teadusasutuse baasrahastuse osakaalu suurust muuta, võttes arvesse asutusele eraldatavat siht- või süsteemitoetust ja asutuse ümberkorraldamise või liitmise tulemusel toimunud muutusi. Eelnõu sõnastus ei näi võimaldavat ministril teadusasutuse baasrahastuse osakaalu suuruse määramisel ettevaatavalt arvesse võtta tulevikus kavandatud arenguid, mistõttu teeme ettepaneku muuta sõnastust selliselt, et minister võib rahalisi vahendeid muuta ka vaatega tulevikku, kui asutused planeerivad muudatusi. Eelnõust ei selgu, kas ja mil määral kaetakse tegevustoetuses</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt.</p> <p>TAIKS § 21 lg 5 on sätestatud, sarnaselt kõrgharidusseadusele, et baasrahastuse arvutamisel võib arvesse võtta asutusele eraldatud siht- ja süsteemitoetust või asutuse ümberkorraldamise või liitmise tulemusel toimunud muutusi. Seletuskirjas on selgitatud, et kui asutustele on eraldatud toetusi, mida eraldiseisvalt enam välja ei anta ja mis arvutatakse tegevustoetuse sisse (näiteks teaduskollektsioonide toetused), võetakse neid arvesse baasosa kujundamisel. Baasosa kujundamisel ei võeta arvesse teisi toetusi, näiteks teiste ministeeriumite</p>	

<p>teadusasutuse infrastruktuurikulud. Seepärast teeme ettepaneku täiendada eelnõu normiga, mille alusel makstakse infrastruktuurikulusid süsteemitoetusena, kui neid kulusid ei kata tegevustoetus. Kehtiva seaduse alusel on baasfinantseerimine oma olemuselt tervikuna tulemusrahastus, mis ei võta arvesse KBFI-sarnase teadusasutuse tegelikke vajadusi ei infrastruktuuri ega haldusaparaadi ülalpidamise seisukohalt ning näiteks KBFI pole infrastruktuurikulude katmise toetuseks saanud mingeid riigieelarvelisi vahendeid (hoolimata kehtivas seaduses sätestatud õiguslikust alusest – vt TAKS § 18 lg 3).</p> <p>1.1. Muuta eelnõu § 21 lg 2 ja sõnastada järgmiselt: „(2) Riigieelarves asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuseks ette nähtud vahendite kogumahust eraldatakse vähemalt 70 protsenti baasrahastuseks ja kuni 30 protsenti tulemusrahastuseks.“ Selgitus: teadusasutuse autonoomiat finantsvahenditega oluliselt mõjutava normi peab sätestama seaduses, kui võrdpõhiseaduse kohaselt võib teadusasutuse autonoomiat piirata vaid seadusega.</p> <p>1.2. Muuta eelnõu § 21 lg 4 ja sõnastada järgmiselt: „(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastamisel võetakse arvesse asutuse seniste kohustuste täitmist ja järgmisi tulemusnäitajaid: 1) teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi ning tulemuslikkuse näitajad, sealhulgas teadusartiklite, monograafiate ja patentide näitajad; 2) teadlaste järeelkasvu näitajad, sealhulgas kaitstud doktoritööde näitajad; 3) ühiskonna arengu toetamise ja teadmussiirde näitajad, sealhulgas sõlmitud lepingute ja saadud tulude näitajad. Selgitus: tulemusnäitajad on aluseks teadusasutustele tulemusrahastamise suuruse määramisel, mistõttu tuleb arvesse võetavad näitajad reguleerida seaduse tasandil. Täitevvõimule võib anda</p>	<p>poolt asutustele eraldatud tegevus- või muud toetusi, samuti HTM eelarvest eraldatud muud ühekordseid või erakorralisi toetusi asutuste toetusi (selliseid toetusi on saanud näiteks Eesti Kirjandusmuuseum ja KBFI). Asutuse toetus kujuneb osakaaluna tegevustoetuseks ettenähtud tegevustoetuse kogumahust, kusjuures TAIKS § 21 lg 4 toodud näitajaid võetakse arvesse üksnes tulemusosa puhul.</p> <p>Tegevustoetuse baasosa arvestamisel võetakse üleminekuperioodil aluseks senise baasfinantseerimise mahud ning nende osakaalud baasfinantseerimise kogumahust. Asutuste osakaalud on omakorda kujunenud erinevate tulemusnäitajate põhjal, mis on kõikidele asutustele olnud ühetaolised ja universaalsed ning võimaldanud asutustel suunata tegevuse fookuse neile tegevustele, mis võimaldavad baasfinantseerimise osakaalu suurendada, näiteks on baasfinantseerimise valemis võimendatud ettevõtluskoostööst saadud tulu või kvaliteetsete publikatsioonide avaldamist.</p> <p>Baasrahastuse puhul ei toeta HTM asutuse tulevikku kavandatud arengute arvestamist. Lisaks asutuse teadus- ja arendustegevuse toetusele on seaduses kirjeldatud teisi rahastusinstrumente, näiteks sihttoetus ja süsteemitoetus, mille kaudu riik saab selliseid muutusi toetada. Kui riik annab asutusele uue ülesande, siis rahastatakse seda sihttoetusest, mille puhul ei ole välistatud, et see tulevikus saab olema baasrahastuse osa.</p> <p>Ministri ettepanekul on tööd alustanud teaduse rahastamise töörühm, kelle üheks ülesandeks on muuhulgas tulemusnäitajate väljatöötamine kavandatava tegevustoetuse tulemusosa kujundamiseks. Selles osas, kas tegevustoetust peaks eraldama lepinguga, millele eelneb läbirääkimiste protsess, on asutustel diametraalselt erinevad seisukohad. Ülikoolid on seisukohal, et tegevustoetuse osas ei tohiks riik seada tingimusi ega nõuda aruandlust, kuna see oleks asutuste autonoomia riive.</p>	
--	--	--

<p>volituse nende näitajate täpsustamiseks ning näitajatele osakaalude määramiseks (vt p 1.3).</p> <p>1.3. Täiendada eelnõu § 21 uue lõikega ja sõnastada järgmiselt: „(...) Tulemusrahastuses arvesse võetavate tulemusnäitajate täpsustus, nende osakaalud ja tulemusrahastuse arvestamise alused kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.“ Selgitus: kui tulemusnäitajate loetelu tuuakse seaduse tasemele, võib määruuses volitada tulemusnäitajate täpsustamist ning neile osakaalude määramist.</p> <p>1.4. Muuta eelnõu § 21 lg 5 ja sõnastada järgmiselt: „(5) Teadus- ja arendustegevuse või innovatsiooni valdkonna eest vastutava ministri otsusel võib käesoleva paragrahvi lõike 3 alusel saadud osakaalusid muuta, võttes arvesse: 1) asutusele eraldatud siht- ja süsteemitoetust; 2) asutuse tegevuse ümberkorraldamisest, liitmisest või arengust tulenevaid muutusi. Selgitus: Muudatus loob õigusliku selguse, et käesoleva paragrahvi lg 3 alusel saadud osakaalusid võib vastava ministri otsusega muuta. Senine sõnastus jättis ebaselgeks, missugune õiguslik tähendus on lg 3 alusel leitavatel osakaaludel ja kas lg 5 tähendab nende muutmist. Lisaks annab lg 5 p 2 muudatus hädavajaliku võimaluse rahalisi vahendeid ümber suunata vaatega tulevikku (milleks eelarve ju ongi mõeldud), lähtudes asutuse planeeritud ümberkorraldustest, liitmisest või muust rahastust mõjutavast arengust.</p> <p>1.5. Täiendada eelnõu § 24 uue lõikega ja sõnastada järgmiselt: „(...) Riigi teadus- ja arendusasutuse ning avalik-õigusliku juriidilise isikuna tegutseva teadus- ja arendusasutuse toimimiseks vajalikud infrastruktuurikulud, mida ei kaeta tegevustoetusest, kaetakse riigieelarvest süsteemitoetusena teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutava ministriumini eelarvest.“</p>	<p>Toetame esitatud ettepanekuid osaliselt ning ei ole vastu sellele, et eelnõusse lisada baas- ja tulemusrahastuse osakaalud ning täpsustatud tulemusnäitajad, kui Riigikogu vastava ettepaneku teeb. Samas ei pea HTM vajalikuks muuta süsteemi, kus tegevustoetus põhineb asutuse sooritusel, ning ei pea mõistlikuks arvestada tegevustoetust tulevikus planeeritavate tegevuste alusel. Seaduses on sätestatud mitmeid erinevaid rahastusinstrumente ning asutusele uue ülesande andmisel on riigil võimalik asutusele eraldada selleks täiendavat toetust. Teadus- ja arendusasutuste infrastruktuurikulude katmise peamiseks allikaks on tulevikus senise baasfinantseerimise asemel tegevustoetus. Riiklikult olulise infrastruktuuri täiendamiseks ja ülalpidamiseks on mõeldud eraldi sihttoetus. HTM eelarvest eraldatav tegevustoetus peaks olema universaalne ning kehtima ühtedel alustel kõikidele teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele.</p>	
---	---	--

	<p>Selgitus: eelnõust ei selgu, kas ja mil määral toetatakse teadusasutuste infrastruktuurikulude katmist, mis on vajalikud teadusasutuse jätkusuutlikuks toimimiseks. Ettepanek lähtub kehtiva seaduse § 18-st ning näeb ette infrastruktuurikulude katmise süsteemitoetusest juhul, kui neid ei kaeta tegevustoetusest.</p>		
4	<p>Tegevustoetuse eraldamine Eelnõu § 21 lg 12 kohaselt eraldatakse ülikoolidele ja juriidilise isikuna tegutsevatele teadus- ja arendusasutustele tegevustoetus lepinguga, <u>kuid ei täpsustata, mil viisil ning millise lepinguga.</u></p> <p>Kõrgharidusvaldkonnas on pikaajaliselt toimunud ja praktikas end hästi õigustanud riigi ja ülikoolide vahel läbirääkimiste teel halduslepingute sõlmimine kõrghariduse tegevustoetuse eraldamiseks. Teeme ettepaneku sätestada TAIKSis analoogiline regulatsioon teadusasutuste tegevustoetuse eraldamiseks. See võimaldab lepingu läbirääkimiste käigus võtta arvesse nii riigi vajadusi kui teadusasutuste ülesandeid ja eesmärke, lihtsustab läbirääkimisi ülikoolidega, sest tegemist on kõrghariduse tegevustoetuse eraldamisega sama protseduuriga ning kohtleb ühetaoliselt kõiki juriidilise isikuna tegutsevaid teadusasutusi (riigi teadusasutustele ja rakenduskõrgkoolidele, kes on ministeeriumide haldusalas, määratakse tegevustoetus ministri käskkirjaga). Kehtiva teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse § 14 lg 8 sätestab võimaluse riigivõi avalik-õiguslikule teadusasutusele, kellel tekib järsk eelarvelangus, toetada neid teatud tingimustel erandkorras, et tagada asutuse jõudmine taas seisundisse, kus majandatakse ise ja täiendav rahastaja sekkumine ei ole vajalik. Sätet on praktikas ka rakendatud (Kirjandusmuuseum) ning teeme ettepaneku sama säte lisada ka TAIKSis.</p> <p>Muudatusettepanekud (muudetud kohad on alla joonitud):</p>	<p>Ei toeta ettepanekut.</p> <p>Osapooltel on tegevustoetuse lepingute sõlmimise läbirääkimiste osas vastandlikud seisukohad. KBFI ning Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus soovivad, et riik räägiks asutustega läbi ootused asutustele ning rahastaks asutusi lähtuvalt konkreetsetest asjaoludest (mis eeldab läbirääkimisi). Samas ülikoolid on jõuliselt soovinud, et tegevustoetuse lepingu sõlmimisel ei nõutaks konkreetset vastusooritust ega seataks piiranguid toetuse kasutamise tingimustele ja perioodile (mis välistab läbirääkimised). Ülikoolid on seni leidnud, et tingimuste seadmine tegevustoetusele oleks sekkumine asutuste autonoomiasse, milleks peab põhiseaduse kohaselt olema piisav põhjendus.</p> <p>Kõrgharidusvaldkonnas näeb halduslepingu sõlmimise ette kõrgharidusseaduse § 43, kuid TAIKSis eelnõu § 21 lg 12 lepingu liiki ette ei näe. Praegu kehtiva TAKSi kohaselt eraldatakse asutustele baasfinantseerimist (TAIKSi vastu võtmisel asendub baasfinantseerimine tegevustoetusega) pigem tsiviilõiguslikku tüüpi toetuse eraldamise lepinguga (praktikas on teatud juhtudel keeruline eristada selgelt haldus- ja tsiviilõiguslikku lepingut, vaid iseloomulik on nende omavaheline põimumine¹). Halduskoostöö seaduse (HKTS) § 3 lg 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksuse, muu avalik-õigusliku juriidilise isiku, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isiku volitada riigi haldusülesannet täitma muuhulgas halduslepinguga. Halduslepingu esemeks on avaliku ülesande täitmine. See</p>	

¹ M. Kulp. Halduse kandja tsiviilõigusliku lepingu poolena: võrdlus halduslepingu instituudiga kohtupraktika näidetel. Magistritöö 2012. Veebis kättesaadav: <https://dspace.ut.ee/items/b1a61a25-4869-48c9-87c1-c23b0820138f>, lk. 22.

<p>2.1. Täiendada eelnõu § 21 uute lõigetega 6-9 (ettepaneku arvestamisel muutub järgnevate lõigete numeratsioon) ja sõnastada need järgmiselt:</p> <p>„(6) Valdkonna eest vastutav minister sõlmib ülikooli ja juriidilise isikuna teguseva teadus- ja arendusasutusega kolmeks kuni viieks aastaks halduslepingu, kus lepatakse kokku ülikooli ja teadusja arendusasutuse missioonist, seaduses ja põhikirjas sätestatud eesmärkidest ja riigi vajadustest lähtuvad kohustused ning nende täitmiseks toetuste määramine.</p> <p>(7) Halduslepingu lisana sõlmitakse ülikoolile ja juriidilise isikuna tegusevale teadus- ja arendusasutusele toetuste eraldamiseks igal kalendriaastal rahastuskokkulepe.</p> <p>(8) Halduslepingus lepatakse kokku:</p> <p>1) ülikooli ja juriidilise isikuna teguseva teadus- ja arendusasutuse peamised kohustused seoses teadus- ja arendustegevuse ulatuse, järjepidevuse, kvaliteedi ja tulemuslikkusega ning tegevustoetuse, sihttoetuse ja süsteemitoetuse eesmärgid;</p> <p>2) vajaduse korral muude vahendite määramise tingimused;</p> <p>3) aruandluse vorm.</p> <p>(9) Ülikooli ja juriidilise isikuna teguseva teadus- ja arendusasutusega sõlmitava halduslepingu ja rahastuskokkuleppe üle peab valdkonna eest vastutav minister ülikooli ja juriidilise isikuna teguseva teadus- ja arendusasutusega läbirääkimisi, juhindudes riigi strateegilistest eesmärkidest ning võttes arvesse ülikooli ja teadusasutuse missiooni, eesmärgi ja ülesandeid, ministriumide, omavalitsusüksuste liitude, registreeritud kutse- ja erialaliitude, Teaduste Akadeemia, ülikoolide ja teadus- ja arendusasutuste ettepanekuid ning teadus- ja arendustegevuseks riigieelarves ettenähtud vahendeid.“</p> <p>Selgitus: muudatustega täpsustatakse tegevustoetuse eraldamiseks lepingu sõlmimise korda ning sisu.</p>	<p>on mõeldud seaduses loetletud juhtudel haldusülesande üleandmiseks era- või avalik-õiguslikule isikule ja vajab sõlmimiseks volitusnormi². Antud juhul ei ole lepingu sõlmimise eesmärgiks avaliku ülesande andmine ülikoolidele ja TA asutustele, vaid nende tegevuse toetamine, mistõttu halduslepingu sõlmimine põhjendatud ei ole. Ka õiguskirjanduses on eelistatult välja toodud tsiviilõigusliku lepingu sõlmimist halduslepingule, sest see soodustab koostööle orienteeritumat varianti³.</p> <p>Garantii asutuste toimimiseks järskude eelarvelanguste puhul on tagatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse baasosaga, mida asutus saab vähemalt 70% ulatuses eelneva kolme aasta mahust osakaaluna eelnevatel aastatel antud toetuse kogumahtu. See suurendab asutuste toimimise stabiilsust ja kindlustunnet tuleviku rahastamise osas. Kuna uus rahastusmudel sisaldab võrreldes senise süsteemiga oluliselt suuremat stabiilsuse komponenti, ei pea HTM täiendava garantii lisamist vajalikuks.</p> <p>Põhiseaduse kommentaaride kohaselt akadeemiline vabadus ei ole sooritusõigus. Sellele tuginedes ei saa õppejõud nõuda enda teadusteema rahastamist, kui see teema ei kuulu riigi või ülikooli prioriteetide hulka. Kui riik teadustegevust toetab, ei tohi seda teha diskrimineerivalt. Diskrimineerimine ei ole toetuse jagamine kvaliteedi alusel (nt teadusgrantide jagamine eksperdiarvamuste alusel), samuti toetuste jagamisel riigi prioriteetidega arvestamine.</p>	
---	--	--

² Vt. viide 1 lk 22-23.

³ Vt. viide 1.

	<p>2.2. Muuta eelnõu § 21 lõiget 6 (uues numeratsioonis lg 10) ja sõnastada järgmiselt: „(10) Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse igaaastase jaotuse riigiasutusena tegutsevale teadus- ja arendusasutusele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolile kinnitab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.“ Selgitus: sättest jäetakse välja ülikoolid ja juriidiliste isikutena tegutsevad teadusasutused, kellega tegevustoetuse eraldamiseks sõlmitakse haldusleping.</p> <p>2.3. Täiendada eelnõu § 21 uue lõikega ja sõnastada järgmiselt: „(...) Riigi või avalik-õiguslikule teadus- ja arendusasutusele tagatakse igal aastal rahastamine vähemalt 85 protsendi ulatuses eelneva kolme aasta tegevustoetuste kogumahu keskmisest. Tagatise rakendamise täpsemad tingimused ja kord sätestatakse käesoleva paragrahvi lõike 13 alusel kehtestatud määrusega.“ Selgitus: kehtiva TAKSi 14 lg 8 analoogia alusel teadusasutuse tegevuse jätkusuutlikkuse tagamise säte.</p>		
5	<p>Tegevustoetusele ülemineku alused (rakendussätted) Esmakordselt teaduse tegevustoetusele üleminekul on oluline tagada, et seni eraldatud baasfinantseeringut ei arvutataks formaalselt ümber uue tegevustoetuse baasrahastuse komponendiks. Senine baasfinantseerimine oli oma olemuselt tulemuspõhine, arvutamise aluseks on sisuliselt samad näidikud, mis uues tegevustoetuses on tulemusnäidikud ning see ei taga asutuste tegevuse üldkulude katmise toetamist ega jätkusuutlikku toimimist. Üleminekul tuleb arvesse võtta, et erinevad teadusasutused on saanud erinevaid toetusi oma infrastruktuurikulude katmiseks. Riigi teadusasutuste üldkulude katmist on toetanud riik kui asutuste pidaja. Ülikoolid on üheaegselt nii kõrgharidus- kui teadusasutused ning nende üldkulusid on võimaldanud katta kõrghariduse tegevustoetus. Avalik-õiguslikule teadusasutusele KBFI-le on seni</p>	<p>Ei toeta ettepanekut. Peamine toetus, millest TA asutused saavad kehtiva TAKS kohaselt infrastruktuuriga seotud kulusid katta, on baasfinantseerimine (TAKS § 2 p 3). Eraldi on HTMi valitsemisalas tegutsevatele teadus- ja arendusasutustele antud toetusi teadusraamatukogude, teaduskollektsioonide ja riikliku tähtsusega teadustaristu jaoks. Riikliku tähtsusega teadustaristu on konkurentsipõhine meede ning sellest on võimalik toetust taotleda asutustel või konsortiumitel, kes haldavad teadustaristu teekaardile kantud taristuobjekte. Lisaks on asutustele üksikjuhtudel eraldatud sihttoetusi muuhulgas infrastruktuuriobjektidega seotud kulude katteks (näiteks KBFI, Eesti Kirjandusmuuseum), kuid selliseid toetusi ei ole kavas arvestada TAIKS alusel antava tegevustoetuse baasosa hulka. Kui sihttoetust eraldatakse riigi poolt antud uue</p>	

<p>riigieelarvelistest vahenditest eraldatud vaid baasfinantseerimise vahendeid, kuid üldkulude katmiseks ja asutuse jätkusuutlikuks toimimiseks toetust eraldatud ei ole (hoolimata asjaolust, et kehtivat seadust täiendati 2019. a sättega, mis võimaldas katta baasfinantseerimisest ka infrastruktuuri ajakohastamiseks, täiendamiseks ja ülalpidamiseks kantud kulusid – vt TAKS § 2 p 3).</p> <p>Seepärast peame õigusselguse huvides vajalikuks sõnastada eelnõu § 31 lõigetes 2-4 täpsemalt, mida peetakse silmas sama paragrahvi lõikes 1 nimetatud "sama liiki toetuse" all erinevate teadusasutuste vaates. Kulud, mille katmise toetamiseks baasrahastuse komponent on mõeldud (sh infrastruktuuri ülalpidamise ja arendamise kulud, minimaalse haldusaparaadi ülalpidamise kulud jmt), tuleb kõigi teadusasutustega läbi rääkida nii, et tegevustoetuse suuruse kujundamise algingimused oleksid kõikide asutuste lõikes võrreldavad ja adekvaatsed ning teadusasutusi koheldaks võrdselt (muudatusettepanekud kirjas).</p> <p>Muudatusettepanek (muudetud kohad on alla joonitud):</p> <p>3.1. Muuta eelnõu § 31 tekst ja sõnastada järgmiselt:</p> <p>„(1) Käesoleva seaduse §-s 21 sätestatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse baasrahastuse arvestamisel aastateks 2025–2027 võetakse halduslepingu sõlmimise läbirääkimistel aluseks teadus- ja arendusasutusele, ülikoolile või evalveeritud rakenduskõrgkoolile asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse määramise kalendriaastale eelneva kolme kalendriaasta jooksul eraldatud sama liiki toetuste ja baasfinantseerimise summat osakaaluna samal perioodil teadus- ja arendusasutusele, ülikoolile või evalveeritud rakenduskõrgkoolile eraldatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse ja baasfinantseerimise kogumahust.</p> <p>(2) Käesoleva paragrahvi esimeses lauses nimetatud sama liiki toetuse all peetakse riigi teadus- ja arendusasutuste ning ülikoolide puhul silmas neile varem eraldatud riigieelarvelisi vahendeid asutuse jätkusuutlikuks toimimise</p>	<p>ülesande täitmiseks, on võimalus, et see tulevikus liidetakse tegevustoetuse baasosa hulka. Samuti ei ole kavas arvestada baasosa hulka teiste ministeeriumite poolt nende hallatavatele asutustele antud tegevustoetusi. Kõrghariduse tegevustoetus on kõrgharidusseaduse § 41 kohaselt toetus avalik-õiguslikele ülikoolidele ja riigi rakenduskõrgkoolidele kvaliteetse kõrgharidustaseme õppe korraldamiseks ja arendamiseks ning kõrgkooli missiooni täitmiseks. Seega ei ole ka kõrghariduse tegevustoetuses eraldi üldkulude komponenti välja toodud, mis tähendab, et üldkulud on ette nähtud katta tegevustoetusest. Uurimistoetusi kui konkurentsipõhiseid toetusi ei ole kavas tegevustoetuse puhul samuti arvesse võtta. Asutuste puhul, kes ei ole näiteks varem baasfinantseerimist (tulevikus tegevustoetust) saanud, võetakse arvesse nende tulemusnäitajad, mille põhjal arvutatakse nende osakaal tegevustoetuse kogusummast. Sarnaselt on see toimunud ka kehtiva TAKS alusel baasfinantseerimise puhul, kus esmakordselt evalveeritud asutused esitavad baasfinantseerimise saamiseks andmed viimase 3 aasta tulemuste kohta.</p> <p>Ministri poolt kokku kutsutud teaduse rahastamise töörühm tegeleb muuhulgas ettepanekute väljatöötamisega tegevustoetuse tulemusosa näitajate väljatöötamiseks (2025. aasta jooksul).</p>	
--	---	--

	<p>toetamiseks (sh enne käesoleva seaduse jõustumist kehtinud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse (edaspidi TAKS) alusel eraldatud baasfinantseerimist, uurimistoetusi, teadus- ja arendustegevuse sihttoetusi, infrastruktuurikulude toetust jms).</p> <p>(3) Evalveeritud rakendusõrgkoolide puhul peetakse sama liiki toetusena silmas neile varem eraldatud teadus- ja arendustegevuse sihttoetust.</p> <p>(4) Avalik-õigusliku teadusasutuse puhul võetakse halduslepingu sõlmimise läbirääkimistel baasrahastuse arvestamisel aastatakse 2025-2027 lisaks varasemalt TAKS alusel eraldatud sama liiki toetusele aluseks ka asutuse põhikirjaliste ja riigi poolt seadusega neile pandud ülesannete täitmiseks vajalikke kulusid ning asutuse jätkusuutlikuks toimimiseks ja ülalpidamiseks vajalikke teiste teadusasutustega võrreldavaid kulusid, sh kulusid vajaliku infrastruktuuri ülalpidamiseks.“</p>		
6	<p>Teeme ettepaneku muuta loodavate toetuste mõisted keeleliselt selgemaks ja lihtsamini hoomatavaks ning sõnastada eelnõu mõisted järgmiselt:</p> <p>4.1. mõiste „asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus“ asemel teeme ettepaneku kasutada eelnõus läbivalt mõistet „tegevustoetus“ (vrd KHaS § 41),</p> <p>4.2. mõiste „riiklik uurimistoetus“ asemel paneme ette kasutada eelnõus läbivalt mõistet „uurimistoetus“,</p> <p>4.3. mõiste „teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni sihttoetus“ asemel paneme ette kasutada eelnõus läbivalt mõistet „sihttoetus“ (vrd KHaS § 42),</p> <p>4.4. mõiste „teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni süsteemitoetus“ asemel paneme ette kasutada eelnõus läbivalt mõistet „süsteemitoetus“,</p> <p>4.5. mõiste „ettevõtja teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetus“ asemel paneme ette kasutada eelnõus läbivalt mõistet „ettevõtja toetus“.</p>	<p>Ei toeta ettepanekut.</p> <p>Toetuse liiki tähistavat terminit on täiendatud sõnadega „teadus- ja arendustegevuse“ ning „innovatsiooni“, et eristada antud toetusi teiste õigusaktide alusel antavatest toetustest ning viidata juba toetuse nimetuses toetuse otstarbele.</p>	
7	<p>Esitame täpsustava ettepaneku eelnõu § 21 lg 4 sõnastamiseks ja selgitame selle vajadust. Eelnõu § 21 lg 4 toodud tulemusnäitajad on üldsõnalised, samas on need</p>	<p>Selgitame.</p> <p>§ 21 lg p 2 puhul on seletuskirjas selgitatud, et antud näitaja puhul arvestatakse kaitstud doktoritööde</p>	

<p>aluseks tulemusrahastamise suuruse määramisel ning mõjutavad seeläbi oluliselt teadusasutuse toimimist. Olgu siinkohal mõju ilmestamiseks kaks näidet: Eelnõu seletuskirjas on öeldud, et teadlaste järelkasvu näitaja (§ 21 lg 4 p 2) puhul võetakse arvesse asutuses juhendatud või kaasjuhendatud kaitstud doktoritööde arv (lk 30). Eelnõu lisas olevas määruse kavandis on kirjas, et tegemist on aastast kaitstud doktoritööde arvuga. Tegemist on teksti olulise erinevusega. Kui arvesse võetakse vaid kaitstud doktoritöid, saab seda näitajat arvestada vaid ülikoolide puhul, kellel on doktorikraadi väljastamise õigus. Samas toimub doktoritööde ulatuslik juhendamine ka ülikoolivälisest teadusasutustes. Näiteks juhendavad KBFI teadlased hetkel ca 30 doktoranti, kuid selle töö eest kehtiva baasfinantseeringu määruse ega eelnõu lisas oleva määruse kavandi järgi toetust ei anta. Seepärast on põhimõtteliselt tähtis, kuidas näidikut sisustada. Teadusasutuse vaates on oluline, milline on kolme tulemusnäitajate grupi - teadustegevuse kvaliteet ja tulemuslikkus, järelkasv ning ühiskonna arengu toetamine ja teadmussiire - omavahelised osakaalud. Kehtivas määruses on osakaalud vastavalt 40:10:50, et läbi rahastuse mõjutada teadusasutusi rohkem tegelema teadustulemuste rakendamisega. Eelnõuga aga luuakse teadustulemustel põhineva ettevõtluse ja innovatsiooni toetamiseks MKMile ja teistele ministriumidele laiad võimalused (sihttoetus ja ettevõtja toetusega), mistõttu on oluline, et HTMi eelarvest tulev tegevustoetus riigi ja avalikõiguslikele teadusasutustele, ülikoolidele ja rakenduskõrgkoolidele väärtustaks suurema osakaaluga teadustegevuse kvaliteeti ja tulemuslikkust. Teadmussiirde näitaja peaks keskenduma teaduskoostööle ning välise teadusraha kaasamisele, mitte ettevõtluselepingutele ja saadud tulule, mida saab innustada teiste ministriumide teadusrahadega. Teisisõnu, tulemusnäitajate osakaalud peavad arvestama eelnõuga loodava rahastussüsteemi tervikut.</p>	<p>juhendamist nii ülikoolis, mis doktorikraadi annab, kui ka teadus- ja arendusasutuses, kus toimub doktoritöö kaasjuhendamine. HTM on kavandanud, et doktoritöö kaitsmise korral läheb see arvesse nii juhendava ülikooli kui kaasjuhendava TA asutuse tegevustoetuse tulemusosa andmetes. Täpsustame rakendusakti sõnastust ministri poolt kokku kutsutud rahastamise töörühma ettepanekute põhjal.</p>	
--	--	--

	<p>Ülaltoodud arvestades teeme ettepaneku muuta eelnõu § 21 lõiget 4 ja sõnastada see järgmiselt: “(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastamisel võetakse arvesse asutuse seniste kohustuste täitmist ja järgmisi tulemusnäitajaid: 1) teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi ning tulemuslikkuse näitajad, sealhulgas teadusartiklite, monograafiate, patentide ja sordikaitse taotluste näitajad vähemalt 60% käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastuse mahust; 2) teadlaste järelkasvu näitajad, sealhulgas asutuses juhendatud või kaasjuhendatud doktoritööde näitajad vähemalt 10% käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastuse mahust; ühiskonna arengu toetamise ja teadmussiirde näitajad, sealhulgas tulu teaduse välisvahenditest ja – projektidest kuni 30 % käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastuse mahust.</p>		
Tallinna Ülikooli Haridusteaduskond, Riin Seema			
8	<p>Ei seaduseelnõus, ega "Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021–2035 (TAIE 2035)", ei ole teadust kui põhimõistet defineeritud. Mulle tundub, et teaduse mõiste samastamine arendustegevusega võib olla uudsusele keskendumise probleemi üks allikatest. Arvan, et seaduses, mis puudutab erinevaid teadusvaldkondi, sealhulgas sotsiaalteadusi ja lastele suunatud teadustegevust, oleks vaja mõiste <i>teadus</i> kindlasti määratleda ja sõnastada nii, et hõlmaks turvaliselt haavatavate sihtrühmadega seotud teaduse.</p> <p>Nagu teaduses ikka, leidub erinevaid definitsioone mõiste teadus enese kohta. Teadus on lai termin, mis viitab omavahel seotud osadele: iseloomulike meetodite kogum, mille abil teadmisi tõendatakse; nende meetodite rakendamisest tulenev kogutud teadmiste kogum; kultuuriväärtuste ja kommete kogum, mis reguleerib</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõu koostamise ajal lepidi kokku, et kasutatakse mõisteid, mis on rahvusvaheliselt laialdaselt kasutatavad. Seaduses kasutatakse läbivalt mõistet „teadus- ja arendustegevus“ ning seetõttu on seda mõistet ka defineeritud. Definitsiooni aluseks on olnud OECD Frascati käsiraamat⁴, mis on teadus- ja arendustegevuse puhul rahvusvaheliselt olulisimaks teadus- ja arendustegevusega seotud mõisteid selgitavaks dokumendiks.</p> <p>Muuhulgas on teadus- ja arendustegevust antud käsiraamatus defineeritud uudsuse aspekti kaudu, mida on samuti põhjalikult käsitletud. Samas ei ole uudsus teadus- ja arendustegevuse ainuke tunnus, samuti ei käsitleta uudsust Frascati käsiraamatus nii kitsalt, kui ettepaneku esitaja seda teeb. Lisaks uudsusele on teadus- ja arendustegevuse tunnusteks ka loomingulisus, tulemuste ettemääramatus, süstemaatilisus ning ülekantavus ja/või</p>	

⁴ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/10/frascati-manual-2015_g1g57dcb/9789264239012-en.pdf

<p>tegevust, mida nimetatakse teaduslikuks (Merton, R.K., 1973). Teadus on teadmiste ja arusaamise omandamise ning rakendamise protsess looduse ja sotsiaalse maailma kohta, järgides süsteemset ja tõenditel põhinevat metoodikat (Science Council 2015). Paraku on näiteks Haridussõnastikus mõiste teadus defineeritud kitsalt, ning rõhk on uutel teadmistel. Haridussõnastikus on öeldud: <i>teadus on tegevus, mille eesmärk on uute tõeste teadmiste saamine, süstematiseerimine ja rakendamine</i>. Järgnevalt on oluline mõista ja defineerida seda, mis on teadustegevus, ehk tegevus, mida teadlased teevad. Eelnõus on mõisted teadus, teadustegevus ja arendustegevus samastatud. TAIE arengukavas 2021-2035 on teadustegevust defineeritud rõhutades uudsust, öeldes, et teadustegevus on isiku loomevabadusel põhinev tegevus, mille eesmärk on saada teadusuuringute abil uusi teadmisi inimese, looduse ja ühiskonna ning nende vastastikuse toime kohta. Küll aga ütleb ChatGPT teadustegevuse kohta, et see viitab tegevustele või protsessidele, mis juhivad teaduse põhimõtetest, kasutades konkreetsete eesmärkide saavutamiseks süstemaatilist vaatlust, katsetamist ja tõenduspõhist arutlust. Sageli hõlmab see teaduslike meetodite tahtlikku rakendamist probleemide lahendamiseks, nähtuste mõistmiseks või tulemuste parandamiseks erinevates valdkondades. Teaduses on uurimise protsess tähtis, et kindlustada tulemuste usaldusväärsus. Teadmine on neutraalne, uudsus sõltub vaid vaatleja perspektiivist ja kontekstist. Uus võib olla ammu unustatud vana.</p> <p>Teadlase roll ei ole meie ühiskonnas väga selge ega väärtustatud. Sellist ametirolli ei ole isegi Kutseregistris kirjas. Teadlane elab Eestis teadusprojektist teadusprojektini ja püüab leida aina uute projektide kirjutamisega raha. Seaduseelnõu väidab lühidalt, <i>et teadlane on spetsialist, kes loob uusi teadmisi,</i></p>	<p>korratavus. Teaduslikke meetodeid kasutatakse näiteks ka seire läbiviimisel, kuid kuna seirel puudub uudsuse moment (seiramisel kasutatakse varem väljatöötatud meetodeid), siis seire puhul ei ole tegemist teadus- ja arendustegevusega. Samas uuringud, mis teadustulemusi täpsustavad või kinnitavad, kvalifitseeruvad siiski teadus- ja arendustegevuseks. Uute teadmiste loomine ei tähenda, et varem kogutud teadmisi arvesse ei võeta. Teadlase definitsioon põhineb samuti Frascati käsiraamatul. Teadlase kutset ei ole kutseregistris, kuid eelnõu kirjeldab teadlase olemust tegevuste järgi, mida teadlane teeb. Teadlane võib töötada näiteks akadeemilisel ametikohal, akadeemilise töötaja ametikohad on kirjeldatud Kõrgharidusseaduses. Teadlane ei ole kutse ja sellele ei ole kehtestatud kutsestandardit (kutsestandard on dokument, mis kirjeldab kutsetegevust ning vastaval kutsel tegutsemiseks vajalikku kompetentsust ehk töö edukaks tegemiseks vajalike oskuste, teadmiste ja hoiakute kogumit). Samas on kutsestandardid kehtestatud näiteks inseneridele, kes samuti võivad osaleda teadustöös.</p> <p>Uuringute läbiviimisega seotud ohtude maandamiseks on seaduses sätestatud teaduseetika korraldus.</p>	
---	--	--

<p><i>tehes uuringuid ja täiustades või arendades kontseptsioone, teooriaid, mudeleid, tehnikaid, instrumente, tarkvara või töömeetodeid. Niisiis on mõiste „teadlane“ seaduseelnõus defineeritud rõhutades uudsust. Science Council 2015 aga väidab, et teadlane on keegi, kes kogub ja kasutab süstemaatiliselt uuringuid ja tõendeid, et püstitada hüpoteese ja neid kontrollida, omandada ja jagada arusaamist ja teadmisi.</i></p> <p>Liigset keskendumist soovitud tulemusele on oluline vältida</p> <p>Mõistan, et teadlaste üheks eesmärgiks on saada uusi taipamisi ja täiustada olemasolevat teadmist. Uued, ehk hiljutised avastused on teadusmaailmas jätkuvalt olulised. Samas tuleks veelgi selgemalt teadvustada ohud, eelkõige laste ja noortega seotud uuringutes, kui teadlased hakkavad liigselt keskenduma uute teadmiste ja leidude saamisele. Liigne keskendumine uudsusele on teaduses ohtlik, sest võib tuua kaasa eetilisi probleeme, seniste teaduslike teadmiste eiramist ja kiiret innovatsiooni, mis on kahjulik inimestele ja keskkonnale. Uued teaduslikud leiud ei pruugi olla praktikas kasutuskõlblikud, kuna teadlased võivad uute avastuste soovist kaotada silmist suurema pildi.</p> <p>Uuringud, mis kinnitavad või täpsustavad varasemaid uuringuid, on teadusliku terviklikkuse seisukohalt üliolulised. Näiteks on mõne riigi teadlased leidnud, et vanad head õppemeetodid on laste arendamisel endiselt parimad.</p> <p>Mulle tundub, et teadust defineerides oleks tarvis tasakaalustada „vana“ ja „uue“ teadmise väärtus, individuaalne ja kollektiivne panus. Teaduse laiem eesmärk on süvendada, kinnitada ja täpsustada meie arusaama maailmast – olgu selleks siis uudsed arusaamad või olemasolevate teadmiste süvendamine ja täiendamine uutes kontekstides. Teaduses on oluline usaldusväärsus ja see</p>		
--	--	--

	<p>hõlmab olemasolevate teadmiste täpsustamist, kinnitamist ja korrastamist.</p> <p>Teadus ja areng, aga ka teadustegevus ja arendustegevus ei ole üks ja sama asi, kuigi on tihedalt seotud ja kirjanduses sageli koos käsitletud. Nende mõistete ja tegevuste käsitlemine ühe ja samana võib tuua kaasa huvide konflikte ja eetilisi probleeme nii teadlaste kui ka rahastajate vaatest. Seepärast on teadus- ja arendustegevust ja innovatsiooni käsitlevas seaduses oluline väga selgelt eristada ja defineerida peamised mõisted. Teadlase roll tuleb meie ühiskonna jätkusuutlikkuse ja teaduse usaldusväärsuse eesmärki silmas pidades põhjalikumalt lahti mõtestada. Kuni teadlane peab oma palgaraha ise üha uudsemate ja innovaatilistega projektidega leidma, ei ole võimalik tagada huvide konflikti puudumist.</p> <ul style="list-style-type: none"> · Teadust käsitlevas seaduses on vaja defineerida põhimõiste · Liigne keskendumine uudsusele on teaduses ohtlik · Teadus- ja arendustegevus ei ole üks ja seesama 		
Ettevõtlaste ja Innovatsiooni Sihtasutus			
9	<p>Eelnõu § 2, lõige 5 - Innovatsioonipoliitika rakendusüksusena (vt §11) ning lähtuvalt mh seletuskirjas viidatud OECD Oslo käsiraamatust, soovitame tungivalt sõnastust täpsustada selliselt, et oleks üheselt mõistetav, et innovatsiooniks loetakse olukorda, kus nimetatud uuendus on valmis, ehk turule toodud, kättesaadavaks tehtud või kasutusele võetud, mitte sellesuunalisi käimasolevaid protsesse, nagu võimaldab tõlgendada praegune sõnastus. Tõenäoliselt on seda algselt nii ka silmas peetud, nagu lähtub §11 lõige 3 punkt 1 sõnastusest. Vahetegemine on oluline, sest nagu sedastab ka Oslo käsiraamat, “2.2 / - - - / Innovatsioon nõuab ka rakendamist, kas aktiivselt kasutusse võtmise või kasutamiseks kättesaadavaks tegemise kaudu teistele osapooltele, ettevõtetele, üksikisikutele või organisatsioonidele”. Protsessipõhine</p>	Toetame ettepanekut.	<p>§ 2 lg 5: Innovatsioon on teadus- ja arendustegevusel põhinev uus või senisega võrreldes oluliselt täiustatud toode, teenus või protsess, mis on kättesaadavaks tehtud või kasutusele võetud ning mille eesmärk on luua väärtust ja/või saavutada konkurentsieelis ning aidata kaasa ettevõtja, organisatsiooni või laiemalt ühiskonna arengule ja suurendada tootlikkust, tõhusust ja tulemuslikkust, soodustades üldist majanduse ja heaolu kasvu.</p>

	definiitsioon raskendab innovatsioonialaste tegevuste välja töötamist ja juhtimist ning nende efektiivsuse mõõtmist.		
10	Eelnõu § 2, lõige 6 - Lähtuvalt TAIE arengukava eesmärkidest TAI mõju suurendamise osas ühiskonnas, soovitame tungivalt võtta arvesse Euroopa Liidu Nõukogu soovitus (EL) 2022/2415, 2. detsembrist 2022, mis käsitleb teadmiste väärimise juhtpõhimõtteid ning asendada eelnõus "teadmussiire" läbivalt "teadmiste väärimisega" (knowledge valorisation). Teadmiste väärimine on laiem käsitlus, mis sisaldab muu hulgas endas ka teadmussiiret, kuid annab viimasele suuna ja eesmärgi, milleks on TA tegevuste ühiskondlik ja majanduslik mõju. Nõukogu soovitusel: „Teadmiste väärimine“ on teadmistest sotsiaalse ja majandusliku väärtuse loomine, ühendades erinevaid valdkondi ja sektoreid ning muutes andmed ja teadusuuringute tulemused kestlikeks toodeteks, teenusteks, lahendusteks ja teadmispõhisteks poliitikameetmeteks, mis toovad ühiskonnale tulu. / - - / See võimaldaks TA tegevuste tulemite kasutusele võtmise rahvusvahelise käsitlusega ajas kaasas käia ja fokuseerida, näiteks, ülikoolide kolmanda missiooni, aga ka, näiteks, eraõiguslikele TA asutustele antava tegevustoetuste eesmärgid ja tingimused jne.	Selgitame. Eelnõus, nagu ka teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegilistes dokumentides räägime teadmussiirdest, mis tingib ka vajaduse seda seaduses defineerida. Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanek oli muuta antud mõistet selgemaks ning võtta arvesse ka teistes riikides kasutusel olevaid definiitsioone. Riigikogule saadetud eelnõus olev definiitsioon pärineb riigiabi raamistikust, kuid kuna rahvusvaheliselt on kasutusel ka teisi definiitsioone, pakume arutamiseks uue definiitsiooni.	§ 2 lg 6: Teadmussiire on teadmiste, võimete, tehnoloogia ja intellektuaalomandi jagamine teadus- ja arendustegevuse osaliste ning tööstuse või avaliku sektori vahel eesmärgiga arendada uusi või täiustatud tooteid, protsesse ja teenuseid, mis toovad ühiskondlikku ja majanduslikku kasu.
11	Eelnõu § 6 - jääb arusaamatuks, kuidas toetab ühiskonna arengut ja teadmussiiret tulu, mida TA asutus on saanud EL teadusuuringute raamprogrammide või teeninud lepingutest ettevõtetega? Soovitame pigem kaaluda mõõdikuid, mis viitaksid loodud teadmuse kasutusele võtmisele ühiskonnas laiemalt. TA asutuste kolmanda missiooni toetamiseks on oluline tagada nende teadmussiire - alane kvaliteet, võimekus ja jätkusuutlikkus, mida praegune 100% projektipõhine lähenemine ei võimalda. Soovitame tungivalt näiteks Hollandi ja paari teise võrreldava riigi eeskujul seada eraldada asutuse tegutsemistoetusest konkreetne osakaal, mis on eraldatud nende kolmanda missiooni täitmiseks. Sellele lisaks võib määrata top-up'i vastavalt indikaatorite	Selgitame. Ettepanekus on viidatud rakendusaktile. Rakendusaktid on koostamisel ning antud ettepanekuid on võimalik kasutada selles protsessis. HTM on teadlik erinevates riikides kasutusel olevatest rahastusskeemidest ning ministri ettepanekul on kokku pandud rahastamise kontseptsiooni tööühik, kes konkreetseid indikaatoreid kaalub ning nende osas ettepanekuid teeb. EIS esitatud ettepanekud saab arvesse võtta tegevustoetuse määrust puudutavates aruteludes.	

	<p>täitmise määrale. Kolmanda missiooni täitmise mõjusust tuleks paralleelselt hinnata ja vastav rahastus määrat a kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete mõõdikute alusel, näiteks: kvantitatiivsed mõõdikud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kõrge kvaliteediga TAI väljundi indikaatorid; o kehtivate Euroopa ja rahvusvaheliste (näiteks IP5 riigid) patentide arv; o litsentsilepingute arv; o spin-off ettevõtete arv; o lepingulise TAI tegevuse maht erasektoriga; • tulevikule orienteeritud sisendindikaatorid; o leiutistest teatamiste arv; o asutuse poolt avatud tehnoloogiapakkumiste arv tehinguteks või koostöök; o asutuse poolt pakutavate teenuste arv; <p>kvalitatiivsed mõõdikud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • TA asutusel on olemas vähemalt 5-aastane tegevusplaan kolmanda missiooni täitmiseks koos strateegiliste mõõdikutega, koostöös kohaliku ja regionaalse ökosüsteemiga; • koostöö teiste, kodumaiste ja rahvusvaheliste teadmussiirdeorganisatsioonidega ja -üksustega; • tegevused teadmuse väärimiseks asutuse kohaliku (regionaalset) ökosüsteemi võimalusi ja arenguvajadusi arvesse võttes; • teadmussiirdeüksuse võimekused (sh. koostöös teiste ökosüsteemi osapooltega) neid strateegilisi eesmärke täita. 		
12	<p>Eelnõu § 9 - jääb arusaamatuks, kuidas toetab ühiskonna arengut ja teadmussiiret tulu, mida eraõiguslik TA asutus on teeninud, seda enam, et toetustest. Soovitame pigem kaaluda mõõdikuid, mis viitaksid loodud teadmuse kasutusele võtmisele ühiskonnas laiemalt, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vabalt kasutatavaks tehtud ja/või FRAND või turutingimustel litsentseeritud või loovutatud intellektuaalomandi objektide arv ja rahaline maht; 	<p>Selgitame. Ettepanekus on viidatud rakendusaktile. Rakendusaktid on koostamisel ning antud ettepanekuid on võimalik kasutada selles protsessis. HTM on teadlik erinevates riikides kasutusel olevatest rahastusskeemidest ning ministri ettepanekul on kokku pandud rahastamise kontseptsiooni töörühm, kes konkreetseid indikaatoreid kaalub ning nende osas ettepanekuid teeb.</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • Open Science andmebaasides või muul moel vabalt kättesaadavaks tehtavate andmete maht. 		
Eesti Maauülikool			
13	<p>Juhime tähelepanu asjaolule, et kõrgharidusseaduse § 20 lõikes 2 sätestatud ülikoolide missiooni: „Ülikooli missioon on edendada teadusi ja kultuuri ning elukestvat õpet, osutada ühiskonnale vajalikke õppe-, teadus- ja loometegevusel põhinevaid teenuseid ning toetada üliõpilastest vastutustundlike ja algatusvõimeliste kodanike kujunemist. Ülikoolid teevad koostööd teiste õppeasutuste ja kogu ühiskonnaga, toetades teadus-, arendus- ja loometegevusega ühiskonna arengut ning rahvusvahelistumist ja rahvuskultuuri püsivust“ edendamist saab parandada lähtudes kahest põhilisest tegurist: a) rahastamine, s.o teadus- ja arendustegevuse toetuse baasosa suurendamine ja projektipõhise osa vähendamine ning b) ülikoolide autonoomia tagamine. Sama seisukoht on esitatud EMÜ institutsionaalse akrediteerimise ning teadus- ja arendustegevuse evalveerimise tagasisides, milles anti suunis, et me peaksime maandama projektipõhisest rahastusest tingitud riske. Praegu on peaaegu ainsaks riskide maandamise võimaluseks teadus- ja arendustegevuse baasfinantseerimine. Kui TAIKSis kehtestatakse asutuse teadus- ja arendustegevuse toetusele karmimad aruandluse kohustused ja samas võidakse kitsendada ülikoolide autonoomiast lähtuvat valikuvabadust, siis ei aita see projektipõhise rahastuse riske maandada, vaid toetus ise omandab projektipõhise finantseerimise tähenduse. Tekib olukord, kus ülikoolidele ei jää ühtegi toetusmeetet, mis oleks kooskõlas ülikoolide autonoomia põhimõtetega.</p> <p>Seaduse eelnõu § 20 sätestab riigieelarvelise rahastamise üldpõhimõtted. § 20. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni riigieelarvelise rahastamise üldpõhimõtted (1) Teadus- ja arendustegevuse riigieelarvelise rahastamise eesmärk on: 1) tagada avaliku hüvena pakutava teadus- ja</p>	<p>Ei toeta ettepanekut.</p> <p>Üleminek baasfinantseerimiselt asutuse teadus- ja arendustegevuse toetusele, mis koosneb sarnaselt kõrgharidusseaduses sätestatule baasosast ja tulemusosast, lepiti huvipooltega kokku eelnõu koostamise protsessi käigus.</p> <p>TAIKS eelnõu seletuskirjas on toodud, et tegevustoetuse kahe komponendina eraldamise eesmärk on rahastamise suurema läbipaistvuse ja stabiilsuse tagamine. Kuna baasosa kujuneb asutuse eelneva kolme aasta tulemuste põhjal, siis suurendab see võrreldes baasfinantseerimisega asutuste kindlustunnet järgnevate aastate rahastamise mahu osas ning tulemustest sõltub vaid osa antavast toetusest. Ka kõrghariduses eraldatakse tegevustoetust baasosa ja tulemusosana ning see on juba aastaid hästi toiminud, olles sellega ajendiks sarnase süsteemi sisseviimisel asutuste teadus- ja arendustegevuse rahastamisel.</p> <p>Minister on kokku kutsunud teaduse rahastamise töörühma, mille ülesanne on muuhulgas teha ettepanekuid tegevustoetuse kriteeriumite osas. Eesmärgiks ei ole muuta andmete esitamist keerulisemaks, pigem vastupidi, kavas on senisest rohkem andmeid võtta Eesti Teadusinfosüsteemist.</p> <p>Aruandluse osas ei ole samuti kavas võrreldes baasfinantseerimisega suuri muudatusi teha ning aruandluse korda kuidagi karmistada või ülikoolide valikuvabadust piirata. Vastupidi, seletuskirjas on toodud, et asutus saab tegevustoetusest rahastada kõiki kulusid, mis on seotud asutuse järjepidevuse ning kvaliteetse ja mitmekesise teadusbaasi kindlustamisega. Ainus seletuskirjas nimetatud piirang puudutab majandustegevusega seotud kulude katmist.</p>	

	<p>arendustegevuse järjepidevus ning kvaliteet; 2) maandada ettevõtjatele teadus- ja arendustegevusega kaasnevaid riske ning ületada turutõrked. Lähtudes seaduse eelnõu § 20 lõikes 1 sätestatust, kõrgharidusseadusest ja ülikoolide autonoomia tagamise põhimõttest, teeme ettepaneku muuta § 21 seatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse eraldamise tingimusi nii, et kehtima jääksid praegu kehtiva seaduse § 15¹ lõikes 3 nimetatud kriteeriumid. Leiame, et seaduse eelnõu § 21. lõikes 2 nimetatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse eelarve jagamine baas- ja tulemusrahastuseks ei ole otstarbekas, sest alusandmete esitamine võrreldes praegu kehtiva baasfinantseerimise reeglistikuga muutub keerulisemaks ja ei lähtu enam selgelt määratletud kvaliteedikriteeriumidest. Arvestades teadus- ja arendustegevuse projektipõhisusest tingitud probleeme ei ole hea lisada veel täiendavaid lisatingimusi, mis neid probleeme veelgi süvendavad. Kavandatud seadusemuudatused on vastupidised nii institutsionaalse akrediteerimise kui ka teadus- ja arendustegevuse evalveerimise raporti suunistele.</p>	<p>Uue sättena on eelnõusse lisatud toetuse tagasinõudmise õigus juhul kui toetuse saaja rikub toetuse kasutamise tingimusi. Konkurentsipõhiste toetuste kui avaliku hüve jagamise tagasinõudmise aluste sätestamist eelnõus on vajalikuks pidanud ka Rahandusministeerium. Algselt eelnõus sisaldunud säte, mille kohaselt asutustega peetakse sarnaselt kõrgharidusega läbirääkimisi rahastamise tingimuste osas, on ülikoolide soovil eelnõust eemaldatud, kuigi erinevatel sihtrühmadel on selles küsimuses diametraalselt erinevad arvamused.</p>	
14	<p>§ 21. Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus (1) Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus on teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele nende teadus- ja arendustegevuse eesmärkide täitmiseks ning avaliku hüve loomiseks ettenähtud riigieelarveline toetus. Muutmissettepanek, eemaldada lõige 2. (2) Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse eelarve jaguneb baas- ja tulemusrahastuseks. Muutmissettepanek, nimetada lõige 3 lõikeks 2 ja sõnastada see järgnevalt: (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud riigieelarvelise teadus- ja arendustegevuse toetuse määramisel lähtutakse järgmistest kriteeriumidest: 1) kõrgetasemeliste publikatsioonide arv rahvusvahelist tunnustust omavates ajakirjades, kõrgetasemeliste teadusmonograafiate arv ning registreeritud patentide ja patenditaotluste arv; 2) teadus- ja arendustegevuse</p>	<p>Ei toeta ettepanekut. Vt kommentaar märkuse 13 juures.</p>	

<p>finantseerimise maht käesoleva paragrahvi lõikes 10 nimetatud määruses sätestatud tingimustel ja korras; 3) asutuse osalus doktoriõppes; 4) rahvusteaduste arendamise vajadused. Muutmissetpanek, eemaldada lõige 4. (4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud tulemusrahastamisel võetakse arvesse asutuse seniste kohustuste täitmist ja järgmisi tulemusnäitajaid: 1) teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi ning tulemuslikkuse näitajad; 2) teadlaste järelkasvu näitajad; 3) ühiskonna arengu toetamise ja teadmussiirde näitajad. Muutmissetpanek, eemaldada lõige 5. (5) Teadus- ja arendustegevuse või innovatsiooni valdkonna eest vastutava ministri otsusel võib käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud osakaalu kujundamisel arvesse võtta: 1) asutusele eraldatud siht- ja süsteemitoetust; 2) asutuse ümberkorraldamise või liitmise tulemusel toimunud muutusi. Muutmissetpanek, nimetada lõige 6 lõikeks 3. (3) Riigi ja avalik-õiguslikele ning mittetulundusühingu ja sihtasutusele tegutsevatele teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele eraldatakse asutuse teadus- ja arendustegevuse toetust teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutava ministeeriumi eelarvest. Muutmissetpanek, nimetada lõige 7 lõikeks 4. (4) Äriühingutena tegutsevatele eraõiguslikele teadus- ja arendusasutustele eraldatakse asutuse teadus- ja arendustegevuse toetust innovatsiooni valdkonna eest vastutava ministeeriumi eelarvest. Muutmissetpanek, nimetada lõige 8 lõikeks 5. (5) Teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutava ministeeriumi eelarvest eraldatavast toetuse kogumahust vähemalt 5 protsenti eraldatakse rahvusteaduste toetamiseks riigi ja avalik-õiguslikes teadus- ja arendusasutustes, ülikoolides ning evalveeritud rakenduskõrgkoolides. Muutmissetpanek, nimetada lõige 9 lõikeks 6. (6) Rahvusteadused on Eesti ajalugu, folkloristika, keeleteadus, kunstiteadus, sealhulgas muusika- ja teatriteadus ja kirjandusteadus ning teised teadused, mille uurimistulemustel on otsene mõju eestlaste</p>		
---	--	--

	<p>enesemääratlusele ning mis aitavad kujundada ja säilitada eestlaste identiteeti. Muutmissetepanek, nimetada lõige 10 lõikeks 7. (7) Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse iga-aastase jaotuse riigi- ja avalik-õiguslike ning mittetulundusühingu ja sihtasutusena tegutsevate teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide ja evalveeritud rakenduskõrgkoolide vahel kinnitab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Muutmissetepanek, nimetada lõige 11 lõikeks 8. (8) Äriühingutena tegutsevate eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse toetuse iga-aastase jaotuse kinnitab innovatsiooni valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga. Muutmissetepanek, nimetada lõige 12 lõikeks 9. (9) Ülikoolile ja juriidilise isikuna tegutsevatele teadus- ja arendusasutusele eraldatakse teadus- ja arendustegevuse toetus lepinguga. Muutmissetepanek, nimetada lõige 13 lõikeks 10 ja sõnastada see järgnevalt: (10) Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse tingimused ja korra ning toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.</p>		
Eesti Teadusagentuur			
15	<p>Sihtasutus Eesti Teadusagentuur on korduvalt väljendanud muret eelnõuga tehtava ümberkorralduse pärast, mille kohaselt riiklike uurimistoetuste väljaandmise tingimusi ja korda hakkab kehtestama haridus- ja teadusminister. Edastasime 17. detsembril 2024 kultuurikomisjonile ka nõukogu seisukoha, et plaanitavat muudatust peaks põhjalikumalt hindama ning selle mõju analüüsima. Peamine mure plaanitava muudatusega seisneb selles, et kui uurimistoetuste määramise tingimused kehtestab minister, suureneb oht protsessi poliitiliseks mõjutamiseks. Riiklikud uurimistoetused ehk teadlase huvist ja ideedest lähtuvate projektide rahastamiseks mõeldud toetused peaksid olema ja jääma põhiseaduslikult tagatud teaduse vabadust toetatavaks rahastusinstrumendiks. Nende puhul tuleks välistada võimalus, et mõnda valdkonda või mõnda uurimisteemat ei rahastata sellepärast, et poliitiliselt ei</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt. Mõistame Teadusagentuuri muret, kuid ei näe õiguslikku võimalust praeguse lahenduse säilitamiseks. Muudatus on tingitud põhiseaduslikest riigi raha kasutamise kaalutlustest. Senise lahenduse põhiseaduspärasust on analüüsinud korduvalt nii HTMi õigusosakond kui ka teiste ministriumite juristid. Sealhulgas on rõhutanud Rahandusministeerium eelnõu kooskõlastusringil vajadust kehtestada tingimused ministri määrusega. Rahandusministeeriumi ja Justiitsministeeriumi hinnangul peab isikute põhiõiguste piiramine ja avaliku raha jaotamine olema reguleeritud üldaktiga, mistõttu ei ole eraõiguslikul sihtasutusel õigust selliseid tingimusi kehtestada. Haridus- ja Teadusministeerium ei soovi sellega muuta senist praktikat, kus uurimistoetuste tingimuste ja valiku üle otsustavad teadlased. Määruse</p>	<p>§ 22. Riiklik uurimistoetus</p> <p>(1) Riiklik uurimistoetus on konkurentsipõhine toetus teadus- ja arendusasutuses, evalveeritud rakenduskõrgkoolis või ülikoolis töötava doktorikraadiga isiku juhitud kõrgetasemelise teadus- ja arendustegevuse projekti elluviimiseks.</p> <p>(2) Riikliku uurimistoetuse väljaandmist korraldab teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus.</p>

	<p>soovita. Tegemist pole ainult teoreetilise ohuga. Värske hoiatav näide selle kohta on pärit Uus-Meremaalt, samuti parlamentaarse demokraatiaga riigist, kus valitsus otsustas riigi ainsa alusteaduseid rahastava fondi vahenditest poole suunata nõ majanduslikult kasulike valdkondade rahastamiseks ning humanitaaria ja sotsiaalteaduste valdkonna rahastamise üldse ära lõpetada 1 . Ka Eestis pole võõras olukord, kus poliitikaga seotud inimesed avaldavad arvamust, et miks üht või teist valdkonda või teemat üldse rahastatakse2 . Täpsustan, et jutt pole kõikidest teaduse rahastamise meetmetest – ka eelnõus on käsitletud näiteks sihttoetust, mis ongi mõeldud riigi eesmärkide täitmiseks ja mis seetõttu võibki olla seotud valitsuse hinnangul oluliste teemade või valdkondadega. Samuti saab riik tellida poliitikakujundamiseks vajalikke rakendusuringuid. Riigi mittesekkumine on oluline just uurimistoetuste puhul. Kui on selge, et uurimistoetuste määramise tingimuste kehtestamist ei saa jätta Eesti Teadusagentuuri ülesandeks, teen ettepaneku sätestada seaduse eelnõusse tagatiseid selle vastu, et eri poliitilised jõud ei hakkaks määratlema riiklike uurimistoetuste puhul teaduse valdkondi ja temaatikaid, mida rahastada.</p>	<p>koostamisel lähtutakse ka edaspidi hindamisnõukogu soovitudest ja akadeemilise vabaduse põhimõttest.</p> <p>Juhime ka tähelepanu, et ministrile eelnõus antud volitus kehtestada uurimistoetuste tingimusi ei ole piiramatult, vaid seda tuleb teha kooskõlas volitusnormi (TAIKS § 22 lg 3 sätestatud) piiride, mõtte ja eesmärgiga. Samuti peavad ministri määrusega antavad tingimused olema kooskõlas kehtiva õigusega, sh põhiseadusega (sh preambulaga - eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilitamine, võrdse kohtlemise põhimõte, akadeemiline vabadus).</p> <p>Peame oluliseks välja tuua, et olenemata riiklike uurimistoetuste tingimuste kinnitamise tasemest jääb valitsusele ja Riigikogule igal juhul õigus muuta eelarvevahendite jaotust erinevate ülesannete vahel.</p> <p>HTM teeb võimaliku poliitilise sekkumise välistamiseks ettepaneku täiendada seaduseelnõu § 22 sätteid, lisades viited rahvusvaheliselt tunnustatud hindamiskriteeriumitele ning teadusvaldkondade võrdsele kohtlemisele.</p>	<p>(3) Riikliku uurimistoetuste teadus- ja arendustegevuse projektide valik toimub rahvusvaheliselt tunnustatud hindamiskriteeriumite alusel, tagades kõigi teadusvaldkondade ligipääsu ja võrdse kohtlemise ning otsustusprotsessi sõltumatus.</p> <p>(4) Riikliku uurimistoetuse liigid, taotlemise, taotluse hindamise, toetuse määramise ja kasutamise ning toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ja korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p>
16	<p>Lisan ühe tehnilisema ettepaneku seoses teaduseetika komitee ja teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni moodustamise volitusnormiga eelnõu § 26 lõikes 7 ja § 27 lõikes 5. Nimelt on mõlemas volitusnormis sätestatud, et minister kinnitab asjaomase kogu moodustamise ja töökorra. Teeme ettepaneku sõnastada volitusnorm ümber selliselt, et töökorra asemel kinnitab minister töökorralduse alused. Eesti Teadusagentuuri hinnangul pole mõistlik tehnilist ja detailset töökorda kehtestada määruse tasandil, otstarbekam on, et see kinnitatakse koos komitee või komisjoni moodustamisega.</p>	<p>Toetame ettepanekut.</p> <p>Sõnastusettepanekud on lisatud. Selgitame, et ministri määrusega ei olnud kavas reguleerida teaduseetika komitee ning teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni töökorda vaid taotluste menetlemise protsessi.</p>	<p>§ 26 lg 7 (7) Teaduseetika komitee moodustamise korra ja taotluste menetlemise tingimused, samuti käesoleva paragrahvi lõikes 5 nimetatud tasuliste teenuste loetelu, tasude suuruse ning tasu küsimise korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>§ 27 lg 5 (5) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni moodustamise korra ja</p>

			hinnangute andmise korra, samuti käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud tasuliste teenuste loetelu, tasude suuruse ning tasu küsimise korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.
Maaelu Teadmuskus			
17	<p>Tänase teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse (TAKS) kohaselt kehtivad teadus- ja arendusasutuste akadeemilistele töötajatele samad nõuded ja reeglid (TAKS §8 lg1), mis on sätestatud kõrgharidusseaduses (KHaS) akadeemiliste töötajate kohta. KHaSi 5. peatükk käsitleb akadeemilisi töötajaid, kus mh. on defineeritud akadeemiliste töötajate ametikohad (professor, lektor, teadur jt.). Antud peatükis on sätestatud ka nõuded, mille kohaselt teadus- ja arendusasutus peab kehtestama akadeemiliste töötajate karjääriastmed, ametikohtade täitmise korra (st. reeglina avaliku konkursi korras), ametikohtade nõuded, akadeemiliste töötajate atesteerimise korra jms. Tulemusena toimib Eesti teadussüsteem ühtse loogika alusel olenemata teadus- ja arendusasutuse vormist või eesmärgist. Samas TAIKSi eelnõus on küll kirjeldatud teadus- ja arendustegevuse osalised (vt. eelnõu §3), kuid puudub viide, et kõigile teadus- ja arendusasutustele rakenduksid ühtsed akadeemiliste töötajate (sh teadustöötajate) nõuded ja regulatsioonid (kõrgkoolidele, sh ülikoolidele KHaSis toodud nõuded muidugi rakenduvad). Meie hinnangul tekiks akadeemiliste töötajate ühtsete regulatsioonide puudumisel Eesti teadusmaastikule erineva loogika alusel toimivad teadusasutused. Viimane tähendab ühtlasi seda, et sama ametinimetusega ametikohad võivad olla asutuste lõikes erinevate nõuetega. Kirjeldatud olukorra vältimiseks tuleks TAIKSi eelnõusse lisada säte, mille kohaselt akadeemiliste töötajate ametikohadele kohaldatakse jätkuvalt KHaSis toodud regulatsioone.</p>	<p>Toetame ettepanekut.</p> <p>Selguse huvides teeme ettepaneku eelnõusse lisada, et riigi- ja avalik-õiguslike teadus- ja arendusasutuste puhul kohaldatakse akadeemilistele ametikohtadele Kõrgharidusseaduses sätestatud. Sättega ei ole kavas öelda, et kõik riigi või avalik-õiguslikud teadus- ja arendusasutused peavad looma akadeemilise töötaja ametikohad. Kui need ametikohad on loodud, kohaldatakse neile Kõrgharidusseaduses akadeemilise töötaja kohta sätestatud. Erasektori teadus- ja arendusasutuste puhul ei ole põhjust rääkida akadeemilistest töötajatest.</p> <p>TAIKS koostamisel on lähtutud teadusasutuste autonoomia põhimõttest ning soovist muuta seadus selgemaks ja loetavamaks, sealhulgas vähendada regulatsiooni. Seaduses on teadus- ja arendusasutustena käsitletud üksnes evalveeritud asutusi. Eelnõu §-s 19 on toodud teadus- ja arendusasutuste ülesanded ja kohustused, kuid seaduses ei ole reguleeritud, mil viisil (missuguse juhtimise ja töötajate värbamise poliitika abil) asutus neid ülesandeid ja kohustusi täidab.</p> <p>Täpsem regulatsioon riigi teadus- ja arendusasutuse juhtimise ja muu töökorralduse kohta kehtestatakse asutuse põhimääruses, mille kinnitab valdkonna eest vastutav minister.</p> <p>Mis puudutab ametinimetuste võrreldavust, siis sama ametinimetusega isikud (või akadeemilised töötajad</p>	<p>Täiendame § 3 lg 2 järgmise lausega: „Ülikoolis, rakenduskõrgkoolis või riigi- ja avalik-õiguslikus teadus- ja arendusasutuses akadeemilise töötaja ametikohal töötavale teadlasele kohaldatakse kõrgharidusseaduses akadeemiliste töötajate kohta sätestatud, välja arvatud § 34 lõiked 6 ja 7.“</p>

	<p>Eelnevast tulenevalt teeme ettepaneku lisada TAIKSi eelnõu § 19 lg5 toodud loetellu punkt järgmises sõnastuses: Tagama, et asutuses töötavate teadlaste ametikohtadele kohaldatakse kõrgharidusseaduses akadeemiliste töötajate kohta sätestatud, välja arvatud § 34 lõiked 6 ja 7.</p>	<p>Kõrgharidusseaduse mõttes) võivad ka praegu olla väga erineva taseme või nõuetega, kuna asutuste karjäärimudelid on erinevad. Teadus- ja arendustegevuse osas sätestab Kõrgharidusseadus üksnes teaduri ametikoha, mille kohta on öeldud, et eelduseks on üldjuhul doktorikraad ning peamised tööülesanded on seotud teadus- ja arendustegevustega. Ülejäänud karjääriastmestik on asutuse enda kujundada.</p> <p>Selguse huvides teeme ettepaneku eelnõusse lisada, et riigi- ja avalik-õiguslike teadus- ja arendusasutuste puhul kohaldatakse akadeemilistele ametikohtadele Kõrgharidusseaduses sätestatud.</p>	
<p>Eesti Keele Instituudi Ametiühing, Tallinna Tehnikaülikooli Töötajate Ametiliit, Tallinna Ülikooli Ametiühing, Tartu Ülikooli Ametiühing ja Narva Haridustöötajate Liit</p>			
18	<p>Akadeemiliste ametiühingute varasemas tagasisides TAIKSi eelnõule viitasime, et teadus- ja õpetamistegevuse vabadust ülikoolides piirab oluliselt asjaolu, et teadustöö tegemine, ja tihti ka õpetamine, käib suures mahus grantide ja projektide kaudu. See tähendab, et vaatamata tähtajatu töölepingu olemasolule peab teadlane ise leidma raha, millest ülikool talle palka maksab. See on töölepinguseaduse § 28 mõtte rikkumine. Akadeemiliste ametiühingute ettepanek oli määrata kindel osakaal tegevustoetustest ülikoolide ja teiste teadusasutuste töötajate palkadeks, lõpetamaks seaduse mõtte rikkumist töötajate poolt. Kahjuks seda ettepanekut ei võetud vastu ega loodud atesteeritud akadeemilistele töötajatele mingit kindlustunnet, et vastavalt kehtivale töölepingule on neil ka projektirahastuse lõppedes olemas palk. Lähtudes ülikoolide ja teadusasutuste astmepalkadest, tuleks arvutada palkade kogusumma akadeemiliste töötajate arvu järgi ja kohustada see asutustel töötasudena välja maksta, et ülikoolides ja teadusasutustes säiliks õppetöö ja teadustöö võime. Tegevustoetuse määramisel on oluline arvestada vastavalt töötajate miinimumastmepalkade mahuga. Eesmärk on õppe- ja teadustöö koormuse täitmise korral</p>	<p>Selgitame. Mõistame Akadeemiliste Ametiühingute poolt väljatoodud muret, et suur osa teadus- ja arendustegevuse rahastamisest on projektipõhine ning töötajate kindlustunne on vähene. HTM teeb kõik endast oleneva, et ka majanduskriisi tingimustes tagada põhiinstrumentide rahastamine (baasfinantseerimine, tulevikus tegevustoetus, ja riiklikud uurimistoetused) ning vältida riigipoolse rahastamise vähenemist.</p> <p>Nagu ka varasemas tagasisides oleme välja toonud, lähtusime eelnõu koostamisel põhimõttest, et teadus- ja arendusasutused on autonoomsed. See tähendab, et asutustel on vabadus korraldada tööd ja juhtimisstruktuuri, jaotada sisemiselt ressursse, hankida vahendeid erasektorist, värvata töötajaid ning määrata tingimusi õppetööks, tagades teadus- ja õpetustegevuse vabaduse. Seaduse väljatöötamise käigus leidsid töörühmad, et seaduses või selle alamaktides ei ole vaja sätestada, kui suur osa tegevustoetusest teadlaste töötasudeks tuleb määrata, kuna see ei ole kooskõlas protsessi algul sõnastatud põhimõttega, et asutuste autonoomiat ei</p>	

<p>säilitada atesteeritud teadlase-õppejõu minimaalne astmepalk ka grantide- ja projektidevahelisel ajal. Atesteerimisega saab tagada kontrolli akadeemilise töötaja koormuse ja töö kvaliteedi üle. Riik peab kontrollima, et ülikoolid ja teised teadusasutused täidaksid Eesti Vabariigis kehtivaid seadusi ja maksaksid ka akadeemilistele töötajatele palka, nii nagu makstakse tugistruktuuride töötajatele (ja kõigile teistele töölepinguga töötajatele Eesti Vabariigis), see tähendab, vastavalt töölepingule. Riigipoolse rahastuse saamise eelduseks oleks seaduste täitmine. Akadeemilised ametiühingud mõistavad ettepanekuga seotud riski, et ülikoolidel ja teadusasutustel võib tekkida motivatsioon teadlaste arvu ebamõistlikult suurendada. Selle vältimiseks soovitame asutustega eraldi kokku leppida, millistel tingimustel saab juurde luua akadeemiliste töötajate uusi töökohti ja milline on nende kvalifikatsiooninõuete miinimum, et tagada teaduse ja kõrghariduse jätkusuutlikkus. Meie pöördumise mõte on leida vahendeid akadeemiliste töötajate töökohakindluse suurendamiseks, kindlustades astmepalga miinimumi atesteeritud töötajaile. Paljudes arenenud riikides on teadustöö rahastuse kord selline, et vähemalt professorid, kaasprofessorid, ja juhtiv-/vanemteadurid saavad oma palga 100% ulatuses ülikoolidelt või teadusasutustelt (tenuur). Nooremad teadlased peavad tihtipeale läbi ajama ebapüsiva projektirahastusega. Tähtajatu töölepingu (ülikoolipoolse palga) saamine on mujal maailmas noorteadlastele üheks suurimaks stiimuliks. Kas grante taotlevad noored teadlased ise või professorid, et endale nooremaid kolleege palgata, on kokkuleppe küsimus. Riigipoolne püsirahastus tagaks teadlaskonna säilimise ning projektipõhine rahastus eelkõige teadlaskonna järelkasvu. Akadeemiliste ametiühingute seisukohta akadeemiliste töötajate töökoha- ja palgastabiilsuse saavutamiseks oleme korduvalt esitanud nii eelnõu väljatöötamise ajal kui ka kultuurikomisjonis. Eelnõu seletuskirjas § 21 on mainitud teise alternatiivina, et iga TA asutusega räägitakse läbi, kui suur maht</p>	<p>vähendada. Laiapõhjalise kokkuleppeta ei saa me nii olulisi muudatusi teha. TAIKSi kohaselt on teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide ja evalveeritud rakenduskõrgkoolide peamine rahastusinstrument asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus, mis asendab senist baasfinantseerimist. Seadusega suurendatakse rahastamise stabiilsust, jagades tegevustoetuse baasosaks ja tulemusosaks. See tähendab, et asutustele on tagatud rahastus 70% ulatuses viimaste aastate rahastuse mahu osakaalust. Seega sõltub rahastus senisest vähem asutuse tulemustest erinevate tulemusnäitajate lõikes. Toetus on mõeldud teadus- ja arendustegevuse eesmärkide täitmiseks ning avaliku hüve loomiseks. Ülikoolid on oma tagasisides rõhutanud asutuste autonoomia põhimõtet ega nõustu mistahes tingimuste kehtestamisega. Akadeemiliste töötajatega seonduvat reguleerib Kõrgharidusseadus (§ 33-36). § 33 lõike 6 kohaselt kehtestab tööandja akadeemilise töötaja ametikohtade karjääriastmed, ametikohtade täitmise tingimused ja korra ning akadeemilistele töötajatele esitatavad nõuded. § 34 lg 4 kohaselt võib tiptasemel akadeemilisele töötajale töökohakindluse tagamiseks tööandja kehtestatud tingimustel ja korras luua tenuuri ehk korralise akadeemilise töötaja püsiva töökohakindlusega ametikoha, mida rahastatakse üldjuhul riigieelarvest eraldatavast stabiilsest rahastusmeetmest. Seega on ka tenuuri töökohtade loomine asutuse enda pädevuses, samuti ka projektitaotluste koostamiseks tehtava töö korraldamine ja koordineerimine. Asutused on erinevalt lahendanud selle, kuidas nad toetavad teadlasi ja uurimisrühmi, kellel hetkel uurimisgranti ei ole. Teadlaste järelkasvu kindlustamiseks on 2022. aastal ellu kutsutud doktoriõppereform, mis võimaldab doktorante nooremteaduritena palgata.</p>	
---	---	--

<p>tegevustoetusest tuleb suunata akadeemiliste töötajate palkadeks. See variant siiski eelnõusse kirja ei saanud, viitega ülikoolide autonoomiale. Seletuskirjas on öeldud: “Eelnõu § 21. Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus. Töörühmad ei olnud VTK ettevalmistamisel üksmeel selle suhtes, kas tegevustoetuse tingimustes peaks sätestama, et iga avaliku sektori TA-asutusega räägitakse eraldi läbi, kui suure osa tegevustoetusest peavad asutused minimaalselt eraldama akadeemiliste töötajate töötasudeks. Personalikulude osakaal baasfinantseerimisest on asutuste ja ka aastate lõikes olnud väga erinev, ulatudes 13–48% keskmiselt aastate lõikes (kõigi asutuste peale kokku) ja 13–94% asutuste lõikes (2014–2019)¹. Töörühmades oli arutusel kaks alternatiivi. Esimese alternatiivi kohaselt otsustavad asutused ise, kui suure osa nad tegevustoetusest teadlaste töötasudeks määravad. Teise alternatiivi järgi sätestatakse seaduses või selle alamaktides, et iga avaliku sektori TA asutusega räägitakse eraldi läbi, kui suure osa tegevustoetusest peavad asutused minimaalselt eraldama akadeemiliste töötajate töötasudeks. Teadlaste töötasudeks minev kindel osa tegevustoetusest võimaldaks teadlastel saavutada suurema kindlustunde töökoha stabiilsuse suhtes, samuti võimaldaks see asutusel üles ehitada teadlase karjäärimudeli ja rahastada teadlaste püsitöökohti. Valik langes esimese alternatiivi kasuks, mis on kooskõlas protsessi algul sõnastatud põhimõtetega, mille kohaselt teadus- ja arendusasutuste autonoomiat ei vähendata.” Kahjuks otsustati seaduses rakendada esimest alternatiivi ja mitte valikut suunata teadlaste töötasudeks kindel osa tegevustoetusest, mis annaks teadlastele suurema kindlustunde töökoha stabiilsuse suhtes, võimaldaks asutusel üles ehitada teadlase karjäärimudelit ja rahastada teadlaste püsitöökohti.</p> <p>Töökohakindluse puudumine ohustab Eesti teaduse jätkusuutlikkust. Akadeemiliste töötajate esindajatena</p>	<p>Eesti Teadusagentuuri poolt koostatud ülevaate⁵ kohaselt on teadus- ja arendusasutused aastatel 2014-2020 kasutanud baasfinantseerimist personalikulude katteks erinevalt. Keskmiselt on asutused personalikuludeks kasutanud 30% baasfinantseerimise vahenditest, kusjuures pooled asutustest on personalikuludeks kasutanud vähemalt poole baasfinantseerimise mahust. Ülikoolid on baasfinantseerimist personalikuludeks kasutanud erinevalt. Näiteks EMTA on aastatel 2014-2020 kasutanud baasfinantseerimisest personalikuludeks 94%, samas TTÜ vaid 16%.</p> <p>Vastavalt Ametiühingute seaduse §-s 17 sätestatule on töötajate õiguste ja huvide esindamiseks, teostamiseks ja kaitsmiseks ametiühingute pädevuses kollektiiv- või muude töö-, teenistus- või sotsiaalvaldkonda puudutavate lepingute sõlmimine tööandjate ja nende ühendustega, riigiasutuste ning kohalike omavalitsusüksuste ja Vabariigi Valitsusega. Vastavalt §-s 18 sätestatule on ametiühingutel õigus pidada töö-, teenistus- ja sotsiaalsetes küsimustes läbirääkimisi tööandjate ja nende ühenduste, riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse üksustega kollektiiv- ja muude lepingute sõlmimiseks.</p>	
--	---	--

⁵ https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2021/02/Baasfinantseerimise-kasutamise-anal%C3%BC%C3%BCs_2020.pdf

<p>kutsume otsima lahendusi järgmistele küsimustele: • Kuidas Eesti riigis hoitakse ülikoolidest/teadusasutustest lahkumast akadeemilisi töötajaid praegustes projektisõltuvuse tingimustes? • Milline otsustuskogu vastutab teaduse jätkusuutlikkuse eest Eestis ja mida tehakse selleks, et Eestis töötavat akadeemilist töötajat toetada? Projektipõhise rahastuse tingimustes on akadeemiliste töötajate töö seotud suure tööstressi ja läbipõlemise riskiga. • Kuidas Eesti riik toetab kogenud teadlasi, kellel on palju projekte? Kes vastutab nende tervise eest, et nad läbi ei põleks? Kui nad ei taotle projekte, on nendest sõltuv töögrupp rahastuseta. On õppejõude-teadlasi, kes taotleavad kõiki võimalikke projekte, sest tunnevad vastutust inimeste eest. Projektide taotlemine on tasustamata töö, mis võtab enamiku kogenud teadlaste ajast ning ei jäta enam aega teadustööks, rääkimata isiklikust elust. Ka “õnnelikud” (rahastuse saanud) teadlased on läbipõlemise äärel, sest projekte juhtides tuleb jätkuvalt taotleda uusi. • Kuidas Eesti riik väldib noorte teadlaste läbipõlemist? Paljudel noortel teadlastel on pere ja lapsed. Projektipõhise rahastuse ebastabiilsus ei võimalda saada isegi eluasemelaenu, rääkimata laste kasvatamisest. Perspektiivi puudumine paljudes valdkondades püsirahastuse saamiseks (ka kaasprofessorid ja professorid peavad oma palgaraha ise hankima) tõrjub noori inimesi akadeemilise karjääri juurest. • Kuidas Eesti riik hoiab ära läbipõlemise riski keskastme juhtidel, instituutide juhtidel, töögruppide juhtidel, projektijuhtidel? Need juhid vastutavad inimeste eest, aga samas puuduvad neil hoovad töötajate tasustamiseks. Töökoha säilimise või kadumise üle otsustavad rahastajad ja õnn ning vähemal määral taotluste kirjutamise oskus. Teadlasi tuleb kohelda samamoodi, nagu kõiki teisi töölepinguga töötajaid Eesti Vabariigis – ehk siis ka teadlasele maksab palka tööandja ja seda ka siis, kui töötajal parasjagu projekti või granti ei ole. Sellega</p>		
---	--	--

<p>lahenevad praegu lahenduseta olevad üleval mainitud küsimused. Akadeemiline karjäär on pikk ja suhteliselt spetsiifiline. Kui ühiskond igapäevase elu kaudu kommunikeerib teadlaskarjääri eluaegset ebakindlust, ei saa me teadustööle võimekaimaid inimesi – vähemalt mitte Eestisse. Akadeemilise kvalifikatsiooni kasvatamine on pikaajaline protsess ja on teisalt seotud kõrghariduse kvaliteediga, mistõttu töö stabiilsus on Eesti ühiskonna jaoks oluline. Akadeemiliste töötajate kvalifikatsiooninõuded, mis on küllaltki kõrged ja peavadki kõrged olema, peavad olema tasakaalus töökohakindlusega. Projektisõltuvus loob paratamatult olukorra, kus kõrgema kvalifikatsiooniga õppejõud teevad õppetööd vähem, sest nad keskenduvad rahastuse leidmisele ja projektide täitmisele. Projektipõhise teaduse veel üheks kõrvalnähuks on see, et need reeglina toovad kaasa suure administratiivse ja kommunikatiivse koormuse, mille tulemusel väheneb teadustööle pühendumine ja töö avastuslikkus või suureneb tugitöötajate palkamine – enamasti mõlemat. Ülikoolide autonoomia on kahtlemata väärtuslik, kuid paratamatult on see suhteline. Eelkõige juhivad ülikoolide tööd ikkagi rahastajad. Akadeemiline vabadus on võimalik ainult juhul, kui teadlasel on töölepinguga garanteeritud palk. Praegusel juhul sõltub akadeemilise töötaja töö sisu erinevate rahastajate ideedest, mille alla üritavad teadlased omi oskusi sobitada. Ülikooli autonoomia seisneb siinkohal otsustuses, kas võtta oma töötajate poolt hangitud rahastus vastu või mitte. Välise rahastusega tehtava teadustöö teemade ja sisu osas puudub ülikoolidel sõnaõigus. Akadeemilist vabadust ei kanna niisiis asutused, vaid akadeemilised töötajad. Kui neil pole homses päevas kindlust, ei ole ka vabadust. Ootame Riigikogult ja EV Valitsuselt lahendust, et ülikoolid ja teised teadusasutused saaksid korrektselt täita Töölepingu seaduse §i 28: Tööandja kohustused (2) Tööandja on eelkõige kohustatud: 1) kindlustama töötaja kokkulepitud tööga ning andma selgeid ja õigeaegseid korraldusi; 2) maksma töö eest</p>		
---	--	--

	<p>töötasu kokkulepitud tingimustel ja ajal. Töökohakindluse teema on palgaküsimuste lahendamisest laiem ning seotud töötingimuste tagamisega. Lisaks palga tagamisele on eksperimentaalteaduses tarvis ka mõõteriistu, laboreid, välitööde varustust, finantse välitööde ja eksperimentide läbiviimiseks, jne. Praegu peavad teadlased enamiku vajalikest, alates mööblist ja arvutitest kuni mõõteriistadeni, samuti hankima projektipõhiselt. Ei ole ka harvad juhtumid, kus infrastruktuuri ja palgarahaga seotud projektide saamine ei ole kooskõlas. Näiteks õnnestub mõnest projektist osta tipptasemel seadmed, aga töötajad tuleb koondada, sest ei ole palga maksmiseks projekte. Või on maailmatasemel teadusrühmal palgaraha, aga töötamast lakkab mõni varasemast projektist ostetud oluline seade ning teadustöö jääb tegemata. Ootame lahendust ja konkreetseid ettepanekuid akadeemiliste töötajate töökoha- ja palgakindluse saavutamiseks vastavalt Töölepingu seaduse mõttele. Ootame, et Riigikogu lähtub oma otsuste tegemises eesmärgist arendada Eesti teadlaskonda stabiilselt. Vajalik on, et ametiühing on kaasatud oma asutuse halduslepingu sõlmimisse Haridus- ja Teadusministeeriumiga.</p>		
19	<p>Samuti soovime oma otsustes lähtuda Euroopa Liidu Nõukogu dokumendist 2024/0078(NLE)2 atraktiivse ja kestliku karjääri kohta kõrghariduses, mis sõnastab: “EUROOPA LIIDU NÕUKOGU, SOOVITAB LIIKMESRIIKIDEL, võttes nõuetekohaselt arvesse institutsioonilist autonoomiat ja akadeemilist vabadust ning vastavalt riiklikele oludele: 1. edendada, tunnustada ja väärtustada erinevaid akadeemilisi rolle, sealhulgas uuenduslikku ja tõhusat õpetamist ning teadmussiiret ühiskonnale, 2. edendada kollektiivlepingute järgimist, tõhusat sotsiaaldialoogi ja sotsiaalpartnerite autonoomiat ning võtta toetavaid meetmeid, mis võimaldaksid tööandjatel pakkuda atraktiivseid, kaasavaid ja konkurentsivõimelisi töötingimusi, kus akadeemilisi ja kutseteenuseid osutavaid töötajaid väärtustatakse,</p>	<p>Selgitame. Kõrgharidusseadus jõustus 2019. aastal ning on samuti laiapõhjalise kaasamise ning arutelude tulemusena sündinud kompromiss. Akadeemiliste töötajate ametikohtade, töösuhete, atesteerimise, samuti vaba semestri, puhkuse ja emeriteerumisega seonduv on kirjeldatud Kõrgharidusseaduse 5.peatükis. Õigusloomes on tuginetud asjakohastele strateegiatele ja soovitudele, lähtudes ka Eesti põhiseaduses sätestatust. Nii viidi seadusesse sisse näiteks tenuuri ja vaba semestri mõiste, mis samuti andis akadeemilistele töötajatele uusi võimalusi. Kõrgkoolidel on õigus luua akadeemiliste ametikohtadele kehtestatud tingimuste raames oma karjäärirumudel ja riik ei pea vajalikuks kõrgkoolide töösuhetesse rohkem sekkuda.</p>	

<p>julgustatakse ja toetatakse. Selliste toetavate meetmetega võiks muu hulgas teha järgmist: a) parandada akadeemiliste ja kutseteenuseid osutavate töötajate värbamistavasid ja töötingimusi ning seonduvaid rahastamismehhanisme, et muuta need tingimused läbipaistvamaks, prognoositavamaks, ligipäasetavamaks ja stabiilsemaks, eelkõige karjääri alustavate töötajate jaoks; b) võimaldada akadeemilistele ja kutseteenuseid osutavatele töötajatele soolise palgalõheta proportsionaalset töötasu, töö- ja eraelu tasakaalu ning paindlikke töötingimusi, mis aitavad ühitada isiklikku ja pereelu ning hoolduskohustusi, samuti tervist, ohutust ja üldist heaolu, ilma et see kahjustaks nende karjääri; ...” Juhime ka tähelepanu sellele, et eelnõus ei ole defineeritud, mis on teadus. Mõisted teadustegevus ja arendustegevus on eelnõus samastatud. Vaatamata omavahelisele tihedale seotusele pole nad üks ja sama, mistõttu soovime defineerida teadustegevuse ja arendustegevuse eraldi, nagu on tehtud TAKSis. Teadustegevuse soovime defineerida võimalikult laialt ja viisil, mis hõlmaks erinevad teadusvaldkonnad, sh loodusteadused, sotsiaalteadused, humanitaarteadused. On hea, et eelnõu defineerib, kes on teadlane: teadlane on spetsialist, kes loob uusi teadmisi, tehes uuringuid ja täiustades või arendades kontseptsioone, teooriaid, mudeleid, tehnikaid, instrumente, tarkvara või töömeetodeid. Paraku on definitsioonil puuduseid. Definitsioon keskendub oodatud tulemusele ja uudsusele, ning sobib sellisena pigem loodus- ja tehnikateadlaste defineerimiseks, kui sotsiaal- ja kasvatusteadlaste defineerimiseks. Tuleb teadvustada riske, mida võib tuua kaasa see, kui defineerime väga erinevate distsipliinide teadlasi samadel alustel ja eeldustel – nii tehnika- ja loodusteadlasi kui ka kasvatusteadlasi ja ühiskondade toimimist uurivaid teadlasi. On oluline, et teadlase definitsioon sobiks ka teadlastele, kes uurivad laste õpetamist ja kasvatamist ning ühiskondade toimimist. Sotsiaalteadustesse sobiks paremini teadlase definitsioon,</p>	<p>Mõistete hulgas on defineeritud teadus- ja arendustegevus, kuna seaduses kasutatakse sõna „teadustegevus“ koos sõnaga „arendustegevus“. Ka definitsiooni aluseks olnud Frascati käsiraamatus defineeritakse kaksikmõistet. Tegemist on universaalse mõistega, mis ei ole seotud konkreetselt ühegi teadusvaldkonnaga. Mõistete defineerimine rahvusvaheliselt kasutusel olevate definitsioonide kaudu on olnud huvipoolte kokkulepe eelnõu koostamise protsessi algusest saadik. Samuti selgitame, et Eesti Teaduste Akadeemia on olnud eelnõu koostamisse kaasatud algusest peale, nende märkusi ja ettepanekuid on põhjalikult kaalutud ning võimalusel arvestatud.</p> <p>Teadlaste töökoha- ja palgastabiilsuse saavad tagada mitmed tegurid, näiteks asutuste piisav rahastus, mitmekesiste rahastamisallikate olemasolu, karjäärimudel, pidev professionaalne areng, soodsad töötingimused, ligipääs vajalikele ressurssidele ja laboritele, teadustöö võrgustikud. Riik saab teadlaste töökoha- ja palgastabiilsusele kaasa aidata eelkõige asutuste piisava rahastamise ja raamistiku loomisega akadeemiliste töötajate töösuheteks.</p>	
---	---	--

	<p>mis keskendub uurimisprotsessile ja meetoditele, mida teadlane kasutab. Inimeste arengu ja ühiskondade uurimine on oma olemuselt kvalitatiivselt teistsugune, kui masinate uurimine, nõuab pikaajaliste ja süsteemsete mõjude uurimist ja arvesse võtmist. Näiteks Science Council (2024) defineerib mõistet teadlane järgmiselt: teadlane on isik, kes kogub ja kasutab süstemaatiliselt uuringuid ja tõendeid, püstitades hüpoteese ja kontrollides neid, et saada ja jagada arusaamist ja teadmisi. Samuti võiks teadlase definitsiooni lisada ka loomevabaduse, mis näiteks TAKSis on teadustegevuse definitsioonis esikohal. Soovitame kutsuda akadeemiliste töötajate töökoha- ja palgakindluse saavutamiseks ning praeguse süsteemi korrastamiseks appi Eesti Teaduste Akadeemia. Ka Eestis vajavad akadeemilised töötajad töökoha- ja palgastabiilsust sarnaselt teiste arenenud riikidega.</p>		
Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu			
20	<p>RKRNi 2.07.2024 esitatud arvamuse eelnõu kohta sisaldas kommentaari, et uus TAIKS on väga ettevõtluskoostööle fokuseeritud, justkui oleks seadus koostatud TAIE arengukava alusel. See annab eelise TAIE arengukava fookusvaldkondades tegutsevatele asutustele. Keskendudes ettevõtluskoostööle jääb tagaplaanile sotsiaalne innovatsioon. Vastuseks RKRNi kommentaarile selgitati, et sotsiaalne innovatsioon kuulub mõiste „innovatsioon“ alla ega vaja eraldi käsitlemist ning samuti lähtutakse kehtivast arengukavast, mis on hetkel TAIE.</p> <p>Mõistame, et riik lähtub teadus- arendustegevuse ja innovatsiooni poliitika kujundamisel oma strateegilistest eesmärkidest. Samas jääme kindlaks varasemalt esitatud arvamusele, et seaduse väljatöötamisel ei peaks tuginema liialt kitsaste valdkondlike prioriteetidega arengukavale. Meie hinnangul on TAIKS liiga tugevalt fokuseeritud ettevõtluskoostööle, samas kui TAL tegevusi reguleeriv</p>	<p>Selgitame.</p> <p>TAIKSi eesmärk on tagada tasakaalustatud ja terviklik teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni süsteem, mis teenib kogu ühiskonda, sealhulgas ettevõtlussektorit. Eelnõu pakub välja mehhanismid, et tugevdada TAI ökosüsteemi sidusust ja suurendada teadustöö praktilist mõju eelistamata ühtegi sektorit ega valdkonda. Me ei saa nõustuda ka väitega, et TAIE on fokuseeritud ainult ettevõtluskoostööle. Arengukava⁶ üldeesmärk on suurendada Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ning majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ning muu maailma arenguvajadustele. Lisaks teadussüsteemi ja ettevõtluskeskkonna arendamisele on TAIE strateegia fookuses teadmussiire, mille eesmärgiks on teaduse ja teadlaste mõjususe ja mõjukuse kasv, et riigile sünniksid uued teadmusmahukad lahendused ning uued</p>	

⁶ https://www.taie.ee/sites/default/files/documents/2022-11/3._taie_arengukava_kinnitatud_15.07.2021_0.pdf

	seadus peaks olema suunatud üldisemalt ühiskonna teenimisele.	äri võimalused ettevõtlussektorile. Arengukava rakendamiseks suunab riik suure osa TA eelarvevahenditest läbi valdkondlike ministriumite, et ühiskonna vajadusi täita. Eelnõus on sellega ka arvestatud.	
Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus			
21	<p>Kirjanduskeskus on Eesti humanitaarsel teadusmaastikul pika tegutsemisajaloo ja isikupärase positsiooniga teadusasutus, kus tehtav uurimistöö on läbi aegade olnud kõrgel tasemel ning sellisena ekspertide poolt erinevate evalveerimiste (2003, 2010, 2017) käigus ka hinnatud. Tänapäevaks on laekunud 2024. aasta evalveerimiskomisjoni arvamus, kus taas hinnatakse kõrgelt Kirjanduskeskuses tehtava uurimistöö teaduslikku ja ühiskondlikku mõjukust, kuid ei peeta seda jätkusuutlikuks, sest Kirjanduskeskusel ei ole võimalik anda kinnitust, et 5-aastaste uurimistoetuste lõppedes on asutusel siiski rahalisi vahendeid teadustegevuse jätkamiseks. Tegemist ei ole Kirjanduskeskuse suutmatusega oma tegevust planeerida, vaid Eesti riigi teadusrahastuse kitsaskohaga. Teadusrahastuse süsteemis puudub konkurentsiväline komponent, mille abil saaks asutus katta elementaarsed toimimiskulud (mõne põhiteadlase püsipalga, asutuse halduskulud) juhul, kui uurimistoetuste ülitihedalt konkursilt ei ole õnnestunud järgmiseks perioodiks granti saada. Seepärast toetab Kirjanduskeskus teadusasutuste tegevustoetuse siseseviimist seadusesse ning tegevustoetuses proportsionaalselt suurema mahu andmist stabiilsele komponendile (baasrahastus). Siinkohal tuleb silmas pidada kahte põhjanevat asjaolu:</p> <p>1) tegevustoetus tuleb riigi ja teadusasutuste vahel läbi rääkida (et oleks selge, mis on asutuse vajadused ja riigi ootused) ning vastastikused kokkulepped sõlmida halduslepingus, millel on vähemalt 3 aastane tähtaeg, et seda lepingut saaks käsitleda jätkusuutlikkuse garantiina (muudatused eelnõu § 21);</p> <p>2) baasrahastuse suuruse määramisel ei tohi automaatselt aluseks võtta vaid senist baasfinantseeringut, vaid sellele</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Eesti teadusrahastuse süsteemi konkurentsiväline komponent, mille abil katta asutuse toimimiskulusid, on baasfinantseerimine ja tulevikus asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus. Selle saamise eelduseks on kehtiv positiivne evalveerimisotsus, mis põhineb rahvusvaheliste ekspertide hinnangul asutuse teadus- ja arendustegevuse kvaliteedile, jätkusuutlikkusele ja mõjule. Kehtiva TAKS kohaselt on asutustele ette nähtud garantii, kui asutuse summaarne rahastus riigipoolsetest rahastuse põhiinstrumentidest (baasfinantseerimine ja uurimistoetused) langeb alla 85%. TAIKS rakendumisel on rahastamise stabiilsus tagatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse baasosaga, mis moodustab vähemalt 70% ulatuses asutuse eelneva kolme aasta osakaalude põhjal arvutatud summast (baasrahastus). Samuti on kavas ümber vaadata rahvusteaduste komponendi arvutamine, mis praegu põhineb üksnes saadud uurimistoetustele vastavas valdkonnas. Seega on evalveeritud teadus- ja arendusasutuse jätkusuutlikkuse toetamine põhiinstrumentidest tagatud nii praegu baasfinantseerimisest kui ka tulevikus tegevustoetusest.</p> <p>HTM ei poolda asutuse teadus- ja arendustegevuse baasosa arvutamisel varasemate üksikute ja erakorraliste eraldiste arvesse võtmist. Tegevustoetuse arvutamise alused peaksid jääma kõikide evalveeritud asutuste puhul samaks, st arvesse võetakse ainult varem asutusele eraldatud baasfinantseerimist või tegevustoetust. Eelnõus on kirjeldatud erinevaid rahastusinstrumente, mille raames on riigil võimalik asutuste kulusid katta või neile kindla tegevuse jaoks toetust eraldada.</p>	

	<p>tuleb lisada asutuse üldkulude komponent. Kui mõnele asutusele, nagu nt Kirjanduskeskus on, ei ole varem asutuse jätkusuutlikkust tagavate teadlaste tööle võtmiseks või üldkulude toetuseks riigi vahendeid eraldatud, siis tuleb selline suurus arvestuslikult baasrahastusse lisada, võrreldavalt teiste sarnaste teadusasutustega (muudatused eelnõu § 31).</p>	<p>Mis puudutab läbirääkimisi asutustega sõlmitavate lepingute üle, siis asutuste seisukohad on selles küsimuses väga erinevad. Ülikoolide nõudmisel on HTM selle võimaluse eelnõust välja võtnud.</p> <p>vt ka p4.</p> <p>Praegu kehtiva TAKSi kohaselt eraldatakse asutustele baasfinantseerimist pigem tsiviilõiguslikku tüüpi toetuse eraldamise lepinguga (praktiliselt on teatud juhtudel keeruline eristada selgelt haldus- ja tsiviilõiguslikku lepingut, vaid iseloomulik on nende omavaheline põimumine). Halduskoostöö seaduse (HKTS) § 3 lg 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksuse, muu avalik-õigusliku juriidilise isiku, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isiku volitada riigi haldusülesannet täitma muuhulgas halduslepinguga. Halduslepingu esemeks on avaliku ülesandetäitmine, see on mõeldud seaduses loetletud juhtudel haldusülesande üleandmiseks era- või avalik-õiguslikule isikule ja vajab sõlmimiseks volitusnormi. Antud juhul ei ole lepingu sõlmimise eesmärgiks avaliku ülesande andmine ülikoolidele ja TA asutustele, vaid nende tegevuse toetamine, mistõttu halduslepingu sõlmimine põhjendatud ei ole. Ka õiguskirjanduses on eelistatumalt välja toodud tsiviilõigusliku lepingu sõlmimist halduslepingule, sest soodustab koostööle orienteeritumat varianti. Seejuures ei ole läbirääkimiste pidamine seotud halduslepingu sõlmimisega, sõltumatu lepingu liigist peavad pooled enne lepingu sõlmimist läbirääkimisi selles osas, millistes tingimustes pooled soovivad kokku leppida.</p>	
Tallinna Ülikool			
22	<p>Riigi teadus- ja arendustegevuse rahastamine peaks olema TAIKS-is määratud vähemalt 1% SKP-st</p>	<p>Selgitame. Kuigi Haridus- ja Teadusministeerium soovib tagada teadus- ja arendustegevuse rahastamise stabiilsuse, ei saa ministeerium teha ettepanekut sätestada seaduses, kui suur</p>	

		osa SKP-st sellele eraldatakse. Selliste sätete lisamine seadusesse eeldab poliitilist kokkulepet ja Riigikogu laiapõhjalist toetust.	
23	Tallinna Ülikool ei toeta eelnõu § 9 lg 6 p-s 4 kirjeldatud Haridus- ja Teadusministeeriumi (edaspidi HTM) baasfinantseerimise vähendamist selleks, et suunata vahendeid Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (edaspidi MKM) eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste toetamiseks. Oleme arvamisel, et MKM peab leidma vastavad vahendid oma eelarvest, sest TLÜ ootus on, et HTM-i praegune baasfinantseerimise eelarve ei väheneks nende vahendite võrra, mis kuuluvad MKM-l eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste rahastamiseks. Kui MKM hakkab toetama eraõiguslike teadus- ja arendusasutusi, siis ka vajalik rahastus tuleb leida MKM-i haldusalast.	<p>Selgitame.</p> <p>Viidatud paragrahv sätestab, et MKM korraldab äriühinguna tegutsevate eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse rahastamist riigieelarvest. TAIKS ei sätesta eelarvevahendite jaotust ministeeriumite vahel, seda tehakse riigieelarve seadusega. Seletuskirjas kirjeldatakse, kuidas muudatust on kavas rakendada.</p> <p>Kavandatud muudatus ei vähenda avaliku sektori teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide ning rakenduskõrgkoolidele eraldatava tegevustoetuse mahtu võrreldes senisega. Kohustuse üleandmine MKMile ilma rahaliste vahenditeta ei ole riigieelarve olukorda arvestades võimalik, samas peab HTM üleandmist ja rahastamise korrastamist väga vajalikuks.</p>	
24	Juhime tähelepanu, et TAIKS-i eelnõus puudub selgus, milline institutsioon peaks koordineerima ministeeriumite teadus- ja arendustegevust. TLÜ toetab Rektore Nõukogu ettepanekut, mille kohaselt seda rolli täidaks Riigikantselei, mitte Haridus- ja Teadusministeerium. Kuna teadus- ja arendustegevus on riigi kestmise seisukohalt kriitilise tähtsusega, vajab see kindlasti ministeeriumide ülest koordineerimist.	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõu menetluse käigus kaaluti võimalust anda ministeeriumite ülene teadus- ja arendustegevuse koordineerimine Riigikantseleile, kuid Riigikantselei ei olnud valmis seda ülesannet terviklikult võtma.</p> <p>Kooskõlastusele saadetud versioonis oli selleks vastutajaks määratud HTM, kuid ministeeriumite soovil jäeti seaduse sõnastusest välja. Siiski sätestab VVS § 58, et teaduspoliitika kavandamine ning teadus- ja arendustegevuse valdkonna korraldamine kuuluvad tervikuna HTMi vastutusalasse. HTM ei ole selle eelnõusse uuesti lisamise vastu.</p>	
25	Toome välja, et TAIKS-i eelnõus sekkutakse ülikoolide autonoomiasse ja akadeemilisse vabadusse mitmel viisil, nt	Selgitame.	

	<p>§§-es 5 p 1, 9 lg 5, 20 lg 6 ja 27. Nimetatud sätted tuleb kindlasti üle vaadata ja tagada, et seaduses ja seletuskirjas oleks selgelt määratletud ülikoolide autonoomia ja akadeemilise vabaduse kaitse.</p>	<p>Kuigi märkusest ei selgu, mil viisil nimetatud punktid ülikoolide autonoomiat piiravad ja akadeemilisse vabadusse sekkuvad, selgitame, et vastavalt põhiseadusele ei ole teadusasutuste autonoomia absoluutne. Autonoomiat on võimalik piirata seadusega, kui selleks eksisteerib piisav põhjendus. Kuigi põhiseaduse § 38 lg 1 ei näe ette akadeemilise vabaduse piiramise võimalust (seadusereservatsioon puudub), võib akadeemilist vabadust piirata teiste põhiseaduslike väärtuste kaitseks, näiteks inimväärikuse (inimese kloonimise keeld) või loomade kaitse (loomkatsete piirangud) huvides. Seda kinnitavad ka Karistusseadustiku § 130 ja Põhiseaduse § 18 lg 2.</p> <p>Autonoomia kaitsmise kõrval paneb lg 2 seadusandjale kohustuse ülikoolide ja teadusasutuste korraldust reguleerida (vt TAKS, KHaS, TÜKS, TTÜKS jne). Lihtreservatsioonist tulenevalt on seadusandjal märkimisväärne otsustusruum. Piiranguks peab eksisteerima piisav õigustus. Näiteks on riigil õigus teadusasutuse tegevust suunata rahastamisprioriteetide kindlaksmääramise teel. Õigustavaks asjaoluks on riigi huvi tagada teadus- ja arendustegevus riigi majanduse ja teiste oluliste valdkondade seisukohalt prioriteetsetes valdkondades⁷.</p> <p>Samuti on kaaluka avaliku huvi tõttu lubatav riiklik järelevalve ülikoolide üle, nende evalveerimine jm kvaliteedi kontrollimine ning riikliku rahastamise tingimuste kindlaks määramine⁸.</p> <p>§-s 5 on toodud teadus- ja arendustegevuse põhimõtted, punktis 1 on toodud, mida on silmas peetud akadeemilise vabaduse all vastavalt põhiseadusele ning see punkt selgitab, mitte ei piira akadeemilise vabaduse mõistet.</p>	
--	--	--	--

⁷ https://pohiseadus.ee/sisu/3509/paragrahv_38, punkt 22.

⁸ https://pohiseadus.ee/sisu/3509/paragrahv_38, punktid 24 ja 25.

		<p>§ 9 lg 5 on volitusnorm teaduseetika määruseks: Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 8 sätestatud ülesande täitmiseks kehtestab teadus- ja arendustegevuse osaliste õigused, kohustused ja ülesanded teaduseetika valdkonnas ning teadus- ja arendusasutuse, ülikooli või evalveeritud rakenduskõrgkooli eetikakomiteede moodustamise korra ning ülesanded teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>Selgitame, et ülikoolidele, evalveeritud rakenduskõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele on eelnõu § 19 lõike 5 punktis 1 antud kohustus tagada asutuse teadus- ja arendustegevuse vastavus üldtunnustatud teaduseetika normidele ja teaduse heale tavale. Nimetatud ülesande sätestamine seaduses on kooskõlas põhiseaduse §-ga 38, mis ütleb, et ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed. Eelnõu § 19 lõike 5 punktist 1 tuleneva ülesande täpsustused (detailemad õigused ja kohustused, kuidas teadus- ja arendustegevuse eetilist asutustes tagada) on kavas reguleerida ministri määrusega. Põhiseadus ei nõua, et üldkohustuslikke käitumisnorme kehtestaks üksnes seaduseandja, vaid põhiseadus võimaldab õigustloovaid akte anda välja Vabariigi Valitsuse volitusnormi alusel (PS § 87 p 6)(Riigikohtu 26. aprill 2016 asjas nr 3-2-1-40-15, p. 48). Seega on HTMi hinnangul õiguspärane, et lisaks seaduse eelnõus sätestatud üldisele kohustusele, täpsustatakse teaduseetika valdkonna ülesandeid, õigusi ja kohustusi ministri määrusega.</p> <p>§ 20 lõige 6 sätestab toetuse tagasiküsimise selle väärkasutamise korral, mis samuti on rahastaja õigus ja ei piira kuidagi asutuste autonoomiat.</p> <p>§ 27 käsitleb teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni tegevust ning vastav regulatsioon ongi seetõttu seaduses, et komisjoni tegevusel on puutumus ülikoolide autonoomia ja akadeemilise vabadusega.</p>	
--	--	---	--

		Kogu TAIKSi eelnõu koostamisel on arvestatud põhiseadusest tulenevate akadeemilise vabaduse ja teadusasutuste autonoomia põhimõtetega, kuid põhiseadus annab võimaluse riigil nendesse põhimõtetesse teatud juhtudel sekkuda.	
26	TLÜ ei toeta rakendusuringute keskuse (edaspidi RUK) seadusesse fikseerimist, kuna see looks riigile kohustuse RUK-i ka ülal pidada ja arendada, kuigi riigi huvi peaks olema kvaliteetsed rakendusuringud sõltumata nende pakkujast. Samuti võib see anda RUK-le ebamõistliku eelise teiste teadusasutuste ees. Oleme arvamisel, et RUK tekitaks ülikoolidele tööjõu konkurentsi ja killustaks teadustaristut. Samuti jääb eelnõus ebaselgeks, milline oleks RUK-i õiguslik staatus ja kas see peaks läbima teadusasutustele kehtivad evalveerimisprotsessid.	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõus on kirjeldatud kõiki teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni osapooli, kes osalevad TAI riiklikul korraldamisel. Sellel põhjusel on seaduses kirjeldatud ka RUK. RUKi on asutanud riik, et täita puudujääki ettevõtjate jaoks vajalike rakendusuringute ja eksperimentaalarenduse vallas. Kuna seadus lihtsalt kinnitab olemasoleva asutuse staatust, ei too ainult selle lisamine kaasa täiendavat konkurentsi ega killustatust. Kuna teised TAI süsteemi osapooled on seaduses kirjeldatud, on loogiline ja põhjendatud ka RUKi rolli ja ülesannete sätestamine, et tagada süsteemi terviklik käsitlus.</p> <p>Seadus ei piira rakendusuringutega tegelemist – seda võivad teha nii evalveeritud teadusasutused kui ka teised asutused, kes soovivad vastavaid teenuseid pakkuda. Riigi eesmärk on tagada, et Eestis toimuks rohkem ettevõtjate ja avaliku sektori vajadustest lähtuvaid rakendusuringuid. RUKil evalveerimiskohustust seega ei ole, kuid tal on õigus soovi korral evalveerimisel osaleda.</p> <p>RUK õiguslik staatus on sätestatud kui „juriidiline isik“, sarnaselt teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonipoliitika rakendusüksusele.</p>	
Eesti Kirjandusmuuseum			
27	Rakendusakt: TAI juhtkomisjon: Kavand 3, §1. lõige 3. TAIKSi juhtkomisjoni liikmete valik on liiga kaldu rakenduslike arenduste suunas. On mõistetav, et seda valdkonda soovitakse eelisarendada, kuid praeguse valiku puhul on proportsioonid hoopis paigast ning süvendavad	Kommentaari on esitatud rakendusakti kohta, mille väljatöötamise käib paralleelselt seaduseelnõu menetlemisega. Esitatud ettepanekuid saab arvesse võtta tegevustoetuse määruse aruteludes.	

	veelgi suundumust, kus alusuuringud, eriti aga rahvusteadused, jäävad tahaplaanile. On mõisteta, et neid peaks esindama ülikoolide, TA ja ENTA esindajad, kuid juhtkomisjoni koosseisu vaadates võib arvata, et ka nemad kalduvad toetama pigem rakendusühtsusi.		
28	Rakendusakt (Hindamisnõukogu): Kavand 5, § 4, lõige 7. Miks on ETAGi hindamisnõukogu nimetamiskogu ühine esindaja TA asutustel ja rakenduskõrgkoolidel? Need on niivõrd erineva funktsiooni ja profiiliga asutused, et ei suuda üksteise vajaduste eest seista. On arusaadav, et nimetamiskogu ei soovita ajada liiga laiaks, kuid selliselt kokkupanemine ei sobi samuti.	Kommentaari on esitatud rakendusakti kohta, mille väljatöötamise käib paralleelselt seaduseelnõu menetlemisega.	
29	Rakendusakt (TA asutuste tegevustoetus): Kavand 7, § 2, lõige 3. Vastutav minister, kellele on antud kaalutusotsus baasrahastuse arvestamisel, võiks arvesse võtta TA asutuste kitsamat profiili ja spetsiifikat ning asutuste vajadust Põhiseaduse täitmiseks ja ühiskonna toimimiseks. Nt väikesed TA asutused EKI, EKM, UTKK, on vajalikud küll riigi toimimiseks, rahvuskultuuri uurimiseks ja selle allikate säilitamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks, kuid asutuste kitsamast profiilist tulenevalt on keerulisem leida nende eesmärkide täitmiseks välisrahastust.	Kommentaari on esitatud rakendusakti kohta, mille väljatöötamise käib paralleelselt seaduseelnõu menetlemisega.	
30	Rakendusakt (TA asutuste tegevustoetus): Kavand 7, § 4, lõige 4. Nii monograafiate kui ka kogumikuartiklite allikana peaks ETISE nimekirjas olema hinnatud kirjastuste hulgas ka Eesti teaduskirjastusi, et motiveerida ka eestikeelse teadustöö tegemist. Taaskord on tegemist põhiseadusest tuleneva kohustusega, mida Eesti teaduspoliitika ei hinda ega võta arvesse.	Kommentaari on esitatud rakendusakti kohta, mille väljatöötamise käib paralleelselt seaduseelnõu menetlemisega.	
Tööandjate Keskliit			
31	Ettepanek 1: TAIKS eelnõus läbivalt asendada termin <i>teadus- ja arendustegevus</i> terminiga <i>uurimis- ja arendustegevus</i> . TAIKS eelnõus kasutatakse läbivalt terminit "teadus- ja arendustegevus", mis ei vasta otseselt rahvusvaheliselt	Ei toeta ettepanekut. Eesti keeleruumis on mõiste "teadus- ja arendustegevus" laialdaselt kasutusel. Mõiste põhineb eelnõus Frascati käsiraamatu definitsioonil ning hõlmab nii akadeemilist kui rakenduslikku teadustööd. Mõiste ei piirdu Eesti keeleruumis ega eelnõus ülikoolide või teadusasutustega,	

	<p>tunnustatud tähendusele "Research and Development (R&D)".</p> <p>Frascati käsiraamat ei kitsenda R&D mõistet ainult teadus- ja arendustegevuse kontekstiga. Selle definitsioonid ja mõõtmised hõlmavad komponente, mis ulatuvad praktiliste ja turule suunatud tegevusteni, hõlmates laiemat interdistsiplinaarset ja sektorite vahelist lähenemist. R&D on nii akadeemiline kui ka praktiline protsess, mis teenib teadmiste loomist, rakendamist ja innovatsiooni.</p> <p>Eesti keeles ja TAIKS eelnõus kasutatav termin teadus- ja arendustegevus ei peegelda neid erinevusi, vaid viitab antud seaduses kitsamalt teadus- ja arendustööle akadeemilises kontekstis ning võib rahvusvahelistes võrdlustes tekitada segadust.</p> <p>Frascati käsiraamat ei käsitle R&D rakendajatena ainult teadlasi, vaid hõlmab laiemat ringi spetsialiste, sealhulgas insenere, tehnikuid ja arendajaid, kes osalevad uurimistö ja arendustegevuse protsessis. Lisaks teadusasutustele rõhutab käsiraamat ka erasektori olulist rolli R&D tegevustes, kaasates töötajaid, kes panustavad rakendusuuringutesse ja praktiliste lahenduste arendamisse. Seega ei piirdu R&D rakendajate määratlus akadeemilise teadusega, vaid hõlmab kõiki, kes aitavad saavutada teadus- ja arendustegevuse tulemusi.</p>	<p>vaid sisaldab ka ettevõtteid, insenere ja tehnikuid, kes panustavad teadus- ja arendustegevusse. Lisaks on eelnõus (§ 3 lg 1) selgelt määratletud teadus- ja arendustegevuse osalised ning seadus käsitleb nii akadeemilises keskkonnas kui ka ettevõtetes tehtavat teadus- ja arendustööd.</p> <p>Meie hinnangul ei ole ka mõistlik keeleruumis tundmatu termini esmakordne sissetoomine seaduses.</p>	
32	<p>Ettepanek 2: Muuta TAIKS eelnõu §2 (1) sõnastus alljärgnevalt:</p> <p><i>Uurimis- ja arendustegevus on uudne, loominguiline, ettemääratu tulemusega, süstemaatiline ning ülekantav ja/või korratav teadmiste kogumise tegevus, mille eesmärk on saada uusi teadmisi ja leida teadmistele uusi rakendusalasid ning mis jaguneb alusuuringuteks, rakendusuuringuteks ja eksperimentaalarenduseks.</i></p> <p>Seaduses kehtiv senine sõnastus defineerib "Teadus- ja arendustegevus on ... uurimis- ja arendustöö,...". Pakutud uus sõnastus aitab lähendada definitsiooni veelgi täpsemalt Frascati käsiraamatu sõnastusele.</p>	<p>Ei toeta ettepanekut.</p> <p>Pakutud sõnastus ei lähe kokku rahvusvaheliselt tunnustatud Frascati käsiraamatu definitsiooniga. Frascati definitsioon viitab nii uurimistööle (teadmiste kogumine, uute lahenduste leidmine) kui ka arendustööle (teadmiste ja ideede elluviimine praktilistesse rakendustesse), seega on ettepanekud toodud „teadmiste kogumise tegevus“ liiga kitsas mõiste.</p>	

33	<p>Ettepanek 3: Muuta TAIKS eelnõu §2 (5) sõnastust alljärgnevalt:</p> <p><i>Innovatsioon on uus või täiustatud toode või protsess (või nende kombinatsioon), mis erineb oluliselt senistest toodetest või protsessidest ja mis on tehtud potentsiaalsetele kasutajatele kättesaadavaks (toode) või üksuse (protsessi) poolt kasutusele võetud. Innovatsiooni eesmärk on luua väärtust ja saavutada konkurentsieelis, mis aitab kaasa ettevõtja, organisatsiooni või laiemalt ühiskonna arengule ja suurendab tootlikkust, tõhusust ja tulemuslikkust, soodustades üldist majanduse ja heaolu kasvu.</i></p> <p>Peame problemaatiliseks lähenemist, kus innovatsiooni mõistet käsitletakse eelnõu mõistete defineerimisel ainult teadus- ja arendustegevusel põhinevana (seaduse käesolevas redaktsioonis kasutatakse innovatsiooni mõistet radikaalse innovatsiooni kitsendatud tähenduses - § 2 (5): “<i>Innovatsioon on teadus- ja arendustegevusel põhinev ...</i>”), mis ei vasta rahvusvahelisele Oslo käsiraamatu ega ISO 56 000 terminoloogiale ning võib suurendada ebakõlasid innovatsiooni ühtses mõistmises laiemas ökosüsteemis.</p> <p>Mõistame, et käesoleva seaduse tähenduses reguleeritakse ainult innovatsiooni, mille allikas on teadustegevus, kuid ilma sellekohase selgesõnalise väljenduseta seaduse definitsioonide põhitekstis, külvab redaktsioonis esitatud definitsioon segadust ja võib piirata teaduse ja ettevõtluse koostöö potentsiaali ning aeglustada teadmussiirde protsessi.</p> <p>Uurimis- ja arendustegevuse ja innovatsiooni selge defineerimine on kriitilise tähtsusega, et toetada Eesti ettevõtete ja majanduse lisandväärtuse kasvu. Lisaks soovime järjepidevust ning rahvusvaheliste standardite järgimist, et süsteem oleks rahvusvaheliselt võrreldav ja konkurentsivõimeline globaalsel tasandil (sh riiklikus statistikas).</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Innovatsiooni defineerimine seaduses teadus- ja arendustegevusel põhineva innovatsioonina lepiti kokku eelnõu menetlemise käigus TANI tasemel. Sellise valiku tegemise põhjendus oli, et seaduses on mõiste selgelt piiritletud ja fokuseeritud ning ei hõlma kogu innovatsiooni, vaid tegevusi, mis eeldavad teadus- ja arendustegevustes osalemist ning on seega osa TAI 1% kuludest. Samuti oli argumendiks see, et innovatsiooni kui sellise korraldamist ei ole võimalik täpsemalt reguleerida ilma, et seataks tarbetuid piiranguid innovatsioonile laiemas mõttes.</p> <p>See, et innovatsiooni all mõistetakse üksnes teadus- ja arendustegevusel põhinevat innovatsiooni, on eelnõu § 2 lõikes 5 selgelt välja toodud.</p> <p>Lisame, et vastavalt esitatud ettepanekutele on HTM valmis muutma innovatsiooni definitsiooni.</p>	<p>§ 2 lg 5: Innovatsioon on teadus- ja arendustegevusel põhinev uus või senisega võrreldes oluliselt täiustatud toode, teenus või protsess, mis on kättesaadavaks tehtud või kasutusele võetud ning mille eesmärk on luua väärtust ja/või saavutada konkurentsieelis ning aidata kaasa ettevõtja, organisatsiooni või laiemalt ühiskonna arengule ja suurendada tootlikkust, tõhusust ja tulemuslikkust, soodustades üldist majanduse ja heaolu kasvu.</p>
Tartu Ülikool			

34	<p>Akadeemiliste töötajate staatus teadus- ja arendustegevuses on määratlemata. Kõrgharidusseaduse vastuvõtmisega 2019. aastal kaotati ära parasjagu segadust tekitanud olukord, kus õppejõududele ja teadustöötajatele olid ette nähtud eraldi karjäärirajad vastavalt siis ülikooliseaduse ning teadus- ja arendustegevuse korralduse seadusega. Õppejõudude ja teadustöötajate asemel loodi ja sisustati kõrgharidusseadusega akadeemiliste töötajate mõiste ning praegu kehtivasse teadus- ja arendustegevuse korralduse seadusesse viidi sisse viide akadeemilistele töötajatele kõrgharidusseaduse tähenduses (TAKS § 8 lg 1). Uue TAIKSiga ei tohi lasta tekkida olukorral, kus jälle eksisteerivad paralleelsed akadeemilised ametikohad, ühed TAIKSis alusel teadlased (TAIKS § 3 lg 2) ja teised KHSis alusel akadeemilised töötajad (KHS § 33), seejuures saavad kõik ülikoolide akadeemilised töötajad endale topelt staatuse. Teen ettepaneku sõnastada TAIKSis § 3 lg 2 järgmiselt: „(2) Teadlane on akadeemiline töötaja kõrgharidusseaduse tähenduses ja muu spetsialist, kes loob uusi teadmisi, tehes teadusuuringuid ja täiustades või arendades kontseptsioone, teooriaid, mudeleid, tehnikaid, instrumente, tarkvara või töömeetodeid.“.</p>	<p>Selgitame. Teadlane on eelnõus defineeritud vastavalt Frascati käsiraamatule laiemalt ning käsitleb tegevusi, mis defineerivad teda teadlasena. Teadlane on antud seaduse mõistes elukutse, mitte ametikoht. Akadeemilise töötaja mõiste viitab ametikohale, millel töötaja töötab. KHaS § 33: akadeemilise töötaja ametikoht on ametikoht, millel töötava isiku tööülesanded on seotud kõrgharidustasemel õpetamise või teadus-, arendus- või loometegevuse või mõlemaga. Seega ei tähenda see, et iga akadeemiline töötaja on teadlane ning sõnastusettepanek on ebatäpne. Teadlane võib olla akadeemiline töötaja, aga ei pruugi, kui ta ei tööta akadeemilises asutuses, näiteks ülikoolis. Kuna teadlane ei tähista antud juhul ametikohta, siis ei looda TAIKSiga paralleelseid ametikohti.</p>	
35	<p>TAIKSi eelnõus on sätteid, mis ohustavad ülikoolide autonoomiat ja teadlaste akadeemilist vabadust. Eesti Vabariigi põhiseaduse paragrahv 38 sätestab, et teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad ning et ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed. 2 (7) Kõiki põhiseadusest tulenevaid põhiõigusi võib piirata üksnes Riigikogu poolt vastu võetava seadusega, mitte madalama taseme õigustloovate aktidega, nagu näiteks Vabariigi Valitsuse või mõne ministri määrus. 2.1.Eelnõu § 5 p 1 räägib akadeemilisest vabadusest kui teadlase vabadusest otsustada teadus- ja arendustegevuse sisu ja meetodite ning tulemuste levitamise üle, „kui seda ei piira teised õigusaktid“. Nagu eespool öeldud, võib põhiseadusest tulenevaid põhiõigusi, milleks on ka akadeemiline vabadus, piirata üksnes Riigikogu vastu</p>	<p>Selgitame. Kuigi intensiivsemaid põhivabaduste piiranguid saab kehtestada üksnes formaalses mõttes seadusega, ei ole see nõue ei ole absoluutne. Riigikohtu arvates tuleneb PS mõttest ja sättest, et vähem intensiivseid põhiõiguste piiranguid võib kehtestada täpse, selge ja piirangu intensiivsusega vastavuses oleva volitusnormi alusel määrusega (nt RKÜKo 03.12.2007, 3-3-1-41-06, p 22; RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09, p 160; RKPJKo 17.12.2019, 5-19-40/36, p 50).</p> <p>Põhiseaduse kommentaaride kohaselt ei ole ühest ja selget vastust küsimusele, millisel juhul peab põhivabaduse piirang olema sätestatud seadusega, millisel juhul võib seda teha määrusega. Määravaks kriteeriumiks tuleb</p>	

	võetud seadusega, mitte madalama taseme õigusaktidega, nõnda et selle sätete sõnastus peaks sisaldama fraasi „kui seda ei piira seadus“.	pidada piirangu olulisust – seda nii laiemalt ühiskonna kui üksikisiku seisukohast, kelle põhiõigusi piiratakse. Põhiseaduse kommentaaride kohaselt ei ole ühest ja selget vastust küsimusele, millisel juhul peab põhivabaduse piirang olema sätestatud seadusega, millisel juhul võib seda teha määrusega. Määravaks kriteeriumiks tuleb pidada piirangu olulisust – seda nii laiemalt ühiskonna kui üksikisiku seisukohast, kelle põhiõigusi piiratakse.	
36	Eelnõu § 9 lg 5 kohaselt antakse teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutavale ministrile õigus kehtestada teadus- ja arendustegevuse osaliste õigused, kohustused ja ülesanded teaduseetika valdkonnas ning teiste hulgas ka ülikoolide eetikakomiteede moodustamise kord ja selle ülesanded. Teadus- ja arendustegevuse osalised on vastavalt TAIKSi eelnõu § 3 lg 2 nii teadlased kui ka ülikoolid ning teadus- ja arendusasutused, keda kaitseb põhiseaduse paragrahvist 38 tulenev tegutsemisvabadus. Teadlastele ning ülikoolidele ja teadusasutustele saab riik kohustusi panna üksnes seadusega ehk siis teadus- ja arendustegevuse osaliste õigusi, kohustusi ja ülesandeid teaduseetika valdkonnas saab riik küll määrata, kuid ta saab seda teha TAIKSi endaga, mitte TAIKSi sisalduva üldise volitusnormi alusel ministri määrusega. Samuti ei peaks minister saama määrata ülikoolide eetikakomiteede moodustamise korda ega ülesandeid (eriti arvestades, et seadusega üldse ei kavatsetagi panna ülikoolidele kohustust eetikakomiteed moodustada), see peaks jääma eetikakomitee moodustaja enda otsustada. Küll aga oleks vaja, et riik kehtestaks seadusega kohustuse teatud teadusuuringute tegemisel eetikakomitee hinnangut küsida ning sellisel juhul saab seadusega anda ka ministrile volitusnormi kehtestada nõuded, millele eetikakomitee antav hinnang vastama peab.	Toetame osaliselt ettepanekut. Teeme ettepaneku lisada eelnõusse institutsionaalse eetikakomitee mõiste ning vastavalt sellele täpsustada § 9 lõikes 5 sätestatud volitusnormi. Ettepaneku eesmärk on eetikakomiteede süsteemi selgemaks muutmise, tuues seaduses välja, et lisaks teaduseetika komiteele tegutsevad Eestis ka institutsionaalsed eetikakomiteed. Samas institutsionaalsete eetikakomiteede regulatsiooni soovime jätta määruse tasandile, et tagada süsteemi paindlikkus. Kuna seadus ei kohusta institutsionaalseid eetikakomiteesid moodustama ega nende poole pöörduma, siis ei ole tegemist olulise asutuste autonoomia riivega ega põhiõiguste piiranguga. Selgitame, et ülikoolidele, evalveeritud rakenduskõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele on eelnõu § 19 lõike 5 punktis 1 antud kohustus tagada asutuse teadus- ja arendustegevuse vastavus üldtunnustatud teaduseetika normidele ja teaduse heale tavale. Nimetatud ülesande sätestamine seaduses on kooskõlas põhiseaduse §-ga 38, mis ütleb, et ülikoolid ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed. Eelnõu § 19 lõike 5 punktist 1 tuleneva ülesande täpsustused (detailemad õigused ja kohustused, kuidas teadus- ja arendustegevuse eetilist asutustes tagada) on kavas reguleerida ministri määrusega. Selgitame, et põhiseadus ei nõua, et üldkohustuslikke käitumisnorme kehtestaks üksnes seaduseandja, vaid põhiseadus võimaldab õigustloovaid	Teeme ettepaneku täiendada § 4 lõikega 4: (4) Institutsionaalne eetikakomitee on teadus- ja arendusasutuse, ülikooli või evalveeritud rakenduskõrgkooli asutatud eri valdkondade ekspertidest koosnev sõltumatu kogu, mille tegevuse eesmärk on anda hinnang eetikakomitee moodustanud asutuses läbiviidava teadus- ja arendustegevuse eetilise kohta ning vajaduse korral täita isikuandmete kaitse seaduse paragrahv 6 lõikes 4 sätestatud ülesannet. Sellest lähtuvalt teeme ettepaneku ümber sõnastada eelnõu § 9 lg 5 (5) Käesoleva paragrahvi lõike 3 punktis 8 sätestatud ülesande täitmiseks kehtestab teadus- ja arendustegevuse osaliste õigused, kohustused ja ülesanded teaduseetika valdkonnas ning institutsionaalse eetikakomitee moodustamise korra ning ülesanded teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.

		<p>akte anda välja Vabariigi Valitsuse volitusnormi alusel (PS § 87 p 6)(Riigikohtu 26. aprill 2016 asjas nr 3-2-1-40-15, p. 48). Seega on Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul õiguspärane, et lisaks seaduse eelnõus sätestatud üldisele kohustusele, täpsustatakse teaduseetika valdkonna ülesandeid, õigusi ja kohustusi ministri määrusega.</p> <p>Haridus- ja Teadusministeerium ei nõustu Tartu Ülikooli seisukohaga, et ministeeriumil ei ole õigus määrata ülikooli, evalveeritud rakenduskõrgkooli või teadus- ja arendusasutuse eetikakomitee moodustamise korda ja ülesandeid. Selgitame, et eelnõu § 9 lõike 3 punktis 8 antakse ministeeriumile uus kohustus tagada riikliku teaduseetika süsteemi toimimine. Samuti teostab ministeerium riiklikku ja haldusjärelvalvet seaduse ning selle alusel kehtestatud õigusaktidega sätestatud nõuete täitmise üle. Üheks ministeeriumi ülesandeks on tagada eetikakomiteede süsteemi toimimine, samuti teadusuuringute eetilise hindamise kvaliteet. Minimaalsete nõuete sätestamine ministri määruses tagab, et Eestis tegutsevatele eetikakomiteedele kohaldatakse samu reegleid ja tingimusi ning selle kaudu tagatakse inimestega tehtavates uuringutes uuritavate ohutus, heaolu, väärikus ning õiguste kaitse. Selgitame, et eetikakomiteedele ministri määruses ette nähtud korralduslikud reeglid ei sekku ülikoolide, evalveeritud rakenduskõrgkoolide või teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse sisusse. Samuti ei kohustata määrusega asutusi eetikakomiteesid looma, igal asutusel on õigus otsustada, kuidas teadusuuringute eetilise hindamine korraldada. Asutustel on võimalik asutada oma eetikakomitee või kasutada teaduseetika komitee teenuseid.</p> <p>Ministeerium ei toeta ka Tartu Ülikooli ettepanekut sõnastada seaduses teadusuuringud, mille tegemiseks tuleb kohustuslikus korras võtta eetikakomitee hinnang. Kuna vastava kohustuse lisamine seadusesse suurendaks</p>	
--	--	---	--

		<p>halduskoormust (mh tuleks luua kord kohustuse rikkumise menetlemiseks) ning sellel puudub teadussüsteemi kõigi osapoolte toetus, siis on Haridus- ja Teadusministeerium valinud eelnõus vähem regulatiivse lahenduse. Teaduseetika komitee poole võivad pöörduda kõik osapooled ning vajadus uuringu eetilise hindamiseks võib tulla näiteks uuringu läbiviija enda soovist, valdkondlikest teaduseetika normidest, rahastaja või kirjastaja nõuetest. Samuti selgitame, et paralleelselt seaduse eelnõuga on Eesti Teadusagentuur koostamas inimuuringute hea tava. Heas tavas on plaanis sõnastada teadussüsteemi osapoolte kokkulepe, millised inimestega tehtavad uuringud vajavad kindlasti eetikakomitee hinnangut. Erinevalt seadusest võimaldab inimuuringute hea tava paindlikult reageerida ka muutuvatele oludele. Näiteks uute teaduslike meetodite ja tehnoloogiate arendamisel on võimalik teadussüsteemi osapoolte kokkuleppel hea tava täiendada või ajakohastada.</p>	
37	<p>Eelnõu § 46 p 2 tehtav muudatus meditsiiniseadme seaduse paragrahvi 213 lõikesse 5 peab olema viga. Selle alusel antakse tervise- ja tööministrile, kes on meditsiiniseadme seaduse kohaselt valdkonna eest vastutav minister, õigus kehtestada ülikooli, evalveeritud rakenduskõrgkooli või teadus- ja arendusasutuse juures tegutseva eetikakomitee töökorra, liikmete arvu ja koosseisu määramise korra ning volituste tähtaja. Veelgi kahetsusväärsem on, et sarnane viga on korra juba tehtud ning Riigikogu poolt seadusena vastu võetud. 1.01.2023 jõustunud meditsiiniseadme seaduse muutmise seadusega on sõltumatu eetikakomitee ülesanded pandud teadus- ja arendusasutuse juures tegutsevatele eetikakomiteedele (mida tänase seisuga on kaks – üks Tartu Ülikooli juures ja üks Tervise Arengu Instituudi juures) ning tervise- ja tööministrile on antud volitused kehtestada eetikakomitee töökorra, liikmete arv ja koosseisu määramise kord ning liikmete volituste tähtaeg. Meditsiiniseadme seaduse muutmise seadust Tartu Ülikoolile, keda see otseselt puudutas, kooskõlastamiseks</p>	<p>Ei toeta ettepanekut. Sotsiaalministeerium esitas Tartu Ülikooli ettepaneku osas oma seisukoha: Tartu Ülikooli arvamuse punkti 2.3 osas toome suure murekohana välja, et Tartu Ülikooli ettepanekuga nõustumine viiks selleni, et kitsendatakse isikute ringi, kelle juures antud valdkonna eetikakomitee saaks tegutseda. Nagu Tartu Ülikool märgib, tegutseb samas vallas ka Tervise Arengu Instituudi juures eetikakomitee, kellel Tartu Ülikooli pakutud sõnastuse järgi enam selleks õigust ei oleks. Mistõttu ei ole meil võimalik sellise muudatusega menetluse praeguses staadiumis nõustuda. Peame oluliseks märkida, et Tartu Ülikoolil ei ole kohustust MMS alusel sõltumatut eetikakomiteed asutada. Juhime ka tähelepanu MDR-i artikli 62 lõikele 3 (millele on samaväärne ka IVDR artikli 58 lõikes 3): Liikmesriigid tagavad, et eetikakomiteepoolse läbivaatamise menetlused on vastavuses käesolevas määruses sätestatud kliinilise</p>	

<p>ei saadetud. Tartu Ülikool sai sellest teadlikuks käesolevat teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse kooskõlastuskirja koostades. Teen ettepaneku panna meditsiiniseadme seaduses sätestatud sõltumatu eetikakomitee ülesanded Eesti Teadusagentuuri juurde loodavale eetikakomiteele. Selleks on vaja eelnõu paragrahvis 46 teha järgmised muudatused: - punkt 1 sõnastada järgmiselt: „1) paragrahvi 213 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: (1) Sõltumatu eetikakomitee (edaspidi eetikakomitee) on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse § 26 alusel moodustatud teadlaste ja eri 3 (7) elualade esindajate sõltumatu kogu, mis annab uuringu tegemise kohta arvamusi ning kelle tegevuse eesmärk on tagada uuringus osalejate ohutus, heaolu ja õiguste kaitse.“; - punkt 2 jätta välja; - punkt 3 sõnastada järgmiselt: „3) paragrahvi 22 lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „(3) Eetikakomitee tasuliste teenuste loetelu, tasu suuruse ning tasu küsimise korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse § 26 lõikes 7 sätestatud määрусega.“.</p>	<p>uuringu loataotluse hindamise menetlustega. Selle järgi on riigil kohustus/õigus kehtestada vastav menetluse kord. Nõustada ei saa Tartu Ülikooli tagasisides toodud väidega, et TÜ-d ei kaasatud MSS-is eetikakomiteed puudutatavate sätete väljatöötamise.</p> <p>Alguse sai see eetikakomiteede teema juba 2021. aastal RavS-i muudatustega Ravimiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus–Riigi Teataja (nimelt TÜ vastuväidete tõttu läksid ravimuuringute hindamised eraldi Ravimiameti juurde loodud eetikakomitee alla) ja TÜ oli nõus, et nad jätkavad meditsiiniseadme uuringute eetilist hindamist, seetõttu sai ka uus rakendusakt tehtud Sõltumatu meditsiinieetika komitee–Riigi Teataja</p> <p>2023. aastal jõustunud muudatused MSS-i rakendusaktis olid seotud juba tehniliselt <i>in vitro</i> diagnostikameditsiiniseadme toimivusuuringu (IVDR-i) rakendamise, st lisandusid toimivusuuringud ning nimelt eetikakomiteede soovil muudeti mh ka nt eetikakomitee nimetust (sõltumatu eetikakomitee), kooskõlastamine toimus juba puudutatud struktuuriüksuste ehk TÜ ja TAI eetikakomiteedega, aga meditsiiniseadme uuringute hindamiseks eetikakomitee tegevust reguleerivad sätted MSS-is olid juba varem välja töötatud, samuti selle rakendusakti nn põhisätted.</p> <p>MSS uuringuga on käsitletav üksnes meditsiiniseadme kliinilise uuring ja <i>in vitro</i> diagnostikameditsiiniseadme toimivusuuring, millise tegemise eelduseks on seadusega ette nähtud nõue läbida eetikakomitee hindamine, „kes annab [selle] uuringu tegemise kohta arvamusi ning kelle tegevuse eesmärk on tagada uuringus osalejate ohutus, heaolu ja õiguste kaitse.“ PS kommentaaride p-s 22 sedastatakse, et kuigi ülikool ja teadusasutused on seaduses ettenähtud piires autonoomsed, kuid § 38 lg 2 järgi „pelgalt „seaduses ettenähtud piires“ /.../. Autonoomia kaitsmise kõrval paneb lg 2 seadusandjale kohustuse ülikoolide ja teadusasutuste korraldust reguleerida (vt TAKS, KHaS,</p>	
--	---	--

		<p>TÜKS, TTÜKS jne). Lihtreservatsioonist tulenevalt on seadusandjal märkimisväärne otsustusruum. Piiranguks peab eksisteerima piisav õigustus. Näiteks on riigil õigus teadusasutuse tegevust suunata rahastamisprioriteetide kindlaksmääramise teel. Õigustavaks asjaoluks on riigi huvi tagada teadus- ja arendustegevus riigi majanduse ja teiste oluliste valdkondade seisukohalt prioriteetsetes valdkondades.“ Nii on ka käesoleval juhul tegemist vajadusega hinnata, et eeltoodud uuringute läbiviimine oleks ohutu ning osalejate heaolu ja õigused oleksid kaitstud. Kõnelause määrusega nähakse ette korralduslikud reeglid, mis ei sea piire ülikooli, evalveeritud rakenduskõrgkooli või teadus- ja arendusasutuse teadustegevuse sisule. PS kommentaarides rõhutatakse just seda, et sekkumised ei või puudutada õppe- ja teadusöö sisu, kuna see oleks autonoomia moonutamine, kuid sellesse kõnealuse määrusega ka ei sekkuta.</p>	
38	<p>Ülikoolid on Haridus- ja Teadusministeeriumi kui eelnõu koostajaga pikalt vaieldud senist baasfinantseerimist asendama mõeldud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse (TAIKS § 21) kasutustingimuste üle. Ülikoolid tervitavad muudatust eelnõus, millega on loobutud sätestest, mille kohaselt on riigil tegevustoetuse eraldamise lepinguga õigus panna ülikoolile erinevaid kohustusi. Tegevustoetus on rahastusinstrument, mille eraldamise kriteerium on ülikooli teadus- ja arendustegevuse varasem tulemuslikkus. Tegevustoetuse maht kujuneb asutuse varasema (seni viimase kolme aasta) teadus- ja arendustegevuse tulemuste kvaliteedi ja mahu alusel ning selle eesmärgiks on tagada konkreetse asutuse teadus- ja arendustegevuse jätkusuutlikkus ning stabiilne rahastamine. Esitan selgitusena Tartu Ülikooli nägemuse TAIKSist tulenevate eri rahastusinstrumentide eesmärgi ning kooskõla kohta põhiseadusega kaitstava konkreetse hüvega. Tartu Ülikooli jaoks on iseenesest arusaadav TAIKSis § 20 lg 6 tulenev nõue, et riigil on õigus ka asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus tagasi nõuda, kui toetuse saaja on</p>	<p>Selgitame. HTM on nõus TÜ poolt esitatud nägemusega, mille kohaselt on tegevustoetus mõeldud toetama teadus- ja arendusasutuste ja ülikoolide autonoomiat, samuti sellega, et uurimistoetused on mõeldud tagama teadlaste akadeemilist vabadust. Siiski on Põhiseaduse kommenteeritud väljaande kohaselt ülikoolid autonoomsed seaduses ettenähtud piires, samuti peab piiranguteks eksisteerima piisav põhjendus. Toetuse tagasinõudmine võib aset leida siis, kui asutus on näiteks esitanud valeandmeid, mille tõttu neile on eraldatud suurem toetus kui neil tegelikult oleks õigus saada. Samuti võib toetuse tagasi nõuda, kui ülikool on toetust kasutanud millekski muuks kui ülikooli seadusest tulenevate eesmärkide saavutamise. Selle kindlakstegemiseks on aga vaja aruandeid, mis toetuse kasutamist selgitavad. Toetuse saamise tingimuste rikkumist võib pidada piisavaks põhjenduseks, et toetust tagasi nõuda. Toetuse kasutamise perioodi reguleerib riigieelarve seadus, mille kohaselt toetus antakse üheks eelarveaastaks.</p>	

	<p>rikkunud toetuse saamise tingimusi. Kui raha kasutatakse hoopis millekski muuks kui ülikooli seadusest tulenevate eesmärkide saavutamiseks, siis on arusaadav see, et riigil peab olema õigus toetus tagasi nõuda. Küll aga oleks varasemaid osapoolte erinevaid tõlgendusi arvestades Tartu Ülikooli jaoks oluline, et seaduse seletuskirjas oleks expressis verbis öeldud, et riigil ei ole tegevusteotuse eest õigust nõuda ülikoolilt konkreetset vastusooritust ega seada piiranguid toetuse kasutamise tingimustele ega perioodile. Sellest tulenevalt ei peaks olema riigil ka õigust nõuda aru toetuse kasutamise kohta. 4 (7) Põhiseadusest tulenev ülikoolide autonoomia koosneb neljast komponendist, milleks on (1) organisatsiooniline autonoomia; (2) akadeemiline autonoomia; (3) liikmeskonda puudutav autonoomia ja (4) majanduslik autonoomia. Neist viimase, majandusliku autonoomia ehk ülikoolide finantsilise enesekorraldusõiguse peaks riik tagama ülikoolidele tegevustoetuse eraldamisega, mille kasutamisele ei seata täiendavaid tingimusi. Nimetatud põhimõtete selgitamine seaduse seletuskirjas on ülikooli jaoks oluline seetõttu, et me ei lükkaks vaidlust nende põhimõtete üle lihtsalt edasi, TAIKSi rakendusaktide koostamise ja kooskõlastamise aega.</p>	<p>Teadus- ja arendusasutustel ning ülikoolidel on läbirääkimiste osas tegevustoetuse lepingute sõlmimisel diametraalselt erinevad seisukohad. KBFI ning Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus soovivad, et riik räägiks asutustega läbi ootused asutustele ning rahastaks asutusi lähtuvalt konkreetsetest asjaoludest (mis eeldab läbirääkimisi). Samas ülikoolid on jõuliselt soovinud, et tegevustoetuse lepingu sõlmimisel ei nõutaks konkreetset vastusooritust ega seataks piiranguid toetuse kasutamise tingimustele ja perioodile (mis välistab läbirääkimised). Ülikoolid on seni leidnud, et tingimuste seadmine tegevustoetusele oleks sekkumine asutuste autonoomiasse, milleks peab põhiseaduse kohaselt olema piisav põhjendus.</p>	
39	<p>Eelnõu § 27 näeb ette teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni moodustamise, kuid seaduse tekstiga ei panda ühelegi teadus- ja arendustegevuse osalisele kohustust väärkäitumisjuhtumeid nimetatud komisjonile hindamiseks anda ega anta komisjoni otsustele mingit õiguslikku jõudu; küll räägitakse komisjoni osutatavatest teenustest ja nende hinnast. TAIKSi eelnõus sisalduv regulatsioon oleks Tartu Ülikooli seisukohast vastuvõetav. Muret teeb aga seaduse seletuskirjale lisatud rakendusakti „Teaduseetika korraldus“ kavand, millega kavatakse panna ülikoolidele ja teistele teadus- ja arendustegevuse osapooltele väga konkreetseid kohustusi väärkäitumisjuhtumite menetlemisel. Ülikoolil ei ole ka nimetatud korraldusele vastuväiteid, õigupoolest oleme me</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt. Teeme ettepaneku eelnõu §-i 27 täiendada. Lõikega kolm antakse teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjonile õigus algatada iseseisvalt menetlusi ning küsida vajadusel osapooltelt juhtumiga seotud teavet. Lõikes 4 täpsustatakse, milline on komisjoni menetluse tulemus. Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon kujundab juhtumi kohta oma seisukoha ning teeb selle osapooltele teatavaks. Samuti on komisjonil õigus teha valdkonna eest vastutavale ministrile ettepanek järelevalve algatamiseks. Leiame, et mõlemas punktis esinev autonoomia riive on piisavalt oluline, et küsimust seaduse tasandil reguleerida.</p>	<p>§ 27. Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon (1) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon on sõltumatu teaduseetika rikkumiskahtlusele ja vajaduse korral rikkumiskahtluse menetlemisele hinnangut andev kogu, mille tegevuse eesmärk on tagada teadus- ja arendustegevuse vastavus üldtunnustatud teaduseetika normidele ja teaduse heale tavale.</p>

	<p>ise teinud ettepaneku luua organ, millel oleks volitused teadustegevust puudutavaid väärkäitumisjuhtumeid menetleda. Küll aga on Tartu Ülikool kindlal veendumusel, et ülikoolidele saab ka selles küsimuses kohustusi panna üksnes seadusega, mitte selle alusel antava ministri määrusega.</p>	<p>Siiski ei nõustu Haridus- ja Teadusministeerium Tartu Ülikooli seisukohaga, et ülikoolidele ja teadusasutustele ei või põhiseaduse kohaselt ülesandeid ministri määrusega anda. Oleme märkuse nr 36 juures Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohta detailsemalt selgitanud.</p>	<p>(2) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni moodustab teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus.</p> <p>(3) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon võib algetada põhjendatud juhtudel iseseisvalt hinnangu andmise menetluse. Menetluse algatamisel on komisjonil õigus küsida osapooltelt juhtumiga seotud teavet.</p> <p>(4) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon kujundab rikkumiskahtluse osas hinnangu ning teeb selle osapooltele teatavaks. Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjonil on teaduseetika väärkäitumisjuhtumite tuvastamisel õigus teha teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutavale ministeeriumile ettepanek järelevalve algatamiseks käesoleva seaduse §-is 29 sätestatud tingimustel, teavitades sellest osapooli.</p> <p>(5) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni teenused, sealhulgas hinnangu andmine teaduseetika rikkumiskahtlusele ja rikkumiskahtluse menetlemisele, võivad olla tasulised.</p>
--	---	---	---

			<p>(6) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni teenuse tasu ühe teenuse osutamise eest ei tohi olla suurem kui 3000 eurot. Tasu suuruse kehtestamisel lähtutakse komisjoni hinnangu andmisega kaasnevatest kuludest.</p> <p>(7) Teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni moodustamise korra ja töökorra, samuti käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud tasuliste teenuste loetelu, tasude suuruse ning tasu küsimise korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p>
40	<p>Rakendusuuringute keskuse tegevust ei tuleks reguleerida seadusega. TAIKSi paragrahviga 12 kavatakse ette näha (ilmselt) eraõigusliku juriidilise isikuna tegutseva rakendusuuringute keskuse loomine. Tartu Ülikool on rakendusuuringute keskuse seadusesse nõusse kirjutamisele vastu nii õiguslikel kui sisulistel põhjustel. Õiguslikult ei ole korrektne seaduses sätestada, et riik peab looma mingi juriidilise isiku, kelle ülesanne on välja arendada rakendusuuringute tegemise võimekus, et neid uuringuid ettevõtetele pakkuda. Riigi osalusega eraõiguslike juriidiliste isikute loomine on Vabariigi Valitsuse pädevuses. Arusaamatuks jääb, mis alusel nüüd rakendusuuringute keskuse puhul Riigikogu sekkub ja ütleb valitsusele, et selline ühing tuleb igatahes luua ja seda üleval pidada, olenemata näiteks selle ärilisest mõistlikkusest ja finantsilisest olukorrast. Riigikogu saaks rakendusuuringute keskuse ise avalik-õigusliku juriidilise</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõus on kirjeldatud kõiki teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni osapooli, kes osalevad TAI riiklikul korraldamisel. Sellel põhjusel on seaduses kirjeldatud ka RUK. RUKi on asutanud riik, et täita puudujääki ettevõtjate jaoks vajalike rakendusuuringute ja eksperimentaalarenduse vallas. Kuna seadus lihtsalt kinnitab olemasoleva asutuse staatust, ei too ainult selle lisamine kaasa täiendavat konkurentsi ega killustatust. Kuna teised TAI süsteemi osapooled on seaduses kirjeldatud, on loogiline ja põhjendatud ka RUKi rolli ja ülesannete sätestamine, et tagada süsteemi terviklik käsitlus.</p> <p>Seadus ei piira rakendusuuringutega tegelemist – seda võivad teha nii evalveeritud teadusasutused kui ka teised asutused, kes soovivad vastavaid teenuseid pakkuda. Riigi</p>	

<p>isikuna luua, aga sel juhul tuleks seda teha kas eraldi sellekohase seadusega või minimaalselt TAIKSis reguleerida tema õigusvõimet, juhtimist jm olulisi asjaolusid puudutav. Eeldatavasti on rakendusuringute keskuse seaduses reguleerimise üheks eesmärgiks tagada talle ka riigipoolne rahastus, mis tekitab täiendavaid küsimusi, kuidas see on kooskõlas konkurentsiseadusest tuleneva riigiabi puudutava regulatsiooniga, kuna Eestis toimub rakendusuringute pakkumine vabal turul. Ka TAIKSis enda kontekstis on keeruline aru saada, mida rakendusuringute keskus endast õiguslikus mõttes tähendab. TAIKSis loogikast lähtuvalt tehakse teadusja arendustegevust, mille üheks osaks on rakendusuringud, ülikoolides ja teadus- ja arendusasutustes, mille tegevuse kvaliteeti kontrollitakse evalveerimise protsessis. Eelnõu sõnastusest ei ole võimalik aru saada, kas rakendusuringute keskus on teadus- ja arendusasutus või midagi muud. Kui lugeda eelnõu § 29 lg 3 p 1, millega antakse ministriumidele õigus tutvuda „teadus- ja arendusasutuse, ülikooli, evalveeritud rakenduskõrgkooli, 5 (7) teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksuse, innovatsioonipoliitika rakendusüksuse ja rakendusuringute keskuse“ käsutuses olevate tõendite ja andmetega, võiks pigem jõuda järeldusele, et rakendusuringute keskus ei kuulu teadus- ja arendusasutuste hulka. Eelnõust ei selgu ka, kas rakendusuringute keskus peaks sarnaselt teadus- ja arendusasutustega (mida ta ju oma sisu poolest siiski igatahes on) läbima ka teaduse välishindamise ehk evalveerimise. Kui lugeda eelnõu §-s 12 rakendusuringute keskuse kohta sätestatud, siis võib jõuda järeldusele, et tal on seal nimetatud staatus ning õigused ja kohustused ka ilma selleta, et ta läbiks evalveerimise. Selline regulatsioon aga tekitab selgelt ebavõrdse kohtlemise teadus- ja arendustegevusega tegelevate eri asutuste vahel. Sisuliselt loob rakendusuringute keskuse seadusega määratlemine Eesti riigile kohustuse keskust üleval pidada ja arendada.</p>	<p>eesmärk on tagada, et Eestis toimuks rohkem ettevõtjate ja avaliku sektori vajadustest lähtuvaid rakendusuringuid. RUKil evalveerimiskohustust seega ei ole, kuid tal on õigus soovi korral evalveerimisel osaleda.</p> <p>RUK õiguslik staatus on sätestatud kui „juriidiline isik“, sarnaselt teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonipoliitika rakendusüksusele.</p>	
--	---	--

	See ju iseenesest ei peaks olema riigi huvi. Riigi huvi peaks olema kindlustada, et Eestis teeks kvaliteetsed rakendusuringud just need, kellel selleks kõige suurem võimekus on. Igatahes ei tohiks rakendusuringute keskusele luua konkurentsieelist võrreldes teiste rakendusuringute võimalike tegijate, sh ka Tartu Ülikooliga. Tagajärjeks oleks kahtlemata ka veelgi suurenev konkurents töötajate pärast ning täiendav killustumine Eesti teadustaristus, mis ei saa olla seadusandja tahe.		
41	Kellelegi ei ole pandud ülesannet koordineerida eri ministriumide tegevust teadusja arendustegevuse rahastamisel. Seaduse tasemel ei ole määratletud, kellel on ülesanne koordineerida teadus- ja arendustegevuse rahastamist eri ministriumide poolt. Eelnõu eri versioonides on see ülesanne vahepeal pandud Haridus- ja Teadusministeeriumile, vahepeal aga Riigikantseleile (Tartu Ülikool on alati toetanud selle ülesande panemist just Riigikantseleile), aga nüüd on see eelnõust sootuks kadunud. Igatahes on ülikool seisukohal, et selleks, et tagada Eesti teadusja arendustegevuse terviklik korraldus ja rahastus, on selle tegevuse koordineerija seaduse tasemel määratlemine ülioluline.	Selgitame. Eelnõu menetluse käigus kaaluti võimalust anda ministriumide ülene teadus- ja arendustegevuse koordineerimine Riigikantseleile, kuid Riigikantselei ei olnud valmis seda ülesannet terviklikult võtma. Kooskõlastusele saadetud versioonis oli selleks vastutajaks määratud HTM, kuid ministriumide soovil jäeti seaduse sõnastusest välja. Siiski sätestab VVS § 58, et teaduspoliitika kavandamine ning teadus- ja arendustegevuse valdkonna korraldamine kuuluvad tervikuna HTMi vastutusalasse. HTM ei ole selle eelnõusse uuesti lisamise vastu.	
42	Eelnõus kasutatakse läbisegi termineid „uuring“ (§ 3 lg 2, § 9 lg 2 p 5, § 26 lg 1) ja „teadusuuring“ (§ 28). Tuleks ühtlustada ning igal pool kasutada terminit „teadusuuring“.	Toetame ettepanekut. Ühtlustame kasutatavad mõisted ja kasutame sõna „teadusuuring“ (§ 3 lg 2, § 9 lg 2 p 5, § 26 lg 1, § 28 lg 2, lg 4, § 39 p 1 ja 2. § 46 ei ole termini muutmine põhjendatud, kuna tegemist on Sotsiaalministeeriumi sõnastusega ning mõiste uuring on MSS-is defineeritud.	§ 3 lg 2, § 9 lg 2 p 5, § 26 lg 1, § 28 lg 2, lg 4, § 39 p 1 ja 2 asendatakse sõna „uuring“ sõnaga „teadusuuring“.
43	Eelnõu § 4 lg 1 on kasutatud terminit „eetika tegevuspõhimõtted“. Soovitan selle asemel kasutada terminit „eetika aluspõhimõtted“	Toetame ettepanekut.	§ 4 lg 1 (1) Teaduseetika on eetika aluspõhimõtete järgimine teadus- ja arendustegevuses. Selle eesmärk on tagada teadus- ja arendustegevuse

			usaldusväärus. Teaduseetika all mõistetakse ausate ja kontrollitavate meetodite, heade tavade, reeglite, õigusnormide ja juhendite järgimist teadus- ja arendustegevuse planeerimisel, elluviimisel ning tulemuste avaldamisel. Teaduseetika alla kuulub ka teadlaste kutse-eeetika, mis tähendab eetiliste normide ja väärtuste järgimist teadlase töös.
44	Eelnõu § 4 lõigetes 2 ja 3 esineb mitmeid normitehnilisi probleeme. TAIKSi tekstis kasutatakse läbivalt (§ 5 p 2, § 19 lg 5 p 1, § 27 lg 1) formulatsiooni „üldtunnustatud teaduseetika normid ja teaduse hea tava“. Eelnõu § 4 lg 3 on aga öeldud, et üldtunnustatud teaduseetika normid lepikse kokku heas tavas (pole täpsustatud, kas teaduse heas tavas või mõnes muus) või eetikakoodeksis, samal ajal kui lõikes 2 esitatud teaduse hea tava definitsioonis ei ole üldtunnustatud teaduseetika norme nimetatud. Samuti ei ole termini „eetikakoodeks“ definitsiooni eelnõus esitatud ega nimetata teda ka eelnõu teistes sätetes.	Toetame ettepanekut. Täiendame teaduse hea tava ja üldtunnustatud teaduseetika normide mõisteid. Selgitame, et nimetatud kaks mõistet on omavahel seotud. Teaduse hea tava all ei mõelda ühte konkreetset dokumenti (näiteks Eesti hea teadustava), vaid tegemist on üldnimetusega teaduseetika raamdokumentide kohta. Seetõttu on teaduse hea tava all mõeldud ka näiteks Maailma Arstide Liidu Helsingi deklaratsiooni või Euroopa teaduse eetikakoodeksit. Üldtunnustatud teaduseetika normid lepikse kokku teaduse heas tavas.	§ 4 lg 2 (2) Teaduse hea tava on üldnimetus teadussüsteemi osaliste erialastele või valdkondlikele kokkulepetele, milles sõnastatakse teadustööd suunavad põhimõtted, mida kõik teadus- ja arendustegevuse osalised ühiselt tunnustavad ja järgivad § 4 lg 3 (3) Üldtunnustatud teaduseetika normid on üldine nimetus tegevuspõhimõtete, tavade, reeglite ja juhiste kohta, mis lepikse kokku ja sõnastatakse teaduse heas tavas ning mis suunavad ja juhivad teadlaste tegevust uurimistöodes, teadlaste omavahelisi suhteid ning teadlaste suhteid üldisemalt kogu ühiskonnaga.
45	Eelnõu § 5 p 3 peaks sõnastuse „kui seda ei reguleeri teised õigusaktid“ asemel olema „kui seda ei piira teised õigusaktid“ vmt. Sätte mõte on teha teadus- ja arendustegevuse tulemused avalikkusele kättesaadavaks ning ühtlasi seada piirang juhiks, kui seda kättesaadavust on vajalik teiste õigusaktidega piirata.	Toetame ettepanekut osaliselt. Selgitame, et teadus- ja arendustegevuse toetuse eraldamisel ettevõtjale ei kaasne alati kohustust tulemuste avaldamiseks. TÜ poolt pakutud sõnastus nõuaks ettevõtjatele antud teadus- ja arendustegevuse toetuse tulemuste kättesaadavaks tegemist alati, välja arvatud juhul kui seda ei piira teised õigusaktid. Kuid teatud juhtudel ei ole tegemist õigusaktist tuleneva otsese piiranguga, vaid	§ 5 p 3: põhimõttest, et avalikest vahenditest rahastatud teadus- ja arendustegevuse tulemused ja andmed on kättesaadavad avalikkusele, kui avalikustamata jätmine on lubatud teiste õigusaktidega.

		ettevõtjal on õigus ning võimalus jätta teadus- ja arendustegevuse tulemused avalikustamata (näiteks kui toetust antakse Euroopa Komisjoni grupierandi määruse (EL) nr 651/2014 alusel või kui tegemist on ärisaladusega), mistõttu teeme ettepaneku muuta eelnõu § 5 p 3 sõnastust.	
46	Eelnõu § 6 lg 2 p 1 kasutatakse sõnastust „teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteem“, § 24 lg 1 aga „teadus- ja arendus- ning innovatsioonisüsteem“	Toetame ettepanekut.	Muudame § 24 lõiget 1 järgmiselt: (1) Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni süsteemitoetus on juriidilisele isikutele ja asutustele teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi institutsionaalseks ja tehniliseks toimimiseks ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni mõju kasvatamiseks antav toetus.
47	Palun asendada eelnõu § 6 lg 2 p 4 sõnastus, mille kohaselt antakse riiklikke teaduspreemiaid silmapaistvate töösaavutuste eest seni kasutusel oleva sõnastusega, mille kohaselt antakse teaduspreemiaid silmapaistvate teadus- ja arendustöö tulemuste eest.	Toetame ettepanekut.	§ 6 lg 2 p 4) määrab silmapaistvate teadus- ja arendustöö tulemuste eest riiklikke teaduspreemiaid;
48	Haridus- ja teadusministrile kohta kasutatakse TAIKSi eelnõus kolme eri formulatsiooni: teadus- ja arendustegevuse poliitika valdkonna eest vastutav minister (§ 8 lg 1), teadus- ja arendustegevuse eest vastutav minister (§ 18 lg 1, § 52) ja teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister (mujal tekstis). Majandus- ja Kommunikatsiooniministri kohta aga kahte formulatsiooni innovatsiooni poliitika valdkonna eest vastutav minister (§ 8 lg 1) ja innovatsiooni valdkonna eest vastutav minister (mujal tekstis). Eelnõu § 9 lg 3 on nimetatud Haridus- ja Teadusministeeriumi ning täpsustatud, et edaspidi nimetatakse teda teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutavaks ministeeriumiks ning § 9 lg 6 Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, mida edaspidi nimetatakse innovatsiooni valdkonna eest vastutavaks	Toetame ettepanekut osaliselt. 1. Haridus- ja Teadusministeerium on nimeliselt toodud paragrahvides, mis puudutavad Eesti Teadusinfosüsteemi ning riiklikku ja haldusjärelevalvet, sest isikuandmete kogumine ning järelevalve on oma olemuselt põhiõigusi olulised riivavad, mistõttu peavad kõik viidatud toimingutega seotud olulised aspektid olema reguleeritud seaduse tasandil (sh kes on isikuandmete vastutavaks töötlejaks ning kes järelevalvet teostab). 2. Ühtlustame ministrite/ministeeriumite kohta kasutatavad sõnastused (valdkonna eest vastutav minister/ministeerium) § 8 lg 1, § 18 lg 1 ja 3.	§ 8 lg 1: (1) Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjon nõustab teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni valdkonna eest vastutavaid ministreid poliitika ning valdkonna arengukava kavandamisel ja elluviimisel. (1) Teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutaval ministril on õigus algatada iseseisvalt, teiste ministeeriumite, teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide või evalveeritud rakenduskõrgkoolide ettepanekul teadus- ja

	<p>ministeeriumiks. Eelnõu § 14 lg 5 nimetatakse jälle Haridusja Teadusministeeriumi ning § 18 lg 3 teadus- ja arendustegevuse eest vastutavat ministeeriumi. Haldusjärelevalvet puudutavas sättes (§ 29) nimetatakse ministeeriume läbivalt nimepidi.</p>		<p>arendustegevuse taseme ja korralduslike aspektide temaatilisi hindamisi, et valmistada ette teaduspoliitilisi otsuseid ja meetmeid või hinnata nende mõju ja rakendamist ning anda teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja rakenduskõrgkoolidele tagasisidet.</p> <p>(3) Temaatilise hindamise kulud katab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav ministeerium, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatut.</p>
49	<p>Eelnõu § 8 lg 4 nimetatakse teadussüsteemi, mis ei ole valdkonnas tavapäraselt kasutusel olev termin ning mida pole ka eelnõus defineeritud. Selle asemel võiks kasutada sõnastust „teadus- ja arendustegevuse osalised“, mis on defineeritud eelnõu § 3 lg 1.</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt. Asendame nimetatud lõikes sõna „teadussüsteem“ sõnadega „teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteem“, mis on tavamõistena kasutatav ning seega arusaadav. TAI süsteem on näiteks defineeritud TAIE arengukavas kui terviklik süsteem, mis hõlmab teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni organisatsioonistruktuuri ja toimimispõhimõtteid, sh riiklikku valitsemismudelit, teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga tegelevaid asutusi ja inimesi ning rahastamissüsteemi.</p>	<p>§ 8 lg 4: Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtkomisjoni liikmed on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonisüsteemi ning ettevõtlus- ja avaliku sektori esindajad.</p>
50	<p>Ei ole selge, keda peetakse silmas § 14 lg 1 p 4 teadus- ja arendustegevuses osalevate isikute ja § 14 lg 2 p 1 teadus- ja arendustegevusega tegelevate isikute all. Kui peetakse silmas teadlasi, kes on defineeritud eelnõu § 3 lg 2, siis tulekski seda terminit kasutada. Lisaks on eelnõu § 16 lg 1 p 3 kasutusel formulatsioon „teadus- ja arendustegevusega tegelevad töötajad“.</p>	<p>Selgitame. Teadus- ja arendustegevuses osalevate isikute all ei peeta silmas üksnes teadlasi, vaid ka insenere, tehnikuid jne, kes TA protsessis osalevad. Ühtlustame mõisted ja sõnastame § 14 lg 1 p 4 „teadus- ja arendustegevusega tegelevad isikud“. Leiame, et erinevate mõistete (isikud ja töötajad) kasutamine nimetatud paragrahvides on põhjendatud, sest § 16 räägib asutustest, seega on selles asjakohane rääkida töötajatest.</p>	<p>§ 14 lg 1 p 4: tagada teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide ning teadus- ja arendustegevuses osalevate isikute tegevuse ning rahastamisaotluste hindamiseks vajalikud andmed ja töökeskkond;</p>

51	Eelnõu § 14 lg 1 p 5 kohaselt on Eesti Teadusinfosüsteemi üheks eesmärgiks avalikustada teavet ministeeriumi valitsemisalas toetatud teadus- ja arendustegevuse kohta. Korrektsem oleks ilmselt öelda, et see on riigi toetatud teadusarendustegevus, riigieelarvest toetatud teadus- ja arendustegevus vmt. Sisuliseks probleemiks on aga see, et siin on viidatud üksnes teadus- ja arendustegevuse toetustele, tegelikult on aga kavas infosüsteemis avaldada andmed ka riigi tellitud teadus- ja arendustegevuse kohta. Üheks võimaluseks on sõna „toetatud“ asemel kasutada sõna „rahastatud“	Toetame ettepanekut. Sõnastame ümber § 14 lg 1 p 5.	§ 14 lg 1 p 5: avalikustada teavet riigi rahastatud teadus- ja arendustegevuse kohta.
52	Palun ka eelnõu § 14 lg 2 p 1 sõna „kõrgkool“ asemel kasutada formulatsiooni „ülikool ja rakenduskõrgkool“, nagu kogu TAIKSi tekstis läbivalt kasutatakse.	Toetame ettepanekut. Asendame § 14 lg 2 p 1 sõna „kõrgkool“ sõnadega „ülikoolid ja rakenduskõrgkoolid“	§ 14 lg 2 p 1: (2) Infosüsteemis töödeldakse andmeid: 1) teadus- ja arendusasutuste, ülikoolide ning rakenduskõrgkoolide ja teadus- ja arendustegevusega tegelevate isikute ning nende tegevuse kohta;
53	Eelnõu § 14 lg 2 p 6 kohaselt säilitatakse teadusinfosüsteemis teaduseetika komitee hinnangute taotlusi ja § 14 lg 3 p 8 alusel teaduseetika komiteede hinnangutega seotud andmeid. Ei eelnõu tekstist ega selle seletuskirjast ei selgu, kas siin peetakse silmas üksnes eelnõu § 26 alusel Eesti Teadusagentuuri juurde moodustatavat eetikakomiteed või ka § 9 lg 5 nimetatud teadus- asutuste ja ülikoolide juurde moodustatavaid eetikakomiteesid.	Toetame ettepanekut. Asendame vastavates lõigetes sõna „teaduseetika komitee“ sõnaga „eetikakomitee“ Selgitame, ETIS-es arendatud lahendust on võimalik kasutada ka teistel eetikakomiteedel peale teaduseetika komitee.	§ 14 lg 2 p 6: 6) eetikakomitee hinnangu taotluste ning nende menetlemise ja tulemuste kohta. § 14 lg 3 p 3: 8) eetikakomiteede hinnangutega seotud andmed.
54	Eelnõu § 15 lõigetes 1 ja 2 on normitehniline segadus. Lõike 1 kohaselt toimub välishindamine evalveerimise käigus, lõike 2 kohaselt aga on evalveerimine välishindamine. Sisulise poole pealt aga ei ole korrektne reserveerida terminit „välishindamine“ üksnes evalveerimise tarvis, kuna ka temaatilise hindamise (§ 18) näol on tegemist välishindamisega	Toetame ettepanekut. Muudame eelnõu § 15 lõigete 2 ja 5 sõnastust.	§ 15 lg 2: Evalveerimise tulemusena antakse hinnang juriidilise isiku või asutuse teadus- ja arendustegevuse valdkonna tasemele võrrelduna rahvusvaheliselt tunnustatud kriteeriumitega, võttes arvesse juriidilise isiku või asutuse asutaja

			seatud eesmärged teadus- ja arendustegevuse valdkonnas. § 15 lg 5: Ülikooli või evalveeritud rakenduskõrgkooli teadus- ja arendustegevuse välishindamine toimub institutsionaalse akrediteerimise käigus kõrgharidusseaduse §-de 37 ja 38 kohaselt.
55	Eelnõu § 20 lg 1 p 2 kohaselt on teadus- ja arendustegevuse riigieelarvelise rahastamise üks eesmärkidest maandada ettevõtjate teadus- ja arendustegevusega kaasnevaid riske ning ületada turutõrkeid. Ettevõtjate riskide maandamine ei peaks olema teadus- ja arendustegevuse riikliku rahastamise eesmärk, küll aga peaks selleks olema teadusmahuka ettevõtluse soodustamine näiteks	Selgitame. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangul on riigi sekkumise alus turutõrke lahendamine, milleks teadus- ja arendustegevuse puhul on selle kõrge risk, st teadus- ja arendustegevuse tulemuste prognoosimatus. Teadusmahuka ettevõtluse soodustamise võib soovi korral eesmärkide hulka lisada.	
56	Eelnõu § 20 lg 3 p 6 on ühildumisviga.	Toetame ettepanekut.	§ 20 lg 3 p 6: muudest õigusaktidest tulenevad alused.
57	Eelnõu § 22 lg 1 peaks sarnaselt ülejäänud sätetele nimetama ülikoole enne evalveeritud kõrgkoole.	Toetame ettepanekut.	§ 22 lg 1: (1) Riiklik uurimistoetus on konkurentsipõhine toetus teadus- ja arendusasutuses, ülikoolis või evalveeritud rakenduskõrgkoolis töötava doktorikraadiga isiku juhitud kõrgetasemelise teadus- ja arendustegevuse projekti elluviimiseks.
58	Eelnõu § 32 tuleks sõnad „5 protsendi ulatuses“ asendada sõnadega „senises mahus“, sest rahvusteaduste rahastamise summat ei arvestata mitte iga asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse kogumahust, vaid kogu teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutava ministeeriumi eelarvest eraldatava toetuse kogumahust (vt TAIKSi eelnõu § 21 lg 8).	Selgitame. Sõna „asutuse“ kasutatakse siin mitte seoses konkreetsele asutusele eraldatava rahvusteaduste komponendi kontekstis, vaid tegemist on toetuse liigi nimetusega (asutuse teadus- ja arendustegevuse toetus). Mõeldud on toetuse kogumahtu riigieelarvest. Seega pole vajadust sõnastust muuta.	
59	Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse (§ 33), autoriõiguse seaduse (§ 34), maakatastriseaduse (§ 43), muinsuskaitse seaduse (§ 44), riigihangete seaduse (§ 48) ja	Selgitame. §-s 3 viidatakse evalveeritud asutustele, kuid nimetatud seadustes ei eeldata, et tegemist oleks evalveeritud	

	tulumaksuseaduse (§ 51) muutmise seadustes tehtav viide teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni korralduse seaduse paragrahvi 16 lõikes 1 nimetatud asutustele ja juriidilistele isikutele ei ole korrektne, sest viidatud paragrahvis räägitakse neist isikutest ja asutustest, kellel on õigus taotleda evalveerimist. TAIKSiga muudetavates eriseadustes aga oleks sisuliselt vaja viidata teadus- ja arendusasutustele (§ 3 lg 3), ülikoolidele (§ 3 lg 4) ning evalveeritud rakenduskõrgkoolidele (§ 3 lg 5).	asutustega, vaid et need asutused vastaksid tingimustele, millele peavad vastama asutused, et neil oleks õigus taotleda evalveerimist.	
60	Eelnõu § 39 p 1 kavandatud isikuandmete kaitse seaduse muutmisel ei ole enam asjakohane panna eetikakomitee õigusi Andmekaitse Inspeksioonile juhul, kui teadusvaldkonnas eetikakomitee puudub. Eelnõu § 26 kohaselt luuakse teaduseetika komitee Eesti teadusagentuuri juurde ning sellel saavad olema volitused hinnata teadus- ja arendustegevuse eetilisust ning vajadusel täita isikuandmete kaitse seaduse paragrahvi 6 lõikes 4 sätestatud ülesannet kõigis teadusvaldkondades.	Ei toeta ettepanekut. Selgitame, isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõikes 4 sätestatud ülesannet ei täida üksnes teaduseetika komitee. Nimetatud ülesannet võivad täita kõik eetikakomiteed, mis on moodustatud seadusega või selle alusel. Teaduseetika komitee pädevus ning valdkonnad, milles komitee hinnangut annab, sätestatakse komitee moodustamisel. Seega võib tekkida olukord, kus mõne uuringu või valdkonna osas ei ole komiteel hinnangu andmiseks pädevust. Sellisel juhul täidab isikuandmete kaitse seaduses sätestatud ülesannet Andmekaitse Inspeksioon, kuna vastava kohustuse ja ülesande teadus- või ajaloouringu teostajale on seadnud Justiits- ja Digiministeerium.	
61	Eelnõu paragrahviga 52 muudetava välismaalaste seaduse paragrahvi 182 lõike 1 punktis 1 peaks koma asemel olema sõna „või“	Toetame ettepanekut.	§ 52 Välismaalaste seaduse muutmine 1) Paragrahvi 182 lõike 1 punkt 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt: „1) teadus- ja arendustegevuse eest vastutavalt ministeeriumilt teadus- ja arendusasutuse või, evalveeritud rakenduskõrgkooli staatuse saanud asutus või ülikool või“;
Eesti Teaduste Akadeemia			
62	TA peab väga oluliseks, et uus seadus looks tervikliku ja paindliku süsteemi Eesti teadusasutuste, teadus- ja	Teadmiseks võetud.	

	<p>arendustegevuse ning innovatsiooni toimimisele. Seadus peab edendama Eesti teaduse mitmekesisust ning aitama kaasa ühiskonnale oluliste valdkondlike võimekuste arendamisel. Eesti üks murekohti on vähene teadus ja innovatsioon mitmes OSKA uuringute kaudu ilmnenud suure töjõuvajadusega alal, mis ilmselgelt pärsib majanduse arengut. Seadusega loodav teaduseetika korraldus peab tagama eetilise hindamise süsteemi senisest lihtsama ja tõhusama toimimise. Seadus ei tohi luua uusi bürokraatiatõkkeid vabale teadustegevusele vaid, vastupidi, peaks bürokraatiat vähendama.</p>		
63	<p>Rahastamine. Eesti teadus on sisuliselt kvaliteedilt kõrgel tasemel, kuid teaduse rahastamise projektikesksuse tõttu pole praeguses süsteemis mitte kõigil teadusasutustel võimalik tagada oma tegevuse jätkamist olulorras, kus väga suure projektirahade konkurentsi tingimustes tekib teadusasutusel rahastamise lünk. Sellele on juhtinud tähelepanu ka evalveerimistel osalenud välisekspertid (viimati TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse puhul). Süsteemselt on katmata nii asutuste toimimiskulud kui ka teadlaste karjäärimudeli loomine ja arendamine. Nii ülikoolide kui ka ülikooliväliste teadusasutuste teadustegevuse jätkusuutlikkuse tagamine on kujunenud teaduse praeguse rahastussüsteemi üheks suurimaks kitsaskohaks. Seepärast toetame eelnõus kavandatud teadusasutuste teadus- ja arendustegevuse toetuse (tegevustoetuse) loomist. Asutuse tegevustoetus on hästi toiminud ülikoolide puhul kõrgharidusõppe korraldamiseks ja kõrgkooli ülesannete täitmiseks. Selle analoogiline rakendamine teadusasutustele on igati põhjendatud. Küll aga on oluline, et seda ei tehtaks mehhaaniliselt, vaid mudel kohandatakse teadussüsteemi terviklikkust arvestavaks. Tegevustoetus eraldamiseks tuleb eelnevalt sõlmida riigi ja teadusasutuste vaheliste läbirääkimiste teel vähemalt kolmeaastased halduslepingud. Kui senine baasfinantseering on näidikute põhine ning summad kinnitab minister käskkirjaga, siis tegevustoetuse</p>	<p>Selgitame. Tegevustoetusele üleminek tähendab, et asutuse toetus hakkab koosnema baasosast ja tulemusosast, millest tulemusosa kujuneb asutuse viimatiste tulemuste põhjal. Asutuse jaoks täidab jätkusuutlikkuse komponendi osa tegevustoetuse baasosa, mis toimub asutuse jaoks ka garantiina, mis pehmendab kõikumisi tulemuste osas. TAIKS § 21 lg 5 on sätestatud, sarnaselt kõrgharidusseadusele, et baasrahastuse arvutamisel võib arvesse võtta asutusele eraldatud siht- ja süsteemitoetust või asutuse ümberkorraldamise või liitmise tulemusel toimunud muutusi. Seletuskirjas on selgitatud, et kui asutustele on eraldatud toetusi, mida eraldiseisvalt enam välja ei anta ja mis arvutatakse tegevustoetuse sisse (näiteks teaduskollektsioonide toetused), võetakse neid arvesse baasosa kujundamisel. Baasosa kujundamisel ei võeta arvesse teisi toetusi, näiteks teiste ministriumite poolt asutustele eraldatud tegevus- või muid toetusi, samuti HTM eelarvest eraldatud muid ühekordseid või erakorralisi toetusi. Teised ministriumid on oma valitsemisalasse kuuluvatele asutustele andnud konkreetsed ülesanded ning vahendid nende ülesannete täitmiseks. Näiteks on Maaelu Teadmiskeskuse tegevusvaldkonnad põllumajanduse, maaelu ja maamajanduse valdkonna uuringud, seire, hindamine ja analüüsid, sealhulgas laboratoorsed analüüsid; põllumajanduskultuuride sordiaretus ja põldkatsed; põllumajandus- ja maaeluvaldkonna</p>	

<p>eraldamine peab kindlasti olema sisuline, läbirääkimistega protsess, mis lõpeb halduslepingu sõlmimisega. Tegevustoetus peab erinema senisest baasfinantseeringust asutuse jätkusuutlikkuse komponendi poolest. Siinkohal on oluline, et seniselt baasfinantseeringult tegevustoetusele üleminekul vaadeldaks kõigi asutuste senised jätkusuutlikkuseks antud toetused eraldi läbi (eri asutusi on rahastatud erinevalt) ning seataks algtingimused võrdsetele alustele. Nii eraldatakse praegu ülikoolidele kõrghariduse tegevustoetust ning valdkondlike ministriumide hallatavatele riigi teadusasutustele ülalpidamis- ja personalikulude vahendeid Vabariigi Valitsuse seaduse alusel (Maaelu Teadmuskeskus, Tervise Arengu Instituut, Eesti Kirjandusmuuseum, Eesti Rahva Muuseum, Eesti Keele Instituut). Kui teadusasutusele ei ole seni lisaks baasfinantseerimisele muud asutuse ülalpidamiskulude toetust eraldatud, tuleb läbirääkimiste käigus leida teiste asutustega võrreldav toimetulekukomponendi suurus ning see esmakordse baasrahastuse suurus arvesse võtta. Meile teadaolevalt on selliseid asutusi kaks – Eesti Teaduste Akadeemia Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus ning Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut. Üleminekul tuleb tagada, et esimese perioodi tegevustoetus vastab seadusega tegevustoetusele seatud eesmärkidele. Seaduseelnõus pakutud üleminekusätete kohaselt võetakse tegevustoetuse esimese perioodi suuruse määramisel aluseks eelneva kolme kalendriaasta jooksul asutusele määratud toetuste summa, mis formaalse ning automaatselt lähenemise puhul lihtsalt põlistaks erinevate asutuste ebavõrdsed toetused. Tegevustoetuse tulemusrahastuse tulemusnäitajate puhul ei tohi automaatselt üle võtta seniseid baasfinantseeringu näidikuid, vaid sisustada tulemusrahastuse näitajad ja määratleda nende omavahelised osakaalud teaduse rahastamise tervikut silmas pidades.</p>	<p>teadmussiirde-, nõuande- ja innovatsiooniteenused ning Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamiseks vajalikud tegevused. HTM poolt seni baasfinantseerimise raames eraldatud vahendid on mõeldud teadus- ja arendusasutuse arengueesmärkide saavutamiseks, sealhulgas riigisiseste ja -väliste projektide kaasfinantseerimiseks, uute uurimissuundade avamiseks ning infrastruktuuri ajakohastamiseks, täiendamiseks ja ülalpidamiseks. Asutuse toetus kujuneb osakaaluna tegevustoetuseks ettenähtud tegevustoetuse kogumahust, kusjuures TAIKS § 21 lg 4 toodud näitajaid võetakse arvesse üksnes tulemusosa puhul. TAIKS § 21 lg 1 on toodud ka asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse definitsioon, mille kohaselt see on teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele nende teadus- ja arendustegevuse eesmärkide täitmiseks ning avaliku hüve loomiseks ettenähtud riigieelarveline toetus. Tegevustoetuse baasosa arvestamisel võetakse üleminekuperioodil aluseks senise baasfinantseerimise mahud ning nende osakaalud baasfinantseerimise kogumahust. Asutuste osakaalud on omakorda kujunenud erinevate tulemusnäitajate põhjal, mis on kõikidele asutustele olnud ühetaolised ja universaalsed ning võimaldanud asutustel pöörata tegevuse fookuse neile tegevustele, mis võimaldavad baasfinantseerimise osakaalu suurendada, näiteks on baasfinantseerimise valemis võimendatud ettevõtluskoostööst saadud tulu või kvaliteetsete publikatsioonide avaldamist. Ministri ettepanekul on tööd alustanud teaduse rahastamise töörühm, kelle üheks ülesandeks on muuhulgas tulemusnäitajate väljatöötamine kavandatava tegevustoetuse tulemusosa kujundamiseks. Selles osas, kas tegevustoetust peaks eraldama halduslepinguga, millele eelneb läbirääkimiste protsess, on asutustel diametraalselt erinevad seisukohad. Ülikoolid on</p>	
---	--	--

		<p>seisukohal, et tegevustoetuse osas ei tohiks riik seada tingimusi ega nõuda aruandlust, kuna see on asutuste autonoomia riive.</p> <p>Seaduses on sätestatud mitmeid erinevaid rahastusinstrumente ning asutusele uue ülesande andmisel on riigil võimalik asutusele eraldada selleks täiendavat toetust. Teadus- ja arendusasutuste infrastruktuurikulude katmise peamiseks allikaks on tulevikus senise baasfinantseerimise asemel tegevustoetus. Riiklikult olulise infrastruktuuri täiendamiseks ja ülalpidamiseks on mõeldud eraldi sihttoetus. HTM eelarvest eraldatav tegevustoetus peaks olema universaalne ning kehtima ühtedel alustel kõikidele teadus- ja arendusasutustele, ülikoolidele ja evalveeritud rakenduskõrgkoolidele.</p>	
64	<p>Eetika Eestis tegutseb suurel hulgal institutsionaalseid, regionaalseid või riiklikke komiteesid ja komisjone, mis hindavad eri tüüpi uuringute eetilistust. Nende tegevuse aluste ühtlustamine seaduse tasemel on seega hästi põhjendatud. Samas tuleb vältida ülereguleerimise ohtu, et teaduseetika hindamine ei muutuks ülemäära bürokraatlikuks ja aeglaseks. Praegu välja pakutud kujul on teaduseetika korraldus seaduseelnõus põhjendamatult detailselt lahti kirjutatud. Seaduse tasemel piisaks teaduseetika komitee loomise reguleerimisest, kõik täpsemad teaduseetikasse puutuvad regulatsioonid peaksid jääma alamastme dokumentide sätestada. TA ei pea niisamuti mõistlikuks ega põhjendatuks eetikakomitee teenuste, sh hinnangu muutmist tasuliseks. Euroopa riikides on see teenus üldreeglina tasuta, s.t kaetud riigipoolse toetusega. Eetikakomitee teenuste muutmise tasuliseks pärsib selgelt teadlaste võimalusi saada oma teadustöö eetilisele professionaalsele hinnangut ja seab teadlastele uusi rahalisi kohustusi, milleks ei pruugi olla vajalikke vahendeid. Seaduseelnõus loodud võimalus (§ 26 lg 3) lubada poliitikakujunduse eesmärkidel teostatavatele uuringutele minna mööda teaduseetika komiteest loob ebavõrdse olukorra, kus teatud tüüpi uuringutele tekib</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Haridus- ja Teadusministeerium toetab Eesti Teaduste Akadeemia seisukohta, et teaduseetika valdkonnas tuleks vältida ülereguleerimist ning uuringute eetilise hindamine ei peaks olema liialt bürokraatlik ja aeglane. Kirjeldatud põhimõtetest lähtuvalt on seaduse eelnõu ka koostatud. Seaduse tasandil on reguleeritud minimaalne vajalik (komisjonide moodustamine, ülesanded, tasuliste teenuste regulatsioon) ning toodud sätteid ei ole võimalik üle viia rakendusaktidesse. Täiendavalt selgitame, et § 28, milles reguleeritakse alla 18-aastaste isikute kaasamist teadusuuringusse, loob erisuse tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 10 regulatsioonile ning vastavat erisust saab teha üksnes seadusega.</p> <p>Selgitame, et nii teaduseetika komitee kui ka teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjon võivad pakkuda tasulisi teenuseid. Kuigi teaduseetika komitee puhul plaanib Haridus- ja Teadusministeerium katta uuringute eetilise hindamise evalveeritud asutustele, ei ole ministeeriumil riigieelarve keerulise olukorra tõttu võimalik tagada tasuta teenuse osutamist kõigile osapooltele.</p>	

	<p>eetiliste hinnangute osas eraldi “kiirtee”. TA hinnangul tuleb teaduseetika süsteem luua sellisena, et see oleks võrdselt tõhus eri tüüpi teadusuuringutele, sh ka nendele, mida teevad teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksused.</p>	<p>Lähtudes põhiseadusest tuleb riiklikud maksud, koormised, lõivud, trahvid ja sundkindlustuse maksed sätestada seaduses. Põhiseaduse kommentaaride kohaselt on vastava paragrahvi (PS § 113) kaitsealas kõik avalik-õiguslikud rahalised kohustused, sõltumata sellest, kuidas neid ühes või teises õigusaktis nimetatakse ((RKÜKo 22.12.2000, 3-4-1-10-00)). Kuna teaduseetika komitee ning teaduseetika väärkäitumisjuhtumite menetlemise komisjoni teenused on Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt reguleeritud ning Eesti Teadusagentuuri poolt korraldatud, siis tuleb ka tasude küsimine sätestada seaduse eelnõus.</p> <p>Eelnõu § 26 lõike 3 osas selgitame, et tegemist ei ole eriregulatsiooniga poliitikakujundamise eesmärgil teostatavatele uuringutele. Teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksuse all mõeldakse eelnõus läbivalt Eesti Teadusagentuuri. Sätte eesmärk on täpsustada, et Eesti Teadusagentuur võib luua teaduseetika komitee alamkomiteesid. Näiteks on võimalik moodustada eraldi biomeditsiini valdkonna alamkomitee ning sotsiaalteaduste valdkonna alamkomitee. Nimetatud komiteed omavad sätte kohaselt iseseisvat otsustusõigust, st et alamkomitee saab uuringu kohta anda hinnangu ning selle hinnangu ka kinnitada. Teaduseetika komitee lõplik struktuur (sh regionaalsete või valdkondlike alamkomiteede arv) selgub komitee moodustamisel.</p>	
65	Eelnõu § 21 lg 2 – sätestada seaduse tasemel baas- ja tulemusrahastuse arvuline proportsioon (70:30).	Toetame ettepanekut.	
66	Eelnõu § 21 lg 4 – täpsustada seaduse tasemel tulemusnäitajate loetelu ja erinevate näitajate osakaalud (ministri määramises saab näitajaid täpsustada). Erinevate näidikute osakaaludel on asutuse rahastamisele oluline mõju, mistõttu peavad osakaalud olema läbipaistvad (eelnõu lisas määruse kavandis on osakaalud tähistatud x-ga).	Toetame ettepanekut osaliselt. Oleme valmis täiendama § 21 lg 4 tulemusnäitajaid vastava loeteluga, kui Riigikogu vastava ettepaneku teeb.	
67	Eelnõu § 21 lg 10 ja 12 – sätestada seaduse tasemel, et avalikõiguslikule teadusasutusele, avalik-õigusliku	Osapooltel on tegevustoetuse lepingute sõlmimise läbirääkimiste osas vastandlikud seisukohad. KBFI ning	

	<p>juriidilise isiku asutusena tegutsevale teadusasutusele ja ülikoolile eraldatakse tegevustoetus läbirääkimiste teel sõlmitava vähemalt kolmeaastase halduslepingu ja igaaastase rahastuskokkuleppe alusel. Lõikes 10 sätestada, et ministri käskkirjaga kinnitatakse tegevustoetus ministeeriumi vastutusvaldkonna teadusasutustele (riigiasutused, rakenduskõrgkoolid).</p>	<p>Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus soovivad, et riik räägiks asutustega läbi ootused asutustele ning rahastaks asutusi lähtuvalt konkreetsetest asjaoludest (mis eeldab läbirääkimisi). Samas ülikoolid on jõuliselt soovinud, et tegevustoetuse lepingu sõlmimisel ei nõutaks konkreetset vastusooritust ega seataks piiranguid toetuse kasutamise tingimustele ja perioodile (mis välistab läbirääkimised). Ülikoolid on seni leidnud, et tingimuste seadmine tegevustoetusele oleks sekkumine asutuste autonoomiasse, milleks peab põhiseaduse kohaselt olema piisav põhjendus.</p> <p>Kõrgharidusvaldkonnas näeb halduslepingu sõlmimise ette kõrgharidusseaduse § 43, kuid TAIKSi eelnõu § 21 lg 12 lepingu liiki ette ei näe. Praegu kehtiva TAKSi kohaselt eraldatakse asutustele baasfinantseerimist (TAIKSi vastu võtmisel asendub baasfinantseerimine tegevustoetusega) pigem tsiviilõiguslikku tüüpi toetuse eraldamise lepinguga (praktikas on teatud juhtudel keeruline eristada selgelt haldus- ja tsiviilõiguslikku lepingut, vaid iseloomulik on nende omavaheline põimumine⁹). Halduskoostöö seaduse (HKTS) § 3 lg 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksuse, muu avalik-õigusliku juriidilise isiku, eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilise isiku volitada riigi haldusülesannet täitma muuhulgas halduslepinguga. Halduslepingu esemeks on avaliku ülesande täitmine. See on mõeldud seaduses loetletud juhtudel haldusülesande üleandmiseks era- või avalik-õiguslikule isikule ja vajab sõlmimiseks volitusnormi¹⁰. Antud juhul ei ole lepingu sõlmimise eesmärgiks avaliku ülesande andmine ülikoolidele ja TA asutustele, vaid nende tegevuse toetamine, mistõttu halduslepingu sõlmimine põhjendatud ei ole. Ka õiguskirjanduses on eelistatult välja toodud</p>	
--	---	---	--

⁹ M. Kulp. Halduse kandja tsiviilõigusliku lepingu poolena: võrdlus halduslepingu instituudiga kohtupraktika näidetel. Magistritöö 2012. Veebis kättesaadav: <https://dspace.ut.ee/items/b1a61a25-4869-48c9-87c1-c23b0820138f>, lk. 22.

¹⁰ Vt. viide 1 lk 22-23.

		<p>tsiviilõigusliku lepingu sõlmimist halduslepingule, sest see soodustab koostööle orienteeritumat varianti¹¹.</p> <p>Garantii asutuste toimimiseks järskude eelarvelanguste puhul on tagatud asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse baasosaga, mida asutus saab vähemalt 70% ulatuses eelneva kolme aasta mahust osakaaluna eelnevatel aastatel antud toetuse kogumahtu. See suurendab asutuste toimimise stabiilsust ja kindlustunnet tuleviku rahastamise osas. Kuna uus rahastusmudel sisaldab võrreldes senise süsteemiga oluliselt suuremat stabiilsuse komponenti, ei pea HTM täiendava garantii lisamist vajalikuks.</p> <p>Põhiseaduse kommentaaride kohaselt akadeemiline vabadus ei ole sooritusõigus. Sellele tuginedes ei saa õppejõud nõuda enda teadusteema rahastamist, kui see teema ei kuulu riigi või ülikooli prioriteetide hulka. Kui riik teadustegevust toetab, ei tohi seda teha diskrimineerivalt. Diskrimineerimine ei ole toetuse jagamine kvaliteedi alusel (nt teadusgrantide jagamine eksperdiarvamuste alusel), samuti toetuste jagamisel riigi prioriteetidega arvestamine.</p>	
68	Eelnõu § 24 – regulatsioonist ei selgu süsteemitoetuse sisu (institutsionaalseks ja tehniliseks toimimiseks), mis tuleks niisiis seaduses lahti kirjutada, ning lõigetes 2 ja 3 sätestatud volitusnormide valdkonna eest vastutavatele ministritele süsteemitoetuse eraldamise tingimuste kehtestamiseks on liiga avar ja vajab seega täpsustamist.	Selgitame. TAIKS § 24 sätestab, et teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni süsteemitoetus on juriidilisele isikutele ja asutustele teadus- ja arendus- ning innovatsioonisüsteemi institutsionaalseks ja tehniliseks toimimiseks ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni mõju kasvatamiseks antav toetus. Teadus- ja arendustegevuse valdkonna süsteemitoetuste eraldamise ja toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ning korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega. Tegemist ei ole ühe toetusega, vaid süsteemitoetuse all on mõeldud mitmeid	

¹¹ Vt. viide 1.

		<p>erinevaid toetusi, millel võivad olla ka erinevad tingimused.</p> <p>Tegemist võib olla väga erinevate toetustega, kuid süsteemitoetuse all on mõeldud näiteks TAI rakendusüksustele eraldatavat toetust. Kuna asutuste ja toetatavate tegevuste ringi ei ole võimalik piirata, siis on seaduses öeldud üldsõnaliselt, et selliste toetuste andmise tingimused kehtestab valdkonna eest vastutav minister.</p>	
69	<p>Eelnõu §§ 26–28 – sätestada seaduses selge põhimõte, et teaduseetika aspektid viiakse teadusagentuuri alla ja seaduse tasemel reguleeritakse vaid inimuringute aspektid, ülejäänud teaduseetikaga seonduvad regulatsioonid töötatakse välja alamastme dokumentides. Seega tuleks seaduseelnõus loobuda §§ 27 ja 28 ning esitada § 26 järgmises sõnastuses:</p> <p>§ 26. Teaduseetika komitee</p> <p>(1) Teaduseetika komitee on sõltumatu teadus- ja arendustegevusele eetilist hinnangut andev teadlastest ja eri valdkonna ekspertidest koosnev kogu, mille tegevuse eesmärk on tagada teadus- ja arendustegevuse vastavus teaduseetika normidele ja teaduse heale tavale ning uuritavate õiguste, ohutuse ja heaolu kaitse ning vajaduse korral täita isikuandmete kaitse seaduse § 6 lõikes 4 sätestatud ülesannet.</p> <p>(2) Teaduseetika komiteega kooskõlastatakse inimuringud, mis vastavad ühele või mitmele käesoleva seaduse § 9 lg 5 alusel sätestatud määrukses välja toodud tingimusele.</p> <p>(3) Teaduseetika komiteega ei kooskõlastata inimuringuid, mis on kooskõlastatud teiste seaduste alusel loodud eetikakomiteedes.</p> <p>(4) Teaduseetika komitee moodustab teadus- ja arendustegevuse poliitika rakendusüksus.</p> <p>(5) Teaduseetika komitee moodustamise korra ja töökorra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>(6) Teaduseetika komitee täidab teisi talle õigusaktidega pandud ülesandeid.</p>	<p>Ei toeta ettepanekut.</p> <p>Selgitame, seaduse eelnõust ei ole võimalik välja jätta §-e 27 ja 28. Täpsemad selgitused on esitatud märkuse nr 64 juures.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Eelnõu § 26 lõige 1 kattub sisuliselt sõnastusettepaneku § 26 lõikega 1, seega muudatuste tegemine eelnõus ei ole vajalik. 2. Ettepanekut § 26 lõike 2 osas ei ole võimalik arvestada, kuna teadussüsteemi osapoolte seas puudub antud küsimuses üksmeel. Mõned asutused on toetanud ettepanekut seaduses täpselt sätestada, milliste uuringute puhul on eetikakomitee hinnangu võtmine kohustuslik. Kuid on ka osapooli, kes on eelnõusse täiendavate kohustuste lisamise vastu. Kuna vastava kohustuse lisamine seadusesse suurendaks halduskoormust (mh tuleks luua kord kohustuse rikkumise menetlemiseks) ning sellel puudu teadussüsteemi kõigi osapoolte toetus, siis on Haridus- ja Teadusministeerium valinud eelnõus vähem regulatiivse lahenduse. Teaduseetika komitee poole võivad pöörduda kõik osapooled ning vajadus uuringu eetilise hindamiseks võib tulla näiteks uuringu läbiviija enda soovist, valdkondlikest teaduseetika normidest, rahastaja või kirjastaja nõuetest. Samuti selgitame, et paralleelselt seaduse eelnõuga on Eesti Teadusagentuur koostamas inimuringute hea tava. Heas tavas on plaanis sõnastada teadussüsteemi osapoolte kokkulepe, millised 	

		<p>inimestega tehtavad uuringud vajavad kindlasti eetikakomitee hinnangut. Erinevalt seadusest võimaldab inimuuringute hea tava paindlikult reageerida ka muutuvatele oludele. Näiteks uute teaduslike meetodite ja tehnoloogiate arendamisel on võimalik teadussüsteemi osapoolte kokkuleppel hea tava täiendada või ajakohastada.</p> <p>3. Eelnõu § 26 lõige 4 on kooskõlas sõnastusettepanekuga § 26 lõike 3 osas. Selgitame, et eelnõu sõnastus on täpsem, kuna ühte uuringut on võimalik mitme komiteega kooskõlastada. Kuid teaduseetika komitee saab uuringule hinnangu anda ainult sellises osas, mis ei ole teiste eriseadustega reguleeritud. Näiteks kui uuring kogub isikutelt bioloogilisi proove ning lisaks sellele kasutatakse uuringus ka tervise infosüsteemi andmeid. Sellisel juhul tuleb hetkel pöörduda kahe komitee poole: Eesti Bioetika ja Inimuuringute Nõukogu annab hinnangu tervise infosüsteemi andmete töötlemisele ning teaduseetika komitee saab anda hinnangu uuritavate kaasamisele, proovide kogumisele, uuringu meetodikale jm.</p> <p>4. Eelnõu § 26 lõige 2 ühtib sõnastusettepaneku lõikega 4, muudatusi eelnõus ei ole vajalik teha.</p> <p>5. Eelnõu § 26 lõige 7 katab osaliselt sõnastusettepaneku lõike 5 osas. Selgitame, et tasuliste teenuse loetelu, tasude suurusi ning tasude küsimise korda ei ole võimalik määruse volitusnormist välja jätta, kuna volitusnorm peab hõlmama kõiki aspekte, mida on kavas rakendusaktis reguleerida. Täpsemad selgitused, mis seaduse eelnõus on vaja reguleerida tasuliste teenuste osutamise korda, on toodud märkuse nr 64 juures.</p> <p>6. Eelnõu § 26 lõige 8 kattub sõnastusettepaneku lõikega 6, muudatusi eelnõus ei ole vajalik teha.</p>	
--	--	---	--

70	<p>Eelnõu § 31 – baasfinantseerimiselt tegevustoetusele üleminekul tuleb asutuste puhul lisaks baasfinantseeringule arvesse võtta kõik asutustele institutsionaalseks toimimiseks eraldatud toetused.</p>	<p>Toetame ettepanekut osaliselt. TAIKS § 21 lg 5 on sätestatud, sarnaselt kõrgharidusseadusele, et baasrahastuse arvutamisel võib arvesse võtta asutusele eraldatud siht- ja süsteemitoetust või asutuse ümberkorraldamise või liitmise tulemusel toimunud muutusi. Seletuskirjas on selgitatud, et kui asutustele on eraldatud toetusi, mida eraldiseisvalt enam välja ei anta ja mis arvutatakse tegevustoetuse sisse (näiteks teaduskollektsioonide toetused), võetakse neid arvesse baasosa kujundamisel. Baasosa kujundamisel ei võeta arvesse teisi toetusi, näiteks teiste ministriumite poolt asutustele eraldatud tegevus- või muid toetusi, samuti HTM eelarvest eraldatud muid ühekordseid või erakorralisi toetusi asutuste toetusi (selliseid toetusi on saanud näiteks Eesti Kirjandusmuuseum ja KBFI). Asutuse toetus kujuneb osakaaluna tegevustoetuseks ettenähtud tegevustoetuse kogumahust, kusjuures TAIKS § 21 lg 4 toodud näitajaid võetakse arvesse üksnes tulemusosa puhul. Tegevustoetuse baasosa arvestamisel võetakse üleminekuperioodil aluseks senise baasfinantseerimise mahud ning nende osakaalud baasfinantseerimise kogumahust. Asutuste osakaalud on omakorda kujunenud erinevate tulemusnäitajate põhjal, mis on kõikidele asutustele olnud ühetaolised ja universaalsed ning võimaldanud asutustel suunata tegevuse fookuse neile tegevustele, mis võimaldavad baasfinantseerimise osakaalu suurendada, näiteks on baasfinantseerimise valemis võimendatud ettevõtluskoostööst saadud tulu või kvaliteetsete publikatsioonide avaldamist. Baasrahastuse puhul ei toeta HTM asutuse tulevikku kavandatud arengute arvestamist. Lisaks asutuse teadus- ja arendustegevuse toetusele on seaduses kirjeldatud teisi rahastusinstrumente, näiteks sihttoetus ja süsteemitoetus, mille kaudu riik saab selliseid muutusi toetada. Kui riik annab asutusele uue ülesande, siis rahastatakse seda</p>	
----	---	---	--

		<p>sihttoetusest, mille puhul ei ole välistatud, et see tulevikus saab olema baasrahastuse osa.</p> <p>Ministri ettepanekul on tööd alustanud teaduse rahastamise töörühm, kelle üheks ülesandeks on muuhulgas tulemusnäitajate väljatöötamine kavandatava tegevustoetuse tulemusosa kujundamiseks.</p> <p>Selles osas, kas tegevustoetust peaks eraldama lepinguga, millele eelneb läbirääkimiste protsess, on asutustel diametraalselt erinevad seisukohad. Ülikoolid on seisukohal, et tegevustoetuse osas ei tohiks riik seada tingimusi ega nõuda aruandlust, kuna see oleks asutuste autonoomia riive.</p>	
Sisekaitseakadeemia			
71	<p>Meie hinnangul ei ole eelnõust aru saada, mis perioodi jooksul kuulutatakse välja evalveerimise voorud. Eelnõus on kirjas, et: "Evalveerimine toimub voorudena teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutava ministeeriumi kehtestatud tähtaegadel, mitte harvem kui kord nelja aasta jooksul viimasest voorust." Eesti Teadusagentuurilt (edaspidi ETA) saadud info kohaselt on evalveerimine toimunud peaaegu igal aastal: 2017, 2019, 2020, 2021. Samuti on Sisekaitseakadeemia saanud ETAgist info, et taotluse asutuse esmaseks evalveerimiseks võib esitada igal ajal, selleks ei ole vaja vooru oodata. Samas ei ole kusagil selgelt kirjas, millal järgmine evalveerimise voor toimub, seega on evalveerimata asutusel keeruline tegevusi ette planeerida ja teha pikka plaani edukaks esmase evalveerimise läbimiseks. Palume eelnõud või selle rakendusakti täpsustada.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>HTM soov on olnud vältida üksikute asutuste evalveerimist igal aastal, kuna see toob kaasa suurema halduskoormuse ning samuti ei ole hindajatel võimalik saada võrdlust evalveeritavatest asutustest. Nendel põhjustel on evalveerimised kavandatud voorudena, mis toimuvad vähemalt kord 4 aasta jooksul, pidades silmas ka evalveerimise positiivse otsuse kehtivust (7 aastat).</p>	
72	<p>Eelnõust ega seletuskirjast ei selgu, kes kvalifitseeruvad süsteemitoetuse taotlejaks, kas ainult positiivselt evalveeritud teadusasutused, ja mil viisil seda toetust jagatakse. See ei selgu ka rakendusaktide kavanditest.</p>	<p>Selgitame. TAIKS § 24 sätestab, et teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni süsteemitoetus on juriidilisele isikutele ja asutustele teadus- ja arendus- ning innovatsioonisüsteemi institutsionaalseks ja tehniliseks</p>	

		<p>toimimiseks ning teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni mõju kasvatamiseks antav toetus.</p> <p>Teadus- ja arendustegevuse valdkonna süsteemitoetuste eraldamise ja toetuse tagasinõudmise täpsemad tingimused ning korra kehtestab teadus- ja arendustegevuse valdkonna eest vastutav minister määrusega.</p> <p>Tegemist võib olla väga erinevate toetustega, kuid süsteemitoetuse all on mõeldud näiteks TAI rakendusüksustele eraldatavat toetust. Kuna asutuste ja toetavate tegevuste ringi ei ole võimalik piirata, siis on seaduses öeldud üldsõnaliselt, et selliste toetuste andmise tingimused kehtestab valdkonna eest vastutav minister.</p>	
73	<p>Teadusasutuse tegevustoetuse tulemusosa määramise kriteeriumitest jääb segaseks kriteeriumi "Teadlaste järelkasvu näitajad" kas hinnatakse konkreetsetes teadusasutuses kaitstud doktoritööde arvu või läheb arvesse ka siirdedoktorantuuris kaitstud doktoritöö, mis juhul siirdedoktorantuuri saadetud doktorant kaitseb oma doktoritöö teises teadusasutuses (ehk doktoritöö läheb arvesse seal), kuid doktorant ise on tööl lähetavas asutuses, kus doktorantuuri läbida ei ole võimalik. Kuna soovime hinnata järelkasvu, siis peaks olema võimalik hinnata just doktorikraadi saanut ja tema asukohta, mitte ainult seda asutust, kus töö kaitsti. Mitmel juhul on, nt Sisekaitseakadeemia näitel, doktor just siirdunud tagasi Sisekaitseakadeemiasse ja mitte jäänud sellesse asutusse, kus töö kaitsti. Tulevikule mõeldes võiks olla sees ka selline võimalus kriteeriumi täitmiseks, sest isegi kõikidel evalveeritud rakenduskõrgkoolidel ei ole mõistlik sisse seada enda doktorantuuri, vaid teha asutuste vahelist koostööd.</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Mõeldud on, et arvesse lähevad kaitstud doktorikraadide puhul nii juhendanud kui ka kaasjuhendanud asutused. Ehk siis kui doktorant kaitseb ning tal on olnud lisaks ülikoolipoolsele juhendajale olnud juhendaja ka muus asutuses, arvestatakse antud näitajat mõlema asutuse tulemustes.</p> <p>Lõplikud ettepanekud tulemusnäitajate osas teeb ministri poolt 2025. aastal rakendatud teaduse rahastamise tööühm.</p>	
Tallinna Tehnikaülikool			
74	<p>Mitmed lähiminevikus avaldatud raportid ja poliitikadokumendid keskenduvad suures osas Euroopa Liidu konkurentsivõimele ja selle seostele TA ning innovatsiooniga. Näiteks Ursula von der Leyen on enda</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Kuigi Haridus- ja Teadusministeerium soovib tagada teadus- ja arendustegevuse rahastamise stabiilsuse, ei saa</p>	

	<p>poliitilistes suunistes 2024-2029 öelnud, et teadusuuringud ja innovatsioon tuleb seada majanduse keskmesse. Mario Draghi raport „The Future of European Competitiveness“ rõhutab seda, et Euroopa Liidu tasandil tuleb tagada 3% SKP-st investeerimine teadus- ja arendustegevusse (st avalik ja erasektor kokku). Lisaks teame, et Soome on vastu võtnud seaduse [Act on State Research and Development Financing in 2024– 2030], milles sätestatakse, et avaliku sektori TA kulud peaksid 2030. a jõudma 1,2% SKP-st. Väikeriigina teame, et meie konkurentsivõime aluseks on panustamine nendele toodetele ja teenustele, millel on suurem lisandväärtus ning ekspordipotentsiaal. Nende tekkimine ja arenemine on aga suuresti seotud meie teadusvõimekuse ja innovaativisusega. Seetõttu teeme ettepaneku, sarnaselt Soomele, fikseerida TAIKS-is, et riigi panus teadus- ja arendustegevusse on vähemalt 1% SKP-st. 2023. a moodustasid avaliku sektori kulutused teadus- ja arendustegevusele 0,76% SKP-st. Manuel Heitori raport „Align, act, accelerate“, mis keskendub järgmisele Euroopa Liidu teaduse ja innovatsiooni raamprogrammile [hetkel on käimas Horisont Euroopa nimeline teaduse ja innovatsiooni raamprogramm, 95,5 miljardit eurot] teeb ettepaneku, et teatud rahastusmeetmed peaksid olema seotud sellega, kas riik täidab eesmärgi investeerida vajalikke vahendeid teadus- ja arendustegevusse. Kui institutsionaliseerime nn 1% eesmärgi TAIKS-is, siis näitame ühtlaselt, et täidame endapoolset kohustust ning saame kindlamalt teha ettepanekuid selle kohta, et Euroopa Liidu tasandil tuleks suuremal määral panustada TA-sse ja innovatsiooni.</p>	<p>ministeerium teha ettepanekut sätestada seaduses, kui suur osa SKP-st sellele eraldatakse. Selliste sätete lisamine seadusesse eeldab poliitilist kokkulepet ja Riigikogu laiapõhjalist toetust.</p>	
75	<p>[2] Seaduse eelnõus on sätestatud [§ 9 lg 6 p 4], et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium [edaspidi MKM] korraldab äriühinguna tegutsevate eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste teadus- ja 2 arendustegevuse rahastamist riigieelarvest. Haridus- ja Teadusministeerium [edaspidi HTM] on enda vastuses öelnud, et äriühingutena tegutsevate eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste teadus-</p>	<p>Selgitame. Eelnõus on kirjeldatud kõiki teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni osapooli, kes osalevad TAI riiklikul korraldamisel. Sellel põhjusel on seaduses kirjeldatud ka RUK. RUKi on asutanud riik, et täita puudujääki ettevõtjate jaoks vajalike rakendusuringute ja eksperimentaalarenduse vallas. Kuna seadus lihtsalt</p>	

	<p>ja arendustegevuse toetuse vahendid viiakse HTM-i eelarvest MKM-i eelarvesse. Teeme ettepaneku mitte vähendada HTM-i baasfinantseerimise / tegevustoetuse eelarvet selleks, et suunata see raha MKM-le äriühingutena tegutsevate teadus- ja arendusasutuste toetamiseks. Oluline oleks tagada, et HTM-i praegune baasfinantseerimise eelarve ei vähene nende vahendite võrra, mis kuuluvad MKM-l eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste rahastamiseks. Toetame kindlasti seda, et meie ettevõtet muutuvad teaduspõhisemaks ja suudavad teha tulemuslikumat koostööd teadlastega, kuid leiame, et vahendid eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste toetamiseks tuleb MKM-l leida enda haldusalast. Arvamine ja õigustatud eeldus, et MKM leiab eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste toetamiseks vahendid enda haldusalast, mitte ei võta need HTM-i baaseelarvest, tekkis siis, kui tutvusime kultuurikomisjoni 7. veebruari 2023 istungi protokolliga nr 247. Sellel istungil ütles MKM-i esindaja, et „MKM-i eesmärk on samuti teadusmahuka majanduse poole liikumine. Eraõiguslikel TA asutustel on selles oluline roll, et ettevõtetes tekiks rohkem võimekust, mille pealt välja arendada kõrge lisandväärtusega teenuseid. MKM on kompromisslahendusena välja pakkunud, et võtab eraõiguslike TA asutuste rahastamise tulevikus enda peale ning selle eest vastutab ettevõtlus- ja infotehnoloogiaminister.“ [protokolli lk 7]. Seega oli ülikoolidel ootus ja eeldus, et kui MKM hakkab toetama eraõiguslikke teadus- ja arendusasutusi, siis ka vajalik rahastus leitakse MKM-i haldusalast. Hetkel aga vähendatakse HTM-i baasfinantseerimise eelarvet, mistõttu teemegi ülaltoodud ettepaneku.</p>	<p>kinnitab olemasoleva asutuse staatust, ei too ainult selle lisamine kaasa täiendavat konkurentsi ega killustatust. Kuna teised TAI süsteemi osapooled on seaduses kirjeldatud, on loogiline ja põhjendatud ka RUKi rolli ja ülesannete sätestamine, et tagada süsteemi terviklik käsitlus.</p> <p>Seadus ei piira rakendusüuringutega tegelemist – seda võivad teha nii evalveeritud teadusasutused kui ka teised asutused, kes soovivad vastavaid teenuseid pakkuda. Riigi eesmärk on tagada, et Eestis toimuks rohkem ettevõtjate ja avaliku sektori vajadustest lähtuvaid rakendusüuringuid. RUKil evalveerimiskohustust seega ei ole, kuid tal on õigus soovi korral evalveerimisel osaleda.</p> <p>RUK õiguslik staatus on sätestatud kui „juriidiline isik“, sarnaselt teadus- ja arendustegevuse ja innovatsioonipoliitika rakendusüksusele.</p>	
76	<p>Kui lugeda varasemaid TAIKS eelnõu versioone, siis selgub, et ühes versioonis on tehtud ettepanek, et ministriumite teadus- ja arendustegevust, lähtudes riigi strateegilistest eesmärkidest, koordineerib HTM. Teises varasemas versioonis on tehtud ettepanek, et ministriumite teadus- ja arendustegevust koordineerib</p>	<p>Selgitame.</p> <p>Eelnõu menetluse käigus kaaluti võimalust anda ministriumite ülene teadus- ja arendustegevuse koordineerimine Riigikantseleile, kuid Riigikantselei ei olnud valmis seda ülesannet terviklikult võtma.</p>	

	<p>Riigikantselei. Praeguses eelnõus [554 SE] aga ei sisaldu ettepanekut selle kohta, kes võiks koordineerida ministriumite teadus- ja arendustegevust. 2023. a jaanuaris on Rektorite Nõukogu poolt saadetud kultuurikomisjonile arvamus, kus öeldakse: „Ülikoolid on eelnõu väljatöötamise kavatsuse koostamise algusest peale teinud ettepaneku, et eri ministriumide tegevust teadus- ja arendustegevuse valdkonnas koordineeriks Vabariigi Valitsuse juures tegutseva valitsusasutusena Riigikantselei. Selle regulatsiooni eesmärk oleks tõsta teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtimine ministriumide üleseks, nagu seda on tehtud ka teise, riigi kestmise seisukohalt olulise valdkonna – riigikaitse – puhul, et tagada eri valitsusasutuste koordineeritud tegutsemine ühtse eesmärgi nimel. Teadus- ja arendustegevuse, kui Eesti riigi kestmise seisukohast üliolulise funktsiooni täitmise valitsusasutusteülene koordineerimine ei tohiks olla üksnes Haridus- ja Teadusministeeriumi vastutus, vaid see ülesanne tuleks seadusega ühemõtteliselt panna Riigikantseleile, kellel on Eestis ministriumideülese asjaajamise roll ja hoovad selle täitmiseks.“ Teeme ettepaneku sätestada seaduses, et ministriumite teadus- ja arendustegevust, lähtudes riigi strateegilistest eesmärkidest, koordineerib Riigikantselei.</p>	<p>Kooskõlastusele saadetud versioonis oli selleks vastutajaks määratud HTM, kuid ministriumite soovil jäeti seaduse sõnastusest välja. Siiski sätestab VVS § 58, et teaduspoliitika kavandamine ning teadus- ja arendustegevuse valdkonna korraldamine kuuluvad tervikuna HTMi vastutusalasse. HTM ei ole selle eelnõusse uuesti lisamise vastu.</p>	
Eraõiguslikud teadus- ja arendusasutused/TFTAK			
77	<p>Juhime tähelepanu, et eelnõus puudub hetkel selge ja ilmutatud õiguskindlus selles osas, et teadus- ja arendustegevuse toetuse rahastamisel (eelnõu §21 lg1 ja §21 lg2) lähtutakse võrdse kohtlemise printsiibist sõltumata asutuse õiguslikust vormist. Seetõttu palume lisada seaduseelnõusse ja seletuskirja näiteks MKM ja HTM vaheline kokkulepe, mille kohaselt kogu riigielarvest teadus- ja arendustegevuse toetuseks ettenähtud summast eraldatakse MKMile eraõiguslikele TA asutustele viimse kolme aasta keskmise osakaalu järgi teadus- ja arendustegevuse toetus. Hetkel ei ole tagatud olukord, et juhul kui HTM ja MKM hakkavad määrama toetusi eraldi,</p>	<p>Selgitame. HTM, MKM ja eraõiguslikud teadus- ja arendusasutused on omavahel läbi rääkinud põhimõtted, millest lähtuvalt eraõiguslikele teadus- ja arendusasutustele edaspidi tegevustoetust antakse. Muuhulgas lepiti kokku vahendite üleandmine MKM eelarvesse ning olulisemad lähtekohad tegevustoetuse tulemusosa arvutamisel, mis on lisatud ka seletuskirja.</p>	

	oleksid summad kahe ministeeriumi poolt rahastatavate organisatsioonide puhul omavahel võrreldavad. Selguse mõttes toome näite 2024 aasta varal. Kogu teadus- ja arendustegevuse toetuse eelarve oli umbes 60 miljonit eurot, millest eraõiguslike TA asutuste osakaal oli 12,3%. 2023 ja 2022 aastal oli eraõiguslike TA asutuste osakaalud vastavalt 12% ja 11,2%. Sellest loogikast lähtuvalt oleks 2025 aasta eraõiguslike TA asutuste osakaal kogu teadus- ja arendustegevuse rahastusest umbes 12%.		
78	Teiseks soovime teha ettepaneku täiendada „Asutuse teadus- ja arendustegevuse toetuse määramise tingimused ja kord määrust selliselt, et eraõiguslike TA asutuste tulemusoas arvutamisel võetakse arvesse täiendavalt veel magistritööde juhendamisi ning 3.1. publikatsioone. Magistritööde lisamine aitab oluliselt tuua lähemale Eestis tehtavat teadust ettevõtlusele, mis on üks peamisi Eesti majanduse kitsaskohti ning 3.1. publikatsioonide lisamine võimaldab arvesse võtta nn. konverentsi publikatsioone, mis on näiteks IT-teadustes peamine publitseerimise viis. Meie ettepanek aitaks suunata ettevõtteid ülikoolidega koostöö suunas (akadeemilist väljundit toetades) samas kui ülikooli suunatakse ettevõtluskoostöö suunas (tööstuslepinguid toetades).	Kommentaari on esitatud rakendusakti kohta, mille väljatöötamise käib paralleelselt seaduseelnõu menetlemisega.	
79	Kolmandaks tunnustame, et riik on pööramas suuremat tähelepanu rakendusuuringutele ning viimas ellu Teadus- ja Arendusnõukogu otsust luua rakendusuuringute keskus, mis pakub ettevõtjate vajadustest lähtuvaid rakendusuuringute ja eksperimentaalarenduse teenuseid. Rakendusuuringute keskuse nimetamine (aga ka eraõiguslike teadus- ja arendusasutuste toetamise) seaduse tasemel loob kindluse, et riik panustab pikaajaliselt teadmuspõhise ettevõtluse kasvatamisse.	Teadmiseks võetud.	